ખંભાતનિવાસી

કવિ રેવાશંકર નથશંકર કૃત

જળંધર આખ્યાન

સોલ એજન્ટ.

જગજીવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર

૨૬૩૦, પાનકોર નાકા—અમદાવાદ.

ખંભાત નિવાસી

કવિ રેવાશંકર જયશંકર કૃત

જાળંધર આખ્યાન.

(સચિત્ર)

છાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

હરિભાઇ દલપતરામ પટેલ.

ઠે. શાહાપુર—અમદાવાદ.

સોલ એજન્ટ:-

હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર.

ઠે. પાનકોર નાકા—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૯ મી. પ્રત ૧૦૦૦.

સંવત ૧૯૭૬. સને ૧૯૨૦

અમદાવાદ—શાહાપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં પ્રસિદ્ધકર્ત્તાએ પોતાના " અન્યોદય " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું.

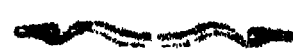
કીંમત રૂ. ૧-૪-૦

ખંભાત નિવાસી

કવિ રેવાશંકર જયશંકર.

પ્રસ્તાવના.

એક સમે મહાદેવજી પોતે કૈલાશમાં શાલિગ્રામની સેવા કરતા હતા, તે જોઈ પોતાના પુત્ર કાર્તિક સ્વામિયે તેમને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે—હે પિતાજી આપ પોતે ઈશ્વર છતાં આ શૈલને કેમ સેવો છો ? અને તુલશી શા માટે ચઢાવો છો ? તે ઉપરથી શ્રી મહાદેવજીએ પોતાના પુત્રના મનનું સમાધાન કરવા માટે "જાળંધર આખ્યાન" એટલે વૃંદા વિષ્ણુના ચરિત્રની કથા કહી સંભળાવી હતી તે પદ્મપુરાણની કથાનો એક ભાગ છે.

એ કથામાં જાળંધર કોણ, એની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઇ, અને મૃત્યુ શી રીતે થયું એણે પ્રથમ વિષ્ણુ, બ્રહ્મા અને મહાદેવ વિગેરે સુરાદિ દેવોને શાથી હરાવ્યા, અને પાછળથી એને વિષ્ણુએ કેવી યુક્તિથી હરાવી મરાવ્યો, તેમ એની સ્ત્રી વૃંદા પણ કોની પુત્રી, એનું પતિવૃતાપણું શી રીતે, કોણે છેતરી ભંગ કર્યું અને તેથી વૃંદા વિષ્ણુએ એક બીજાને શા શા શ્રાપ દીધા વિગેરે સુબોધકારી અને અસરકારક વર્ણન સાથે આબેહુબ આ પુસ્તક કરેલું છે.

હરેક પુરૂષ સ્ત્રીએ કેવી રીતે ચાલવું, એક બીજા પ્રત્યેના શા શા ધર્મ છે અને પોતાના ધર્મ ખરેખરી રીતે બજાવ્યાથી તથા સરળ માર્ગે ચાલ્યાથી પુરૂષ સ્ત્રી પોતાની સંસારી ખટપટમાં કેવાં ફાવી શકે છે, મુવા પછી કેવા ઉત્તમ સુખને પ્રાપ્ત થાય છે વિગેરે સુબોધ મળવા જોગ દાખલો આ લઘુ પુસ્તક સમજપૂર્વક વાંચવાથી સારી રીતે મેળવી શકાય છે એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે છે.

આ પુસ્તકની દરેક આવૃત્તિ કવિના હાથની લખેલી પ્રત પ્રમાણે સુધારવામાં આવેલી છે, છતાં કોઈ જગોએ કલમ દોષ રહ્યા હોય તો અમારા સુજ્ઞ વાંચનારાઓ દરગુજર કરશે એવી આશા છે.

હક્ક વેચાતો લઇ પ્રસિદ્ધ કર્તા

હરીભાઈ દલપતરામ પટેલ.

શાહાપુર—અમદાવાદ.

ઈંદરાજ
મહાદેવ
ગંગા
પાર્વતી
અપ્સરા
ગાંધર્વ
નંદી

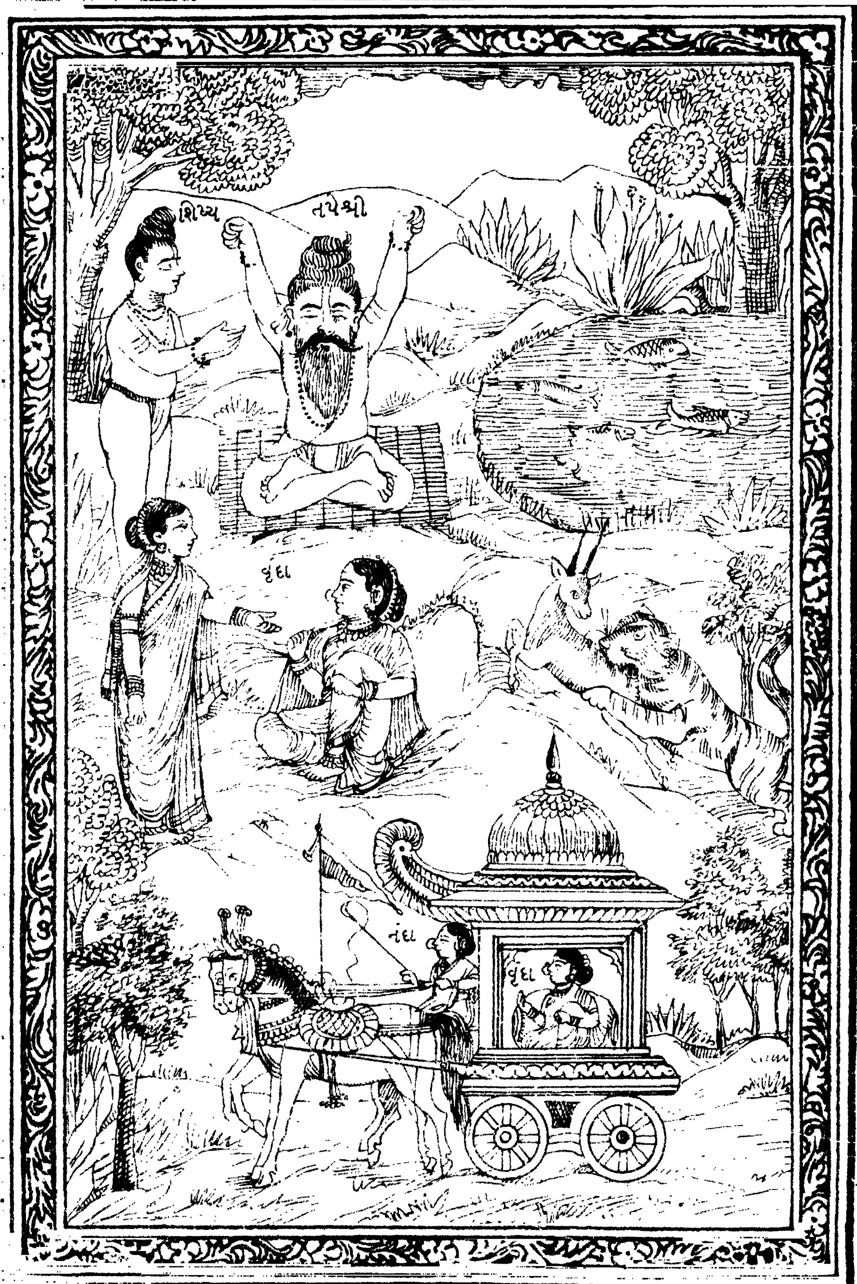

રાહુ
જાલંધરની
સભા
જાલંધર

જલંધરનું સૈન્ય
શુક્રાચાર્ય
જલંધર

કૈલાસ
મહાદેવ
પાર્વતી
નંદી

દેવતા
વિષ્ણુ
શ્રીલક્ષ્મી
ગરૂડ

જાલંધરનું સૈન્ય
જાલંધર
શ્રીલક્ષ્મીજી

શિષ્ય
તપેશ્રી
વૃંદા
નંદા
વૃંદા

તપેશ્રી
ચેલો
વૃંદાની દાસી
વૃંદા વિલાપ કરે છે

જલંધર
મહાદેવ

શ્રી કૃષ્ણ લિથો પ્રેસ નં. ૪ મુંબઈ. પ્રિં. બા. ના. મચેકર.

અથ
શ્રી જાળંધર આખ્યાન.

॥ શ્રીગણેશાય નમઃ॥ અથ શ્રીકૃષ્ણની કૃપાએ કરીને વૃંદા વિષ્ણુ ચરિત્રની કથા પદ્મપુરાણે છે તે કવિ રેવાશંકરકૃત જાળંધર આખ્યાને પ્રારંભઃ

અધ્યાય ૧ લો.

રાગ આશાવરી—શંભુસુતને વર્ણવું પ્રેમે, પૂજીને લાગુરે પાય; વિધીતનયા વૃજરાજ સમરતાં, શુભ મતિ સ્વાધીન થાય. ૧ ગૌરીરે નંદન જય જગવંદન, વિઘ્નવિનાશન દેવ; સંકટહરણ અધમઓધારણ, સર્વ કરે જેની સેવ. ૨ લંબોદર શુભ લક્ષણ પૂરણ, પાવન પરમ પવિત્ર; કૃપા કરો કરૂણાના સાગર, વર્ણવું વિષ્ણુ ચરિત્ર. ૩ એક સમે કૈલાશગિરિ પર, બેઠાં ઉમા અવિનાશ; વિષધર વિષ્ણુનું પૂજન કરતા, પહોંચવા ઉરનીરે આશ. ૪ પૂરણબ્રહ્મ પોતે અવિનાશી, ભવ ભયભંજન ભૂપ; અન્યો અન્ય ઉપાસના ધારે, હરિ હર એક સ્વરૂપ. ૫ શંકરે શાલિગ્રામને પૂજી, તુળશી ઉપર ધરી ત્યાંહે; સ્વામિ કારતિકને તવ પ્રગટયો, મહા સંદેહ મન માંહે. ૬ સુત શંભુની પ્રત્યેરે બોલ્યા, સાંભળો શ્રીમહાદેવ; શા કારણથી શૈલતણી તમો, તાત કરો છો સેવ. ૭ તુળશીપત્ર ધરો શિર શાથી, ભ્રાન્તિ એ મુજનેરે ભારી; સુતનીરે શંકા નિવારણ કરવા, વળતી વદે

ત્રિપુરારી. ૮ શંભુ કહે સાંભળ ષડાનન, શંકા હરે ભવ ભૂપ; શાલિગ્રામ એ શૈલ ન કહાવે, વ્યાપક વિષ્ણુસ્વરૂપ. ૯ તુળશી ત્રિભુવન પાવન તારૂણી, વિષ્ણુને વલ્લભ સહુ ગાય; થાળ વિષે એ પત્ર ધર્યા વિના, ખલકપતિ નવ ખાય. ૧૦ સાંભળી ત્યાં ષડાનન બોલ્યા, સાંભળો શંકર વાત; શ્રીવલ્લભ કેમ શૈલ થયા, કહો મુજને ત્રિભુવન તાત. ૧૧ વૃક્ષ સ્વરૂપ શ્રી વનીતા હરિની, જે કહાવે કમળારે કાન્ત; શૈલવૃક્ષ એ શાથી સરજ્યાં, ભારે મટાડો એ ભ્રાંત. ૧૨ શંકર કહે સુણ સ્વામિ કારતિક, જેમ તારો સંદેહ જાય; પદ્મપુરાણ વિષે તે વરણવી, પાવન પરમ કથાય. ૧૩ ઈશ્વર કહે એક હવો પૂર્વે, જાળંધર શૂરવીર; તેણે નર સુર સઘળારે જીત્યા, ધર્મધુરંધર ધીર. ૧૪ તેની તે વનિતા વૃંદા નામે, સતિ શિરોમણ આપ; વિષ્ણુએ તેને વિભળ કરી, માટે શ્રીજીને દીધોરે શાપ. ૧૫ વૃંદાને વિધીનું વર- દાન હતું જે, ત્હારૂં સત્ય ન જાય; ત્યાંસુધી જાળંધર તારો, હરિહરથી ન જીતાય. ૧૬ તે જાળંધરનું સ્વરૂપ ધરીને, વિષ્ણુએ તેને રે ભોગી; વૃંદા વિભળ થઈ વિષ્ણુશુ, તવ થઈ કંથ વિયોગી. ૧૭ પછી પ્રેમદાએ જાણ્યું ત્યારે, શાપ સતિયેરે દીધો; યોગી થઈને કપટ કર્યું, મારા કંથનો વધ તમે કીધો. ૧૮ યોગી વેષે વિભળ કરી મુને, કપટી કુંજવિહારી; તું નગરૂપી થા કોઈ હરશે, તપસી વનિતા

તારી. ૧૯ ઈશ્વર થઈ તેં આળ ચડાવ્યું, ઊર મુજ કીધું ઉદાસ; શાપ કર્યો સૃષ્ટિકર્ત્તા પણ, રાખજો મુજને પાસ. ૨૦ હરિવર હું પીરસું તવ જમજો,ઈચ્છું એ જોડીને હાથ; મુજ વિના ગ્રહણ કાંઈ નવ કરવું, ઘો એ દિનાનાથ. ૨૧ શ્રીજી શાલિગ્રામ થયા ને, વૃંદાએ વૃક્ષતન લીધું; શાપે રાવણે તપસી થઈને, હરણ સીતાનું કીધું.૨૨ સુણી ષડાનન શંકર વાયક, વળતી વધા તેણીવાર; સંક્ષેપે સમજાય ન શંભુ, કહો સઘળો વિસ્તાર. ૨૩ કોણ જાળંધર કોને સુત ને, કયાં કરતો તે રાજ; વૃંદા કોની દીકરી, કર્યું વિષ્ણુએ કપટ શા કાજ. ૨૪ કોણ જાતમાં જનમ્યો તે કહો, નિર્બળ કે બળવાન; રંક રાય કોણ હતો તે, વર્ણવો થઈ સાવધાન. ૨૫ શંભુ કહે ષડાનન પ્રત્યે ગિરિ કૈલાશ છે જ્યાંહે; વાલ્મિકજી ભારદ્વાજને કહે છે, ગંગાના તટ માંહે. ૨૬ સૂતપૂરાણી કહે શૌનકને, નિમિષારણ્ય મોઝાર; તુળશી ત્રિભુવન પાવન કેરા, જેમાં જશ વિસ્તાર. ૨૭ એકવાર ઈન્દ્રાસન પર બેઠો, સુરપતિ ભરી સભાય; બંદીજન બેઠા જશ ગાયે, આનંદ અંગ ન માય. ૨૮ ગજ રથ ઘોડા પાયદ પાસે, ગાંધર્વે ગીતજ ગાય; કલ્પવૃક્ષ ને કામધેનુ તેથી, મનવાંછીત ફળ થાય. ૨૯ જળહળ ઝળકે મણિ મુકતાફળ, વિદ્યુત ભાનુરે વર્ણ; શ્રી સરખી શચિ સેવામાં, કરે મહા મુનીનું મન હર્ણ. ૩૦ સુલોચની ચિત્રાંબરી ચતુરા,

મૃદુવાંગી મનોહારી; કમળ કોમળા રસનિધી રંભા, ઉર-
વશી સકુમારી. ૩૧ હાવભાવ ને કામ કટાક્ષે, ઈન્દ્રને
દરશ્યો ઊમંગ; જાણે જગકર્ત્તા નથી બીજો, મદ વાપ્યો
મન સંગ. ૩૨ મુજ સાથે સંગ્રામ કરે એવો, સૃષ્ટિમાં
સરજ્યો ન કોઈ; ભૂજબળ ભારે મન મદ વાપ્યો, જર
જુવતીને રે જોઈ.૩૩ સમૂહ સુર સુંદરીયો સાથે,ઈન્દ્ર થઇને
ઊલ્લાસ; ગજ ઐરાવત પર ચડી આવ્યો, પાર્વતિવલ્લભ
પાસ. ૩૪ ગિરિ કૈલાશે ગરવી આવી, શંભુને લાગ્યો રે
પાય; પશુપતિ પાસે પુરૂહુત બોલ્યો,સાંભળો શંકર રાય.
૩૫ સુર સ્વાધીન સુખ સંપત્તિ પૂરણ, પામિયો નહિ કાંઈ
નુન્ય; ભૂ મંડળમાં ભય નહીં કોનો, તે કોઈ વૃદ્ધનું પુન્ય.
૩૬ ત્રણ લોક મુજ તાપે ત્રાસે, જીત્યા મેં સુર નરેશ;
યોદ્ધો બતાવો કે યુદ્ધ આપો, એક તમે અવશેષ. ૩૭
ઈશ્વર કહે અલ્યા અસુર મતી થઇ, ગરવે માં બોલ તું
ગાજી; મશકની પેઠે કોક મસળશે, શક્ર કહે જુઓ બાઝી.
૩૮ અવિદીત જાણી મુન્ય થયા ત્યાં, મઘવા શું મહાદેવ;
પશુપતિ પ્રસન્ન કરવા માટે, તાન મચાવ્યો તતખેવ.૩૯
તાલતંબુરો ને સતાર શરાણી, ગુણીજન સુરથી રે ગાય;
અપછરા એંશી કરોડ ત્યાં નાચે, રાગ રાગણી થાય. ૪૦
સપ્ત સુર નાટકી આલાપે, ત્રીદશ બેઠા રે ત્યાંહે; શંભુ
શોક મટીને પ્રગટયો, આનંદ અંતર માંહે. ૪૧ માગ્ય

માગ્ય મહારૂદ્ર કહે, તેં નૃત્ય કરાવ્યો સારો; વિરચી વિષ્ણુ-પદ કહે તો અરપુ, પુરૂં મનોરથ તારો. ૪૨ મઘવો કહે મેં દેવ ને દાનવ, નાગ કિન્નર યક્ષ જેહ; ગુણ ગાંધર્વ વિદ્યાધર જીત્યા, પન્નગ પર્વત તેહ. ૪૩ સૃષ્ટિમાં સરજ્યો નથી એવો, મેળવે મુજશું હાથ; ભુજબળ ભાર ઉતારણ ઈચ્છું; એ આપો નિજ નાથ. ૪૪ કહો તો અંડ કટાહને ફોડું, કહો તો રવિ રથ ઝાલું; કહો તો મેરૂ મસ્તક મેલું, કે ભુ રસા-તાળ ઘાલું. ૪૫ કહો તો આ કૈલાસ સમૂળાં, નાખુ રવિ રથ માહે, અતૂલ ભૂજબળ સહ્યું ન જાએ, કરને પટકું કયાંહે. ૪૬ ચંચળ આ કર ચળવળે છે, વેદ જાણ્યો જેમ શુદ્ર; જાણે પશુપતિ પકડી પટકું, રણ ભોમે મહારૂદ્ર. ૪૭ એ વરને આપો અવિનાશી, વાત ન વદશો આડી; સો વાતે સંગ્રામ ન આપો તો, જઈશ ઉમા ઉપાડી. ૪૮ શચિપતિને શંકર કહે, અલ્યા ભ્રષ્ટ ગયું તુજ ભાન; જળ બુંદવત આ દેહ છે તેનો, માં ધર મૂઢ અભિમાન. ૪૯ શચિ સ્વર્ગનું સુખ ખોવાશે, શિર શત્રુ ગડગડશે; નાસ-તામાં નાકપતિ તુને, ભોમી ભારે પડશે. ૫૦ વિશ્રામ—પડશે ભૂમિ ભાગતાં, ભૂપતિ ખોશો ભાર રે; ટળવળશે સહુ તારૂણી, ઉતરશે અહંકાર રે. ૫૧ ઈન્દ્ર કહે આ દેહ છતાં, જો ન ધરૂં અભિમાન રે; રેવા ન શોભે શૂર વિના, સ્વર્ગ તથા સ્મશાન રે. ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને

કવિ રેવાશંકર વિરચિતે ષડાનન શંકર પ્રશ્નોત્તર વર્ણો નામ પ્રથમોધ્યાય: ૧

અધ્યાય ૨ જો.

રાગ ધનાશ્રી—વદે વાલ્મિક વળતા વચન; ભારદ્વાજ સુણો ધરી મન ૧ સુત શૌનક પ્રત્યે વદેછે; સતમન્યુ કપાળીને કહેછે. ૨ ત્રિભુવન જીત્યા મુકી મેં બાણ; વાળ્યો સહુ શૂરવીરનો ઘાણ. ૩ હાલે મેરૂ સૂણી મારી હાક; ચાલે ચઉદ લોક ચડે ચાક. ૪ બાંધ્યા સૌના પડીકે રે પ્રાણ; બીજો અહંકાર આણે રે કોણ. ૫ આપો યોધ્ધો કે યુદ્ધને માંડો; શંભુ શિક્ષાનાં વાયક છાંડો. ૬ ચઢી સુણતાં તે શંભુને રીસ; બારે શું થયું સુરપતી શિષ. ૭ એવો યોધ્ધો પ્રગટ કોઈ થાશે; લાજ નર સુર સર્વની જાશે. ૮ ત્રાહ્ય વરતશે ત્રણે રે લોકે; પડશે સૃષ્ટિમાં સબળો રે શોક. ૯ જયારે જગ્તતણું દુ:ખ જાગ્યું; તજી સુખ મઘવે દુ:ખ માગ્યું. ૧૦ મળ્યાં પૂરવ જનમનાંરે પાપ; માગ્યો વર મૂકી શકે જો શાપ. ૧૧ ગયો ઈન્દ્ર પડીનેરે પાય; કોપ શંભુનો શાન્ત ન થાય. ૧૨ સ્વેદ શંકર શિર વધ્યો તાંહ્ય; લઈ મૂકયો કમંડળ માંહ્ય. ૧૩ થયો બુદબુદ તે તતખેવ; જુએ જળમાં તેને મહાદેવ. ૧૪ બિંદુ કઠણ કમંડળમાં પડીયું; ત્યારે પાત્ર તે તહાં તડતડીયું. ૧૫ કહાડી મુકયું તે કુંડાની માંહ્ય; તોય આચ્છાદન કીધું રે ત્યાંહ્ય. ૧૬ ત્યાંથી કુંડમાં નાંખ્યું જ્યારે;

ફરે શૈલ શિખર સમ ત્યારે. ૧૭ જોઈ કૌતક પડિયોરે ત્રાસ; તેડયા નંદી ભૃંગી ગણ પાસ. ૧૮ દીસે દારૂણ રાતુંરે ચોળ; જેમ સલિલમાં સૂર્યનાં ગોળ. ૧૯ ત્રિપૂરારી કહે એને તોડો; શિવ થઈ બુદબુદનેરે ફોડો. ૨૦ નંદી ભૃંગી ઘોચે તેમાં દાર; થાય તેમ તેમ વજ્ર આકાર. ૨૧ કુટી થાકયા ન ફુટયું રે જ્યારે; પૂછયું ત્રિપુરારીને જઈ ત્યારે. ૨૨ છે સઘન પ્રભુ બિંદુ ન ફુટયું; અમે કયાંસુધી માથુંરે કુટયું ૨૩ શંકર કહે શરે તેને તોડો; ફરતું શૈલ શિખર મારી ફોડો. ૨૪ ધાયા ગણ શર સહાયક સાઈ; તાકે ત્રિશૂળ તેમાં ધાઈ ધાઈ. ૨૫ શકિત સાંગ ગદાનેરે ઘાણ; પડે પટ્ટી પરિઘ પાષાણ. ૨૬ મારે ગણ શર શસ્ત્ર ભમાવી; અડી તરતે પડે પાછાં આવી. ૨૭ ટળ્યા મહા શૂરવીરના ટેક; અડયું આયુદ્ધ અડે ન એક. ૨૮ તેને શંભુએ તો લાવી તાંય; મૂકયું માનસરોવર માંય. ૨૯ થોડા દીનમાં થયું તે સવાયું; હતું નીર તે અરધું છવાયું. ૩૦ ત્યાંથી તોય નદીમાંરે તાગ્યું; ત્યારે સરિતાને સોષવા લાગ્યું. ૩૧ શંભુના સહુ ગણ મળી તાંહ્ય; નાંખ્યું મહાસાગર જળ માંહ્ય. ૩૨ ઘોર ગર્જના અંડમાં થાય; સઘળા સિંધુના જીવ અકળાય. ૩૩ ભારી પુષ્ટ તનુ તે કરે છે; જાણે સિંધુને ઢાંકણું દે છે. ૩૪ દેહ સિંધુનો ત્યાં તડતડીયો; જાણે હોજમાં હાથી રે પડીયો. ૩૫ દ્રોણાચળ જળે કો ગયું ઘાલી;

એમ ઉદધી ત્યાં ઉઠયા રે હાલી. ૩૬ થઈ અવધી પુરણ જયારે તેહ; દિવ્ય પ્રગટયો ત્યાં દેવની દેહ. ૩૭ શુકલ પક્ષનો શશિવર જેમ; પામે વૃદ્ધિ કળા તેની તેમ. ૩૮ કરે ગરજના મહા ઉન્માદ; પહોંચે સ્વર્ગે સિંધુસુત નાદ. ૩૯ ખળભળિયાં તે સપ્ત પાતાળ; ડોલી ઊઠયા ત્યાં દશ દિગપાળ. ૪૦ દંત કુર્મના ત્યાં તડતડીયા; ભુલા ભાનુ શશિ રથ પડીયા. ૪૧ કરે નીરમાં નાશારે નાશ; ઉડે ઉદધીનું જળ આકાશ. ૪૨ જેના પગ પડે મેદની કંપે; ધાકે ધરણીનાં ધારણ ચંપે. ૪૩ ચીસ ચઉદ ભુવનમાં રે લાધી; છુટી શંભુ સનકની સમાધી. ૪૪ સુર સ્વર્ગ તણા ખળભળીયા; ઘણા માસના ગર્ભ તે ગળીયા. ૪૫ ફાટયું પગથી પાતાળનું પડિયું; ઊંચું આભે જઈ મસ્તક અડિયું. ૪૬ જોઈ ત્રાસ્યા ત્રિલોકીરે તાત; થાય આકાશે ઉલકાપાત. ૪૭ શ્વાસે શૈલ શિખર તે ભાગ્યાં; તારામંડળ તુટવા લાગ્યાં. ૪૮ કરી ગર્જના ઘનસમ ગાજયો; ધ્રુવ ભાનુને મંડળે બાઝયો. ૪૯ મેરૂ સરખો મહા જળે ધાય; તેની પાસે ભુ નમતી જાય. ૫૦ ગ્રહે મચ્છ મગરને રે ધીર; તાણી નાખે તે સાગર તીર. ૫૧ નાસાનાસ કરે જીવ જંત; જાણે કલ્પનો આવ્યોરે અંત. ૫૨ વીસવાર દીવસનીરે માંહ્ય; ખુંદી સિંધુ વળે ક્ષણું માંહ્ય. ૫૩ ન સેહેવાયો તે તિક્ષણ ત્રાસ; આવ્યો ઊદધી તે ઈન્દ્રની પાસ. ૫૪ કરજોડીને લાગ્યો રે

પાય; જાણે શક્ર કરે મારી સહાય. ૫૫ સિંધુ કહે મુજમાં સુર એક; તેના બળથી ત્રિલોકમાં છેક. ૫૬ હુતા મિન મગર મહા ધીર; તાણી નાંખ્યા તે તોયધી તીર. ૫૭ છે કો અવતારી પુરૂષ એ અંગ; ભાગી ભુમિ કર્યા નવ ખંડ. ૫૮ ઉભો ઊદધી કહે મુજમાં રે થાય; જાનુસુધી મારૂં જળ જાય. ૫૯ ભુખ્યો ભુરી પ્રબળ એ થાશે; આખી બ્રહ્માની સૃષ્ટિને ખાશે. ૬૦ જાણે તમને એ પાડશે ત્રાસ; પછી પુરશે સ્વર્ગમાં વાસ. ૬૧ વિશ્રામ—વાસ સ્વર્ગમાં પુરશે, વારીષ વધો વચનરે; પુર્વે શબ્દ સુણવા થકી, ત્રિદશ ધ્રુજ્યો તનરે. ૬૨ શક્ર સિંધુ સુર સર્વ લેઈ, તજી સ્વર્ગનો વાસરે; રૂષિગણ સાથે લેઈ વળ્યો, પંકજસુતની પાસરે. ૬૩

ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાનેરેવાશંકરવિરચિતે શંકરસ્વેદોદ્ભવપુત્રોત્પત્તિનામદ્વિતીયોધ્યાય: ૨

* અધ્યયા ૩ જો. *

રાગ મેવાડો—પુરૂહુત આવ્યો પોકારતો હો પ્રજાપતિ રે, રાખો શરણે મુને મહારાજ કરોને કૃપા અતિ રે; જળધીમાં પુત્ર કો પ્રગટીયો હો પ્રજાપતિ રે, તેણે વિશ્વને આણ્યું રે વાજ કરોને કૃપા અતિરે ૧ ઉદધી મધ્ય ઊભો રહે હો પ્રજા૦, જળ જાનુ સમાણું જણાય કરોને૦; કર વડે સૂર્ય ને સોમના હો પ્રજા૦, રથ રોકી રાખવા ન ખસાય કરોને૦ ૨ સ્વર્ગ સુધી એના શબ્દનો હો પ્રજા૦, પરછદા પડે ન

ટકાય કરોનેં; ગર્ભ ગળે સુણી ગર્જના હો પ્રજાં, કળ્યો કાળ થકી ન કળાય કરોનેં. ૩ વાત શૂરાની વરણવો હો પ્રજાં, તમો સૃષ્ટિના સરજનહાર કરોનેં; ક્યાંથી પ્રગટીયો કોણ એ હો પ્રજાં, કે કોઈ ઈશ્વરનો અવતાર કરોનેં. ૪ વિધી સુણીને વિસ્મે થયા હો પ્રજાં, જોયું ધ્યાન કરી તતખેવ કરોનેં; ઈન્દ્ર પ્રત્યે એમ ઓચર્યા હો પ્રજાં, એને જીતે ન દાનવ દેવ કરોનેં. ૫ સૃષ્ટિ મારીમાં ન સરજીયો હો પ્રજાં, છે કો અકળ કળ્યો નવ જાય કરોનેં; બ્રહ્મ-સદન આ ડોલીયું હો પ્રજાં, સુણી શબ્દ ન શૈલે ટકાય કરોનેં. ૬ અજ કહે ઈન્દ્ર તારા થકી સુણ સુરપતિરે, મુને વેદના વસમી થાય કરોનેં; ચાલો એ ચતુર નિહાળીયે સુણ સુરપતિ રે, જળધી તિરે સઊ સુર જાય કરોનેં. ૭ ઈંદ્ર કુબેરવરૂણ એ હો પ્રજાં, દિવાકર નિશીકર આદિદેવ કરોનેં; સિંધુની તીરે સુર જઈ હો પ્રજાં, સ્તુતિ ત્યાં વર્ણવે તતખેવ કરોનેં. ૮ અચળ પુરૂષ તમે કોણ છો હો પ્રજાં, કળ્યું કોઈએ ન જાયે રૂપ કરોનેં; ભય પ્રગટયો બ્રહ્માંડમાં હો પ્રજાં, છો કો બ્રહ્મ આ ભવનારે ભુપ કરોનેં. ૯ કે કાળ શિક્ષક છો તમો હો પ્રજાં, નમે અજ ઈન્દ્રાદિક ઈશ કરોનેં; કે સૃષ્ટિને સંહારશો હો પ્રજાં, કે છો જગત બીજ જુગદીસ કરોનેં. ૧૦ પ્રગટ પુરૂષ પોતે થઈ હો પ્રજાં, આપો સુર સહુને દરશન કરોનેં; સ્વરૂપ તણી શંકા મટે

હો પ્રજા૦, થાય નિશ્ચળ સરવનાં મન કરોને૦. ૧૧ સ્તુતિ મુનિગણુની સાંભળી હો પ્રજા૦, કુદી આવ્યો સમુદ્રથી બહાર કરોને; અજ યોનિના ઊછંગમાં હો પ્રજા૦, બેશી દાઢી ગ્રહી નિરધાર કરોને૦. ૧૨ ધ્રુહિણ તેવે સમે ધ્રુજીયા હો પ્રજા૦, જાણે ચિબુક કરશે ચુર કરોને૦; ગરજી ઘન સમ બોલિયો હો પ્રજા૦, થયા સ્તબ્ધ સુણી સહુ શૂર કરોને૦. ૧૩ કોણ તમો કેમ આવીયા હો પ્રજા૦, હાલ શું છે તમારે કામ કરોને૦; આજ્ઞા શી છે અમ વિષે હો પ્રજા૦, બોલ્યા પંકજ પુત્ર તે કામ કરોને૦. ૧૪ માતપિતા કોણ તમ તણાં હો પ્રજા૦, કેમ સિંધુમાં પુર્યો વાસ કરોને૦; હું છું વિધી આ વિશ્વનો હો પ્રજા૦, જોઈ પ્રાક્રમ આવ્યો તમ પાસ કરોને૦. ૧૫ સુણી સિંધુસુત બોલીયો હો પ્રજા૦, મારો જળધી તાત ને માત કરોને૦; નામ મારૂ નિરૂપણ કરો હો પ્રજા૦, તમો વરદાયક વિખ્યાત કરોને૦. ૧૬ અધીપતિ થવા અતિ ઘણો હો પ્રજા૦, મુને અંતરમાં અહમેવ કરોને૦; વળતી વિધી ત્યાં બોલિયા સુણ સુરપતિ રે, તું અજીત ત્રિભુવન દેવ કરોને૦. ૧૭ જા તું સિંધુસુત વેગથી કહે પ્રજા૦, નગ્ર જ્યાંહાં મથુરા કહેવાય કરોને૦; કૌંચક નામનો નરપતી કહે પ્રજા૦, તેની વૃંદા છે કન્યાય કરોને૦. ૧૮ તુજને તે પરણાવશે કહે પ્રજા૦, પછે સોંપશે ધન ગજરાજ કરોને૦; પતિવ્રતા છે તે પ્રેમદા કહે પ્રજા૦, તેથી જીત થશે જગ-

કાજ કરોને૦. ૧૯ જ્યાંસુધી સ્ત્રી સત્ય રાખશે કહે પ્રજા૦, ત્યાંસુધી તારૂં કુશળ તન કરોને૦; હરિહરથી તું જીતાય નહિ કહે પ્રજા૦, વિધી કહે તુને મારૂં વચન કરોને૦ ૨૦ એમ કહીને આપી ગદા કહે પ્રજા૦, જેથી જશ થાયે નવ ખંડ કરોને૦; નામ જાળંધર તાહરૂ કહે પ્રજા૦, સુણી પ્રેમ ત્યાં વાધ્યો પ્રચંડ કરોને૦. ૨૧ વિશ્રામ—પ્રચંડ પ્રેમ ત્યાં વાધીયો, નમિયો જોડી હાથ રે; તે મથુરાને પંથે પળ્યો, ને સ્વર્ગે સુરનો સાથ રે. ૨૨ પ્રૌઢ ગદા પાણું ધરી, જેમ માતો ગજરાજ રે; રેવા રસિકને સમરતો, વળિયો કન્યા કાજ રે. ૨૩

ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને રેવાશંકરવિરચિતે જાળંધરવિધીવરપ્રદાનોનામતૃતિયોધ્યાયઃ ૩

* અધ્યાય ૪ થો. *

રાગ આશાવરી—વાલ્મિકજી ભારદ્વાજને કહે છે, સુત શૌનક પ્રત્યે ગાયજી; સ્વામિ કારતીકનેશીવ કહેછે, પાવન પરમ કથાયજી. ૧ ગદા ગ્રહીને જાળંધર ચાલ્યો, ભાગતો પરવત પહાડજી; ઘનના સરખી ગરજના કરતો, કાળનાં ભાગે કમાડજી. ૨ એ રીતે જમુનાં તીરે આવી, ગંભીર ગર્જના કીધીજી; મથુરા નગરી મહિપતિ સુદ્ધાં, હાકે હલાવી દીધીજી. ૩ નગ્રમાં નાસાનાસ કરે જન, પ્રાણ નહીં કોઈ પાસેજી; ભુપતિ કોંચકને ભય પ્રગટયો, જોદ્ધો કેમ એ જીતાશેજી. ૪ મહીપતિયે મન એમ વિચાર્યું, જુધ્ધે નહીં

એ જીતાયજી; તેડી શચિવને સૈન્ય સજાવ્યું, મળવા સનમુખ જાયજી. ૫ ઢોલ મૃદંગ નગારાં રે ગરજે, ઉડે અબીલ ગુલાલજી; ગુણિજન ગાન કરે મુખ આગળ, તેવો સમે સહુ તાલજી. ૬ નગ્રપતિ નિરમાન થઈને, મળીયો જાળંધર સંગજી; નગ્રમાં તેડીને વૃંદા તનયા, અરપી આણી ઉમંગજી. ૭ જામાત્ર કરી જાળંધર રાખ્યો, અનુપમ આપ્યો અવાસજી; વસ્ત્ર આભુષણ ભાવનાં ભોજન, રમવા રંગ વિલાસજી. ૮ એમ કરતાં મનમાં વિચાર્યું, જગતને જીતુ જાઈજી; સૃષ્ટિમાં શક વરતાવું સઘળે, સમરથ ભુપતિ સાઈજી. ૯ ગજરથ ઘોડા શણગારી સેના, આયુધ અંગે ધરીયાંજી; કટક કડાઝુડ કોટે લઈને, પલાણ પાખરે કરીયાંજી. ૧૦ શક્તિ સાંગ ત્રીશુળ ને તોમર, ભોગળ ભીડી માળજી; દેશ જીતવા દદામા દેઈને, ચઢીયો ગજ ભુપાળજી. ૧૧ જળહળ નેજા નોતમ ફરકે, ચંદ્ર સૂરજનાં ચિત્રજી; ગરદ ઊડીને નભ છવાયું, સંગે શોભીતા મિત્રજી. ૧૨ કટકટી સેન આવ્યું કોકણમાં, કલિંગ કાબુલ દેશજી; કરણાટક કુરંગ ને કાશી, નેપાલ પુરવ નરેશજી. ૧૩ માગધ મારૂ મૈથિલ ભદ્રા, કામરૂ કચ્છ કનોજજી; અંગ ને બંગ તિલંગ ને તળવી, ખલક તણી કરી ખોજજી. ૧૪ સિંધુ સોરઠ મછ મલ્હારે, જીત્યો પર્વત પહાડજી; પુરવ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ, રાજમાં વરતી રાઢજી. ૧૫ ગજ રથ ઘોડા

રત્ન મણિ ને, કુંદન દ્રવ્ય અપારજી; હીરા માણેક વસ્ત્ર વિધવિધનાં, ગજ મોતીના હારજી. ૧૬ તેર ક્ષોણી સેના તતબર, એકથી અધીકા એકજી; મહા શુરવીરને સંગ્રામે જીત્યા, ત્રાસી ન મુકે ટેકજી. ૧૭ ખચ્ચર ઊંટ અજાનેરે પાડા, ભરીયા ભાર અપારજી; શુક સારિકા ને હંસ કોકીલા, બોલે સાંજ સવારજી. ૧૮ સર્વ સૃષ્ટિની સમૃદ્ધિ લીધી, સંગે સઘળા ભુપજી; જાળંધર જગ જીતીને આવ્યો, નગ્રે નીજ અનુપજી. ૧૯ આગળ ગજ જાળંધર કેરો, પાછળ સરવે નરેશજી; ઢોલ નિશાન નગારાં ઢમકે, આપ થયો અવનેશજી. ૨૦ પુરની પ્રેમદા પોળે રે પોળે, પુષ્પ ગ્રહી રહી બારીજી; ઉભી અગાશી અટારીયે સરવે, વિધીયે વધાવે નારીજી. ૨૨ ઓવારણાં લે અબળાઓ ઉભી, ગાંધરવીયો ગુણ ગાયજી; આગળ અપછરા નૃત્ય કરે છે, નર નારી નગ્રે ન માયજી. ૨૨ વૃંદા નારે નૃપતિ નીરખી, મણી મુક્તાએ વધાવ્યોજી; આણુજ ફેરવા અવનિ માંહે, અધીપતિ મંદિર આવ્યોજી. ૨૩ શુક્રાદિ દ્વિજ કામ કરે ઘેર, જાળંધર કેરે રાજજી; ચામર છત્ર ધરાયે ચોગમ, સુંદિર સુખ સમાજજી. ૨૪ રત્ન સિંહાસને રાજારે બેઠો, આનંદમાં દિન જાયજી; કોટીક સૂર્ય તણી શોભા ત્યાં, કવીએ ના વરણાયજી. ૨૫ નર સુર સરવે નિશ્ચળ થઈ બેઠા, વરતે ન્યાય વિવેકજી; રેવા રસિક ઇચ્છાયે તેવે, ઉપન્યુ ?તક

એકજી. ૨૬ વિશ્રામ—કૌતક એક ત્યાં ઉપન્યું, કર્ત્તાહરતા જુગદીશ રે; સભા મધ્યે આવી પડયું, સ્વરભાનુનું શિષ રે. ૨૭ સકળ સભા વિસ્મય થઈ, મુસ્તક દરશી ત્યાંય રે; જાળંધર તે જોઈને, ખેદ પામ્યો મન માંહ્યરે. ૨૮

ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકરવિરચિતે દેશવિજયરસવરણોનામ ચતુર્થોધ્યાય: ૪

* અધ્યાય ૫ મો. *

રાગ ધનાશ્રી—વળતી વાલ્મિકજી વદ્યા વાણી, કહે સૌનકને સૂતપુરાણી; સભા મણિ મુકતાનીરે છાજે, જાળંધર તે મધ્યે બિરાજે. ૧ નાટારંગ ત્યાં નૌતમ થાય, ગુણિજન ત્યાં ગાંધ્રવી ગાય; બંદીજન બેઠા જશ બોલે, જોતાં મુનિજનનાં મન ડોલે. ૨ ઊભા શસ્ત્રધારી ત્યાં અનેક, બેઠા વિપ્ર જેમાં બહુ વિવેક; ત્યાં અચાનક કૌતક અડિયું, એક શિષ આકાશેથી પડીયું. ૩ જોઈ વિસ્મય થયા સહુજન, ચમકયાં ચતુરતણાં ત્યાં લોચન; વિબુ સરવે ત્યાં વિસ્મય થાય,અરે દૈવ આતે શું કહેવાય. ૪ ભયભીત સભા થઈ સારી, મહિપતિયે મન હિંમત ધારી; વહાલ શિષ દેખી ઊર વાપ્યું, ઊઠી અધીપતિયે આસન આપ્યું. ૫ પુછે જાળંધર હરખાઈ, કહો કયાંથી પધાર્યા રે ભાઈ; વિના ધડ તમારૂં આ શિષ, પ્રાણ કયમ રહે તમમાં રે ઈશ. ૬ પૂર્વે આપણે કયાંનો મેળાપ, કોણે વધ કરયું

કહો શિર આપ; નામ ઠામ તમારૂં કહો ભાઈ, આગમનનું કહો પ્રયોજન ગાઈ. ૭ કહેવા સુણવાનું કારણ જેહ, કહો વિસ્તારી અમને રે તેહ; બોલ્યો સ્વરભાનુ વળતો રે વાણી. સાંભળ શ્રીપતિ આદર આણી. ૮ આપણ બંનેનું દુ:ખ કહેવા કાજ, આવ્યો છું સભામાં રે આજ; ઋષિ કશ્યપ કેરો હું બાળ, મારૂ રાહુ છે નામ ભુપાળ. ૯ કેતુ મિત્ર છે મારો ભાઈ, પડયો તારક સ્થાનમાં જાઈ; શિષ છેદાયું મારૂં જેહ, સાંભળ કારણ કહું તુને તેહ. ૧૦ એકવાર હરીહર સાર, અજ ઈન્દ્રાદિ મળી નિરધાર; તમ તાત જે સિંધુમાં આવી, નાખ્યો મંદ્રાચળ ગિરી લાવી. ૧૧ વાસુકી નાગનાં નેતરાં કીધાં, મથી રત્ન તમારાંરે લીધાં; કીધુ મંથને કપટ પ્રકાશ, રાખ્યા અસુરને આનન પાસ. ૧૨ સાહ્યું પુચ્છ મળી સુર તાંહે, કર્યું મંથન સાગર માંહે; વ્યાળે વમન કરી વિષ જ્વાળા, થયા અસુર અનુપ તે કાળા. ૧૩ ચોદ રત્ન તે ન્યારાં રે કીધાં, સંપી સુરે સહુ વ્હેંચી લીધાં; લોભી દેવે તકાસ્યોરે લાગ, આપ્યો અસુરને એમાં ન ભાગ. ૧૪ સુરે કામ કર્યાવ્યું તમારૂં, સુણી કાળજુ દાઝે હમારૂં; જો પહોંચે તો લ્યો ધરીને હામ, કહું રત્ન તે ચોદનાં નામ. ૧૫ લંક્ષ્મિ[1] કૌસ્તંભ[2] ને પારીજાત[3], કામધેનુ[4] ને વિષ[5] વિખ્યાત; ઐરાવત[6] શશિ[7] મદિરા[8] અમાપ, સુધા[9] શંખ[10] ને સારીંગ[11] ચાપ. ૧૬ ધનવંતરી[12] ને રંભા[13] નારી,

ઊચ્ચીશ્રંવા[૧૪] એ ચૌદ ઉચ્ચારી; રહ્યા સિંધુ ત્યાં માથુરે કુટી, ગયા સુર સહુ મિલ્લકત લુટી. ૧૭ હું તો રત્નાકર સુખી સારે, થયો રત્ન ગયા પછી ખારો; ભોળા તાત તારાને ભમાવી, લીધાં પાપીએ રત્ન પટાવી. ૧૮ તારા તાતને મિત્રતા મારી, રૂવે મુજ પાસે શોક સંભારી; ખોઈ સંપત્તિ તે પરિતાપ, નથી જોવાતા એના અદાપ. ૧૯ કાલે આવીને સિંધુએ કીધું, મારૂં સહુ સુરે લુટીને લીધું; ન દીઠું મુજમાં સુખ લેશ, પળ્યો પુત્ર દુઃખે પરદેશ. ૨૦ છતે વંશે મારી છત ભેળી, એમ કહીને રોયા મન મેલી; કરો દેવની ઊપર દાવો, લુટી તાતની સંપત્તિ લાવો. ૨૧ તમ તાત સુખી જ્યારે થાય, ત્યારે અંતર દાહ ઓલાય; કર્યું કપટ દેવે જે દિશ, ખોયું સિંધુને કાજે મેં શિષ. ૨૨ તારા તાતનું પક્ષ મેં ઝાલ્યું. સુર સાથે બળ નવ ચાલ્યું; સુણી સ્વરભાનુની વાણી, બોલ્યો જાળંધર ઉલટ આણી. ૨૩ કોણ કોણ એ રત્નના ચોર, કહોને જોઊં તેનું જોર; ટાળો સંદેહ આણે રે દીશ, કયમ અમર થયું તમ શિષ. ૨૪ સિંધુ મથન કીધોરે જ્યારે, તમે હુતા સમીપ શું ત્યારે; મુને સંભળાવો એહ કથાય, પછી સ્વરભાનુ બોલ્યોરે ત્યાંય.

વિશ્રામ—ત્યાં સ્વરભાનુ બોલીઓ, સુણ સિંધુસુત વાતરે; અસુર સુરે ઉદધી મથ્યો, અંતર કપટ અઘાતરે. ૨૬ અર્ધ ભાગ કરી આણીયા, અસુર વલોવવા કાજરે; રેત્રા

રસિકે છળ કર્યો, તે સાંભળો કહું મહારાજ રે. ૨૭ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે સ્વરભાનુસભાસુભાષણોનામપંચમોધ્યાયઃ ૫

* અધ્યાય ૬ ઠ્ઠો. *

રાગ મારૂ—વદે વાલ્મિક રે. ભારદ્વાજ શ્રવણે ધરે; સૂત-પૂરાણી રે, શૌનક પ્રત્યે ઉચરે. ૧ સ્વરભાનુ ત્યાંરે, ભૂપને કહે સર્વથી; આજ તમ સમા રે, સૃષ્ટિ વિષે સમર્થ નથી. ૨ મથ્યો સિંધુને રે, દેવ દાનવ બંને મળી; કાઢયાં રત્ન ત્યાં રે, સુરમાં પેઠા કાળે કળી. ૩ હરિહર મળીરે, અધર્મ અંતર આદર્યો; મદિરા પાઈને રે, દૈત્યને દેવે દગો કર્યો. ૪ સુધા પાઈનેરે, સુરનુ તે સંકટ કાપીયું; દીન દૈત્યને રે, એક રત્ન ન આપીયું. ૫ પહેલો પિયુષનો રે. કુંભ અસુર લેઈ ભાગીયા; મોહનિ રૂપજ રે, હરિ ધરીને લેવા લાગીયા. ૬ કોટી અર્કની રે, કાન્તિ ધરણીધરે ત્યાં ધરી; વાત વરવાની રે, કહીને તે કુંભ લીધો હરી. ૭ સભા સુરતણી રે, બેઠી સુધા પીવા કારણે; એણે ત્યાં ટાળીયા રે, અસુર બેસાડી બારણે. ૮ વરૂણ વન્હિને રે, વિષ્ણુ વિરંચી વાસવ સહુ; સોમ સુર્યની રે, વચ્ચે આસન મારૂં હતું. ૯ સુરના સમો રે, દેહ સુશોભિત મેં ધર્યો; શશિ સૂર્યે ત્યાં રે, સંકેત શ્રી-પતિને કર્યો. ૧૦ મેં અમૃત પીધુંરે, વિષ્ણુને વેર ત્યાં વાપીયું; મુકી ચક્રને રે, મુસ્તક મારૂં કાપીયું. ૧૧ તેથી અમર આ

રે, મુસ્તક હું રાહુ રહ્યો; પૃષ્ઠ ભાગનોરે, કળી સાદ્રસ કેતૂ થયો. ૧૨ સુર સુધા પીને રે, સહુ મનમાં સુખિયા થયા; વ્હેંચી રત્નને રે, સુર સઘળા સ્વર્ગે ગયા. ૧૩ શંખ શ્રી અંને રે; કૌસ્તુભ સારિંગ તે હરિ; ચાર રત્નની રે, ચતુર્ભુજે ચોરી કરી. ૧૪ પારિજાતને રે, કામધેનુ મદિરા કહ્યો; ઐરાવત રંભા રે, સ્વર્ગ સુર નાયક લેઈ વહ્યો. ૧૫ મુખ સાતનારે, અંશ્વ અરૂણને આપીયો; સુધા કુંભ તે રે, શેષને સદને સ્થાપીયો. ૧૬ વિધુંત વિષ તણો રે, ઈશ થયો અભિલાખિયો, ધનવંતરીને રે, સઘળા સુરે મળી રાખીયો. ૧૭ જેમ અપુત્રની રે, લક્ષ્મિ લુંટાયે લોકમાં; તેમ તમ તાતનો રે, પ્રાણ સદા રહે શોકમાં. ૧૮ છો સદાપુત્ર રે, માટે મમત મનમાં ધરો; હયોને રત્ન તે રે, યુદ્ધ અમર સાથે કરો. ૧૯ સુત તમ સમા રે, વેરીની સાથે આફ્ળો; ત્રણે રણ થકી રે, ટાળશો તાતને કેઈ પળો. ૨૦ દુઃખ તાતનું રે, ભાગો તો ભાગ્ય અપાર છે; નહિ તો ભુપતિ રે, તુજ બળને ધીકકાર છે. ૨૧ વૃથા ભુપતિરે, જગતના જીતી વશ કર્યા; સુર શત્રુને રે, નરપતિની નજરે ધર્યા. ૨૨ ટેક તાતનો રે, જો સબળો તમને હશે; ગયું ઘર થકી રે, એ પણ પુનઃ આવશે. ૨૩ રીદ્ધ તાતની રે, પરઘેર જો પડી રહે ખલુ; તો જીવ્યા થકી રે, મહા જનને મરવું ભલુ. ૨૪ નથી પરીબળ રે, શું સુર સાથે ભીડવા; લાગ્યો મંદ તું રે, ચામર જગતને પીડવા. ૨૫

હું તો સિંહજ રે, જાણું તુને છેટે રહ્યા; પાસે પ્રીછીયો રે, શિયાળ સુર સામો થયો. ૨૬ તુજ કારણે કઠણુ રે, વચન કહું સર્વથી; તુંમાં ચોટીયો રે, સ્નેહ યતો ન્યારો નથી. ૨૭ એમ કહીને રે, સ્વરભાનુ ઊઠયો સભા થકી; જાળંધરે તહાંરે, રાહુને રાખ્યો ત્યાં પછી. ૨૮ સુણો રવરભાનુરે, તાત રિપુ સુર જેટલા; કાઢી નાખું તે રે, ત્રણ ભુવન થકી તેટલા. ૨૯ મારા તાતનાં રે, રત્ન ચતુર્દશ તે હરૂં; ભવ બ્રહ્માને રે, વતન વખુટા હું કરૂં. ૩૦ ઈન્દ્રાસન ખોદી રે, સિંધુ વિષે નાખું સહુ; વિધી વિષ્ણુની રે, બે પુરી પર બળત્રા બહુ. ૩૧ સ્વર્ગ મૃત્યુને રે, પાતાળ શોધી પ્રાજે કરૂં; સહુ સુર તણી રે, લક્ષ્મીને લાડશ્રી બે હરૂં. ૩૨ ત્રિભુવન તણી રે, જ્યારે સમૃદ્ધિ ભોગવું; ત્યાર પુંકળરે, મારે અન્ન આરોગવું. ૩૩ શોધી સુર તણાં રે, મહારે મૂળ તે કાપવાં; દેવ દેવીને રે, દાસ દાસી કરી થાપવાં. ૩૪ યુદ્ધ અમરશું રે, આદરૂં એ ઊરમાં ધરી; સભા સૈન્ય સહુ રે, પુરપતીયે ટોળે કરી. ૩૫ ગુરૂ શુક્રને રે, પુછયું ત્યાં રાજે પ્રેમ ધરી; ચાલો સંગ્રામે રે, દેવની ઊપર દાવો કરો. ૩૬ વિશ્રામ—દેવ ઉપર દાવો કરા, કરવો મહા સંગ્રામરે; ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ત્રીદશ વદી, તજે સ્વર્ગનો ઠામરે, ૩૭ આઠ વર્ષથી એંદ્રીનો, યુધ્ધે તૈયાર ન થાયરે; રેવા ભુપ કહે ઘાણીમાં, કચરૂ તેની કાયરે. ૩૮

ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકર

વિરચિતે સ્વરસમુદ્રમંથનવિધી વરણેનામ છઠોધ્યાયઃ ૬

* અધ્યાય ૭ મો. *

રાગ આશાવરી—વાલ્મિક વળતા એણીપેર બોલ્યા, સાંભળો ભારદ્વાજ; ઢંઢેરો દીધો નીજ નગ્રે, રણ રડવાને રે રાજ. ૧ તત્પર તઈઆર થઈ સહુ સેન્યા, વજડાવ્યાં રે નિશાન; કહે કાલે સંગ્રામે સજવું, ટેક ધરી તન તાન. ૨ રજની આજ વસો મંદીરમાં, ભુપે ભલામણ દીધી; જોદ્ધા સહુ ઉજાગરે સજતા, નરપતે નિંદ્રારે કીધી. ૩ દિનકર ઊગ્યો સુર સહુ સજીયા, દાસે દદામું રે દીધું; કડે કબાલે કટક સજ્યુંને, રાયે ત્યાં રાવણું કીધું. ૪ કેશર ઘોળી કર્યા કસુંપો, કેશરીયા શણગાર્યા; જરકશી જામા સમ સુરવાલે, મુકુટ મનોહર ધાર્યા. ૫ કો બખ્તર પાખરને સાજે, આયુદ્ધ કોઈ સમારે; પ્રજા કરે પોકારજ કોની, કોની તે વનિતા વારે. ૬ ઝુલ્યોજરકશી ગજ ઉપરે ઘણણુ ઘંટા વાગે; પાખરીયાએ પલાણ કરિયાં, રંગ મચ્યો તહાં રાગે. ૬ ગાડી ઘોડા ગજ રથપાળા, ઊંટ ને મહિષ અપાર; લટપટી પાઘ ધરી હેંકતી, અસુર થયા અસ્વાર. ૮ સાંગ શક્તિ પરિઘ પટ્ટી, તોમર ને ત્રિશુળ; ખેડ ખડગ ખપ્પર તે ખટકે, વિપરિત દળ વ્યાકુળ. ૯ ચમકે ચંચળ અશ્વ અનોપમ, કોઈ રહે છે ફરતા; કોઈ અંત્રિક્ષ રહ્યા અસ્વારો, ધરણીયે પગ નવ ધરતા. ૧૦ કો ઉડણ અબલખી અનોપમ, કચ્છી કોઈ

કુમેદ; લાલ પીરોજા કલીંગ કાળા શ્વેત ભુંખરા ભેદ. ૧૧ કો જશચર કો જાંબુવરણા, રીંછ હરણ કો જાતિ; પાણીપંથા કોઈ પંખાળા, કો મદઝરની નાતી. ૧૨ હણહણી રહ્યા હરિવદના, કો શામકરણના જોડા; પ્રવેશ પાવક માંહી કરે કોઈ, ગંગાજળિયા ઘોડા. ૧૩ બએ રાવત બાંગ ગ્રહે પણ, વાજી રહે નહી વાર્યા; સોનેરી સામાન ધરીને, સાંકળીયે શણુગાર્યા. ૧૪ આભલિયા સરખા ગજ અનોપમ, મદઝર મહા બળવાન; કરી શુંઢ સાથે તરવારો, ઝળકે જરી નિશાન. ૧૫ ત્રંબાળુ ને તુરાઈ ત્રીજું, દેશ દદામું દીધું; શંખનાદ નોબત ગજ ઘંટા, કટક કડાઝુડ કીધું. ૧૬ કો કેશરિયા વાઘા પેહેરી, કોઈ કાળા કોઈ રાતા; ફુલના સેરા શિષ ધર્યા કોઈ, મધુ પીને મદમાતા. ૧૭ અપાર દળ દો દશ ઊણું, ત્યાં ભૂમિ ન ઝીલે ભાર; વૃંદા પાસે વિદાય લેવા, ભુવન ગયો ભરથાર. ૧૮ મહા સન્માન સતિયે કીધુ, ઉત્તમ આસન આપ્યું; અર્ધ્યપાદ પૂજા કરી પ્રિતે, મુખ ચરણોદક સ્થાપ્યું. ૧૯ જાળંધર જુવતીને કહે છે, સાંભળ વૃંદારે વાત; રત્ન ચોદની ચોરી કરીને, બેઠા ત્રીભોવન તાત. ૨૦ મારા તાત તણી જે સંપત્તિ, દેવે દગો કરી લીધી; સુર સાથે સંગ્રામજ કરવા, સેન્યા તત્પર કીધી. ૨૧ વિદાય આપો વનિતા મુજને, તો સંગ્રામે હું જાઊં; રત્ન રાઢ કરી લેઊં સઘળાં, સ્વર્ગપતિને સાઊં. ૨૨ હરિહરનો ઉન્માદ ઉતારૂં, બ્રહ્મા ભૂ-

તળ પાડું; ઈન્દ્ર તણું અભિમાન મુકાવી, અમરાપુર ઉજાડું. ૨૩ જે સિંધુને સંકટ કરતા, તે ચાંચડવત ચોળું; રમા ઉમા ઈન્દ્રાણી લાવું, સુર સંગ્રામે રોળું. ૨૪ વૃંદા વચન સુણીને વળતી, સ્વામીને સમજાવે; જાણ્યુ ઘરથી કંથ ગયા તો, ફરી ન પાછા આવે. ૨૫ વિશ્રામ—આવે પાછા નહીં ફરી, એ સતિનું અભીમાનરે; તનમાં ત્રાસ પડયો પછી, મહિલા મહા મતિવાનરે. ૨૬ કરજોડીને કરગરે. હૈયું નવ રહે હાથરે; રેવા રસિક સુર પક્ષમાં, નહી જીતાયે નાથરે. ૨૭ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણેજાળંધરોપાખ્યાનેકવિરેવાશંકરવિરચિતેસેનાસમુહવરણોનામસપ્તમોધ્યાયઃ ૭

* અધ્યયા ૮ મો. *

રાગકેદારો—વાલ્મિક ત્યાં વદેરે, સુત શૌનકની પ્રત્યે ગાય; અબળા ઉચરે રે લાગી પ્રાણપતિને પાય. ૧ સુત જળધી સુણોરે, વરણી જે મુજ પાસે વાત; છે દીન દોહ-લા રે, શત્રુવટ સુરની સંઘાત. ૨ હું અબળા તણી રે, બુદ્ધિ પ્રાણપતિ છે હીન; ભવ બ્રહ્મા હરી રે, સઘળા સુર તેને સ્વા-ધીન. ૩ પિયુ માં પરવારો રે, કરવા સુર સાથે સંગ્રામ; તમ વિન છે નહીંરે, મારે રસિયા રત્નનું કામ ૪ દેવ દગો કરી રે, તમને દુઃખ દેશે ભરથાર; અળગા માં થશોરે, મારી સેજ તણા શણગાર. ૫ હું મુખ જોઈને રે, જીવું કાળજડાની કોર; અંતરમાં વસો રે, મારા ચિતડા કેરા ચોર; ૬ પિયુજી

પેટને રે, ચોળે પ્રગટ થાશે શૂળ; ઘેર સુખ ભોગવો રે, ઝાઝો લોભ તે પાપનું મૂળ. ૭ સુર શઠ છે સહુ રે, કરશે કપટ તમોને કંથ; માટે ના જશો રે, એ પાતળિયા યુદ્ધને પંથ. ૮ મણિધરને મુખે રે, કંથજી કર નવ ઘાલે કોય; નવનિત ના મળે રે, મહી તજી મથન કરતાં તોય. ૯ ધનને ધાતી નથી રે, જીવું જીવણ તમને જોઈ; આ સંસારમાં રે, સગપણ કંથ વિના નહિ કોઈ. ૧૦ આ અભિમાનનો રે, ત્રીકમ નહીં નભવા દે ટેક; સત ચુકાવશે રે, છળીને છેલ છબીલો છેક. ૧૧ ન મળુ નાથજીરે, સમરથ હું કરવા ઊપદેશ; પણ કેમ જીતશો રે, હરીહર બ્રહ્મા શ્યામ સુરેશ ૧૨ વાર્યું જો કરો રે, તો સુખ સઘળું હાથ; કયમ જશ પામશો રે, વઢતાં શ્રીવલ્લભની સાથ. ૧૩ કપટે કરી ગયો રે, રસિયા રાણુ તમને બોધ; આપ અજાણુ છો રે, કપરો કંસ અરિનો ક્રોધ. ૧૪ કંથ ન રાખીયે રે, કાચા કોઈને કહેથી કાન; કે મને મુકશો રે, રસિયા રાજ રખડતી રાન. ૧૫ કરશે કંથજી રે, પુરૂષોત્તમ ત્યાં સુરની પક્ષ; વિધી વાંકો થયે રે, ડહાપણ કેમ નભશે છો દક્ષ. ૧૬ અજીત ઈશ છે રે, તે શું વઢવાનું તાન; રઢિયાળી નથીરે, રાઢી છે મધનું મધુમાન. ૧૭ કો જીત્યો નથી રે, કરતાં સુર સાથે સંગ્રામ; હાર હૈયા તણા રે, હરિવર સાથે થાશી હામ. ૧૮ આ સુખ સંપત્તિ રે, જીવન જે જોઈયે તે ઘેર; ગજ રથ ઘોડલા રે, મહાસુખ

ને માધવની મેહેર. ૧૯ નવ ગ્રહે નાથજી રે, વાંકા થાતાં વિપરીત બુદ્ધ; ભજવે ભાવ તે રે, કરતાં અમરની સંગે યુદ્ધ. ૨૦ જય જીત્યા તણોરે, મળવો સુઝે નહિ સ્વામિન; માટે કરગરી રે, અબળા કહે થઈને આધીન. ૨૧ વેણુ વાટતાં રે, નાથ તપાસો લાધે ન તેલ; તમ જીત્યા તણો રે, કમળાપતિના કરમાં ખેલ. ૨૨ પડવું સેજમાં રે, તજવો મુશ્કેલ માયા પાસ; નાંખી નાથજી રે, લેવી ગજ પાસેથી ઘાસ. ૨૩ કયમ જીતાય ત્યાં રે, સામા સૃષ્ટિભંજન શિવ; નાથ નમે નહિ રે, જગદાધારણ સાથે જીવ. ૨૪ રૂઠે રામજી રે, તો કરવો કોનો આધાર; પાછળ છે નહિરે, પ્રીતમ પુત્ર પિતાની વ્હાર. ૨૫ માઠાં મુજનેરે, સ્વપ્નાં આવે છે સ્વામિન; રણમાં જીતવું રે, તે તો ઈશ્વરને આધીન. ૨૬ ફરકે મહારૂં રે, પ્રાણજીવન જમણું લોચન; તનમાં ત્રાસ છે રે, માઠા થાય છે માન શુકન. ૨૭ થરથર ધ્રુજતી રે, પ્રૌઢી પડી પેટડીયામાં ફાળ; કહું છું કરગરી રે, માનો ભય ભંજન ભુપાળ. ૨૮ દેવી દોહલી રે, બળિયા સુરની સાથે બાથ; નહિ દેખું ફરી રે, ચઢતાં રણમાં હરિને હાથ. ૨૯ વૃંદા ત્યાં વદી રે, લાગી જળધીસુતને પાય; ગરજી બોલિયો રે, વળતી ત્યાં જાળંધર રાય. ૩૦ કાયર કામની રે, તેં નવ કીધો મારો તોલ; આ કયમ ઊચરી રે, બળત્રા પ્રગટે એવા બોલ. ૩૧ વિધી સુરનાં રે, ખોદું ખલક વિષેથી મૂળ;

ત્રિદશ ના ટકેરે, જો ઈશ્વર હોએ અનુકુળ. ૩૨ થાળી ઠોકતાંરે, ત્રાસે ત્રંબાળુ ધરનાર; તેમ એ તારૂણીરે, શું છે સુર મુજને કરનાર. ૩૩ પગના પ્રહારથી રે, સળકે સૃષ્ટિ ધારણ શેષ; વાંકો થાય નહિં રે, મારો કાળ પુરૂષથી કેશ. ૩૪ રત્ન હરી ગયોરે, કરીને કુમતિ કર્મ કઠોર; કેમ મુકું જતોરે, ચત્રુભુજ છે મારો ચોર. ૩૫ શ્રી સુદ્ધાં હરૂંરે, કાઢું વિષ્ણુને વનવાસ; રણ રોળી કરૂંરે, તેવો ત્રિપુરારીને ત્રાસ. ૩૬ ધાઈ તે સમે રે, ભાગું વળતી બ્રહ્મસદન; જીતી ત્યાં થકી રે, બેસું જઈને ઈન્દ્રાસન. ૩૭ પછી પાતાળમાં રે, નિર્ધન કરૂં જઈ નવ કુલ નાગ; આવો કયાં થકીરે, આવે યુદ્ધ કરવાનો લાગ. ૩૮ દશ દિગ ડોલશે રે, મારી રણમાં સુણીને હાક; જો તે સમેરે, ચઢશે ભુમંડલ ચક ચાક. ૩૯ જશ જુગ વાપશે રે, પણ વરતાશે કાળો કેર; ત્યારે જાણજે રે,લીધુ વિશ્વપતિશું વેર. ૪૦ અને ભાવિ હશે રે, તો રણમાં પડશે મુજ શિષ; સત્ય નવ ચુકશો રે, છલવા જો આવે જુગદીશ. ૪૧ વિશ્રામ—જો આવે જુગદીશ છલવા, પણ ના તજશો ટેક રે; જુવતી રણ જીત્યા તણો, મુજને ભરોંસો એક રે. ૪૨ વળતી વૃંદા ત્યાં વદે, ભુલું નહીં ભરથાર રે; આ અતર કયાં આદર્યું, હૈયા કેરા હાર રે. ૪૩

ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિરેવાશંકરવિરચિતે વૃંદાશિક્ષાવિનયવર્ણોનામ અષ્ટમોધ્યાયઃ ૮

અધ્યાય ૯ મો.

રાગસિંધુ—જંજાળી જીવડે મુક્તિની જુક્તિ ના જાણી; (એ રાગ) મન ગમતા મુજને, મહા વનમાં કયમ મેલી; રાજ વિના રેહેવાશે કયમ મેં, કોણ અમારૂં બેલી; પાતળિયા પીઊજી, મહા વનમાં કયમ મેલી. ટેક-વણ સ્વામિ સંસાર વિષે કહો, કયમ મારૂં પણ રહેશે; દુરિજન લોક એકલડી જાણી, ના કહેવાનું કહેશે રે મન ગમતા૦ ૧ પતિવ્રતાને પ્રાણ ગયે પણ, કંથ વિયોગ ન સારો; જે એ કરો છો જીવણ મુજને, વેળા કંઈક વિચારો રે મન ગમતા૦ ૨ અબળાનો અવતાર પરાધીન, પતિ પ્રત્યે નવ ચાલે; શુળી દુઃખ સુર સાથે વેર તે, શોકય થકી બહુ સાલે રે મન ગમતા૦ ૩ શ્યામાને સુત હોય તો આવે, કોઈ દિન સુખનો વારો; બળવંતાજી મુજને બતાવો, કંઈ ઉગરવાનો આરો રે મન ગમતા૦ ૪ ઝુરી ઝુરીને જીવ આ જાશે, જીવન પ્રાણ હમારા; નાથ ખમાય નહીં જે થાઓ, આ નેણાંથી ન્યારા રે મન ગમતા૦ ૫ સતિને સ્વામિનું સુખ મીઠું, ખલક સહુ તે ખારો; કમળનયન કરવાને બેઠા, મિથ્યા આ જનમારો રે મન ગમતા૦ ૬ નથી જાણતા નાથ એકલી, કેમ નિવેડો કરશે; જયાં જઈને ઉભાં રહીયે ત્યાં, ભોમિ ભારે મરશે રે મન ગમતા૦ ૭ કંથ તમે કયાંના હું કયાંની, શીદ આ પ્રિત લગાડી; મરમાળે મીઠે

વચને મુને, મોહ મમતામાં પાડી રે મન ગમતા૦ ૮ નાથ નિકળો નગર તજી તો, ફિર આ ફાટી જાશે; મહા મંગળ મંદિર તે મુજને, ખાંતે ખાવા ધાસે રે મન ગમતા૦ ૯ ભામની કેરો ભારજ ભાગે, સગાં ન રાખે કોઈ; પલક કલપ સમ કયમ જાશે મેં, રાત દિવસ તે રોઈ રે મન ગમતા૦ ૧૦ કંથ તમે તરછોડો ત્યારે, વા ચોદશના વાશે; સૌ સાચાં જુઠાં માનીને, વહાલા વેરી થાશેરે મન ગમતા૦ ૧૧ નાથ વિના ન જવાય ઘેરથી, મહા સુંદર પટ પહેરી; આળ ધરે અણઘટતું થાયે, કાંટા વાડનો વેરી રે મન ગમતા૦ ૧૨ ખાનપાન ઢિંદ્રા નવ આવે, ગમે નહિં ગીત ગાણું; દલ ખોલી કોને દેખાડું, નહિં ઠરવા ઠેકાણું રે મન ગમતા૦ ૧૩ મુગટ મણિ માથે ત્યાં સુધી, મણિ કરતાં પણ મોંઘી; નાથ વછુટી નારી થાયે, કુશકા કરતાં સોંઘી રે મન ગમતા૦ ૧૪ મુખ્તિયાર છો મન માને તેમ, કરશો કંથ કિશોર; શ્રે ઈચ્છો તે કાજ કરો, હું અબળાનું શું જોર રે મન ગમતા૦ ૧૫ સુખે નાથ પળો સંગ્રામે, જીત તમારી થાજો; સત્ય ન ચુકુ સ્વામિ મારા, ચિત્ત ચાહે ત્યાં જાજો રે મન ગમતા૦ ૧૬ લ્યો આ પુષ્પ તણી વરમાળા, સઘળા સુર જીતાશે; વિભળ મતિ મારી થાશે તો, આ ફુલ કરમાઈ જાશે રે મન ગમતા૦ ૧૭ માયા ભેદ કરે નહિં તમને, ભૂત પ્રેત ના ભાળે રે મન ગમતા૦ ૧૮ જળનું જોર ન

ચાલે તમ પર, વાયુ વેગ ન મારે; હરિહરિ અજ ને ગાંધ-ર્વાદિ, તે તમને જોઈ હારે રે મન ગમતા૦ ૧૯ ગતિ કરે ધ્રુવ મંડળ મેરૂ, મર્યાદા દધી મુકે: અગતિ થાશે શ્યામ સમરતાં, તો વૃંદા સત્ય ચુકે રે. મન ગમતા૦ ૨૦ પન્નગ પતિ ધરણી નવ ધારે, સરીતા સિંધુ સુકે; વધિ મંડળથી વન્હિ વરસે, તો વૃંદા સત્ય ચુકે રે. મન ગમતા૦ ૨૧ નર માદા મોતી રહે ન્યારાં, શશી શીતળતા મુકે; ઊદયાચળ અસ્તાચળ જાયે, તો વૃંદા સત્ય ચુકે રે મન ગમતા૦ ૨૨ મુજ સત્યનું તમ પાસ પારખું, એકે પુષ્પ નવ સુકે; ત્યાં સુધી સુરનાં આયુદ્ધ તે, નાથ ન આવે ઢુકે રે મન ગમતા૦ ૨૩ જાવો જીત થાશે સુર સાથે, સંગ્રામે સુખકારી; વેહેલા વળજો પ્રાણપતિ છો, જીવનદોરી માહારી રે મન ગમતા૦ ૨૪ વિશ્રામ—મારી જીવનદોરી છો, ભવ ભોગી ભરથાર રે; તમમાં તે બળ આવજો, જે બળ હસ્તી હજાર રે. ૨૫ પતિને પુષ્પે વધાવિયો,વૃંદા લાગે પાય રે; રેવા રસિકને જીતવા, જો જાળંધર જાય રે. ૨૬ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિરેવાશંકરવિરચિતે વૃંદાવિલાપવર્ણો નામ નવમોધ્યાયઃ

અધ્યાય ૧૦ મો.

રાગ મલ્હાર—ફુલડાં કેરી માળા, લઈને કંથની કોટે દીધી; ત્રંબાળુ ગડગડીયાં, ને સેન્યા તત્પર કીધી. સુખના સનેહીરેરેરે હો, વેગે વેહેલા આવજો રે. ૧ પાતલિયા પ્રિતડી

બાંધી, તન થકી તરછોડી; થોડા દિનને સારૂ, મનગમતી માયા જોડી સુખના૦ ૨ મન મેલા ના થાશો, હું દાસી દોષ વિચારી; પાતલિયાજી પુરજો, અબલાની આશા ભારી. સુખના૦ ૩ જીવણ તમને જાતાં દેખી, પીડાણી મોહ પાશ; મુજને કવેળાની મુકી, અલબેલા વળજો આશ. સુખના૦ ૪ હરીહર ને અજની સાથે, સંગ્રામે કેમ ભીડાશે;સુસવાતાં શર આવે, તે રણમાં કેમ રહેવાશે. સુખના૦ ૫ અમરાપુરના યોદ્ધા, સુર સઘળા અતુલીત બળીયા; પ્રાણજીવન છો મારા, મહા કોમળ ને પાતળીયા. સુખના૦ ૬ સુર શત્રુનાં દળ, તે, અણધાર્યાં ઉપર ધાશે; સ્વામિ તે સંકટ ભાળી, મારો જીવડો ફટકી જાશે.સુખના૦૭ મીઠે વચને મારા વાલા, મોહને પાસે પાડી; ઓ વેરણ વિધાતા, કયાં આ વેળા દેખાડી. સુખના૦ ૮ નાખી નાસો મુજને, બંધીખાનાની બેડી; ઓ નણદીના વીરા. તમ સાથે લ્યોને તેડી. સુખના૦ ૯ નાથ નમેરા તોડયો, તમે નેહ લગાડી નેહો; મન મારૂં ના મુકે, કોડીલા વરનો કેડો. સુખના૦ ૧૦ શું જાણું મુજને કેઈ, જાતિનું કામણ કીધુ; તમ ચંચળ વરણી ચાલે, મારૂં ચિત્ત ચોરીને લીધું. સુખના૦ ૧૧ વૃંદાએ ત્યાં વરને, કેસરની આરચા કીધી; શિર ફુલાંનો શેરો, અરપીને આશિષ દીધી. સુખના૦ ૧૨ સુર સંગ્રામે જીતી, વરરાજા વેહેલા વળજો; કર જોડી કહે છે કન્યા, મહારાજ મનોરથ ફળજો.

સુખના૦ ૧૩ રોયેલાં લોચન રાતાં, ઝબકે આતસ અંગારા; વૃંદાને ત્યાં કહે છે, બે આંખે આસુધારા. સુખના૦૧૪જેમ રૂઠો દેહ મુકીને, જંજાળી જીવ તે જાયે; તેમ પતિ પરદેશે જાતાં, જુવતીને દુઃખ થાયે. સુખના૦ ૧૫ શિઘ્ર સધારો સ્વામિ, મહુરતની વેળા વીતે; હરિહર તો સંગ્રામે, લડતાં નહિ તમને જીતે. સુખના૦ ૧૬ એમ કહીને અબળા, અળગી રહી નાથ નિહાળી; ત્યાં જાળંધર ચઢિયો, રણના રથને સંભાળી. સુખના૦ ૧૭ સાબેલાના સરખા, સજીયા સંગાથે જોડા; હણહણતા ત્યાં હાંકયા,જે ગંગાજળિયા ઘોડા સુખના૦૧૮ સોનેરી સુરવાલો, પેહેરી ફુમતડે ત્યાં નોંધી; શેલાંયે જર તારી, કસકસતી કમ્મર બાંધી. સુખના૦ ૧૯ બખ્તર પાખરવાળા, બળવંતા યોદ્ધ અપારે; મુમિનુ પડ નમિયું, ભુરી દળ તેને ભારે. સુખના૦ ૨૦ ઘન સરખા ગજ કોટી, ત્યાં ઉભા છે મદવાળા; અશ્વ અનોપમ છોડયા, પાખરીને પંખાળા. સુખના૦ ૨૧ ત્રંબાળુ ત્યાં વાગે,ને ગરજે ગોમુખ ત્યાંહે; શરણુી શંખને શબ્દે, ઉરવી કંપી રણ માંહે. સુખના૦ ૨૨ આગળ પાછળ ચાલે, અતુલીત દળ એકી ઓળે; જેમ સિંધુ પરવેણીએ, તેમ તંત મળ્યો છે ટોળે. સુખના૦૨૩ કો ગજરથ પર ચઢિયા, કો ઊંટ ઉપર નર બેઠા; કો સજીયા સુખપાલે, કો પાલખીયોમાં પેઠા. સુખના૦૨૪ ા પાડા પર બેઠા, તે અસ્થિ કરમાં ધારી; કો ખાંતીલે કીધી,

ખેચરની અસ્વારી.સુખના૦ ૨૫ ગજ ઉપર નોબત ગાજે, નવરંગી નેજા ઝળકે, પરિઘ પટ્ટિ કરમાં, તેમ ચો દશ ભાલા ચળકે. સુખના૦ ૨૬ સો સાભરની પહેરી, શૂરા પુરૂષે સુરવાલ; ચાર ચરમનાં મોજાં, કંપે દરશીને કાળ. સુખના૦ ૨૭ ભડ ભાથાને ભીડી, કરમાં તરકસને તીર; વાસવ સાથે વઢવા, વિકાર્યા સઘળા વીર. સુખના૦ ૨૮ સોનાની સાંકળીએ, ગજ ઘંટા ગંભીર વાજે; ગજ કાળાને ગરજે, જેમ આકાશે ઘન ગાજે. સુખના૦ ૨૯ રવિ રેણુથી છાયો, જેમ પડીયો સંધ્યાકાળ; અગણિત સેના લઈને, આવ્યો અમરાપુર ભુપાળ. સુખના૦ ૩૦ સિંહનાદથી વાગી ત્યાં સો શૂરાની હાક; સુર નાયકનું સ્વર્ગ, ચકમંડલ ચડીયું ચાક. સુખના૦ ૩૧ સુર સઘળા સપટાયા, જેમ કાળે કરમાં લીધા; દારૂણ દળને દેખી, દેવે દરવાજા દીધા. સુખના૦ ૩૨ સંતાવાને શોધે, સવે ત્રિદશ પામી ત્રાસ; સિંધુસુતે ત્યાં પ્રેર્યો, એક ચાકર પુરંદર પાસ. જાળંધરને જાણી રેરેરે હો ઇંદ્ર ઊદાશીયારે. ૩૩ કિંકર ત્યાં કર જોડી, સુરપતિને લાગ્યો પાય; કહે મુજને મોકલીયો, જે મથુરાંપુરના રાય. જાળંધરને૦ ૩૪ સાગર મથન કરીને, જે રત્ન તમો હો લાવ્યા; તે લેવાને અર્થે, ઊદધીના અરભક આવ્યા. જાળંધરને૦ ૩૫ અરપો રત્ન અમારાં, રે અમરાપુર ઊથાપો; એમ નજરમાં ના આવે, તો યુદ્ધ અમોને આપો. જાળંધરને૦ ૩૬ તેમ

છતાં નહિં માનો, તો કરનું બળ દેખાડું; ખડતાળે ખોદીને, અમરાપુર ઊજડ પાડું. જાળંધરને૦ ૩૭ વાંકાં વેણ સુણીને, ત્યાં વાસવ બોલ્યા વાણી; કોણ જાત સુત કેનો, મરવા ઈચ્છે મદ આણી. જાળંધરને૦ ૩૮ શક્ર કહે મેં સાહ્યુ, તે કાળ મળે ના કાહાડું; હોઊ પુરનો અભિલાસી, તો સંયમને પહોંચાડું. જાળંધરને૦ ૩૯ શક્ર કહે શું સમજી, વઢવા આવ્યો સુર સાથે; મંદ મતિ શું તુજને, ક્યા મરણ ભમે છે માથે. જાળંધરને૦ ૪૦ સુર સાથે લડતાં નહીં થાય, માત પિતાનો મેળો; જા જીવ લેઈને પાછો, થા ભામનીયોના ભેળો. જાળંધરને૦ ૪૧ કબંધ કષ્ટે થાશો, તો કામનીયો કળકળશે; મંદમતિ આ મોંઘો, મનુષ્યાદેહ કયાંથી મળશે. જાળંધરને૦ ૪૨ કિંકર જઈને કહેજે, જો મૃત્યુ હોયજ ઢુકું; તો વઢવાને વાધો, પણ માર્યા વિના નહિં મુકું. જાળંધરને૦ ૪૩ સેવક સુણીને ચાલ્યો, જઈ જાળંધરને કીધું; દેવપતિને દમવા, નરપતિએ નિમજ લીધું. જાળંધરને૦ ૪૪ અમરાપુરમાં યોદ્ધા, મહા સુરને મારી મહાલો; શચિપતિને શોધી, બાળવીને જીવતો ઝાલો. જાળંધરને૦ ૪૫ રીસ કરીને રાયે, ત્યાં જોદ્ધ વકાર્યા ઝાઝા; સુર સઘળા સળવળિયા, દે દો દસના દરવાજા. જાળંધરને૦ ૪૬ દેવે દુંદુભી દીધું, ત્યાં જઈ પુરંદર પોળે; તંત્ર તાર એક થઈને, ત્યાં ત્રિદશ મળીયા ટોળે. જાળંધરને૦ ૪૭ બખતર પાખરને

ભાથા, અમરે ત્યાં અંગ ધરાવ્યા; ભુપતિ સાથે વઢવા, ઊઘાડાં આયુધ્ધ સાહ્યાં. જાળંધરને૦ ૪૮ ઐરાવત શણુગારી, તે ઉપર આસન કરિયું: કુલીશ કરમાં ઝાલી, શિર મેઘાડંમર ધરિયું; જાળંધરને૦ ૪૯ અસુર ઊપર આગમીને, સહુ દળ આવ્યું દરવાજે; કોપ કપાળીયે કિધો, જેમ ત્રિપુરાસુરને કાજે. જાળંધરને૦ ૫૦ વિશ્રામ ત્રિપુરાસુરને કાજે કર્યો, જેમ કપાળીયે કોપરે; તેમ જાળંધર ઉપરે, ઈન્દ્ર થયો આટોપરે. ૫૧ સુરની સેન્યા ત્યાં સજી, ગરજે નોબત ઘાયરે; રેવા સુર અસુરનો, સંગ્રામ કેવો થાયરે. ૫૨

ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણેજાળંધરોપાખ્યાનેકવિરેવાશંકરવિરચિતે જાળંધરસ્વર્ગ પ્રવેશોનામદશમોધ્યાય: ૧૦

* અધ્યાય ૧૧ મો. *

રાગધનાશ્રી—વદે વાલમિક વળતારે વાણી, કહે શૌનકને સુતપુરાણી; સાંગ્ય શકિત ત્યાં વાસવે લીધી, સેન્યા સુરની ત્યાં સાવધ કીધી.૧ જોડયા મનવેગી તોખાર ત્યાંય શોર સબળો થાય સ્વર્ગમાંય; સુર સંગ્રામે તતબર થાય, જોઈ વનિતાઓ વ્યાકુળી કાય. ૨ આવે ઘરમાં ને બારણે જાય, લાગે લળી લળી પિયુજીને પાય; કોઈ કહે પળો પિયુજી રે વાટે, કોઈ સંપત્તિ સદને રે દાટે. ૩ કંથ બારણે શસ્ત્રને કહાડે, મહિલા તે લેઈ સદને સંતાડે; કરે કંથ તે યુવતિને અળગી, તોયે વિરહિણી નાથને વળગી. ૪ કામ કંથ જોતાં

જેને જાગે, રણ જાતાં રૂતુ રતિ માગે; જેમ એક ઘડી પતિ રોધે સાધ્ય વસ્તુ સો સ્થાનકે શોધે. ૫ શસ્ત્ર જે હોય સદને રખડતું, અળગુ મુકી કહે નથી જડતું; જણુવે ઊપરથી રે ઝાઝી બીક, ખાય છળ કરી બળથીરે છીંક ૬ એમ વિનતાઓ વ્યાકુળી થાય, જાણે જીવન બહાર ન જાય; ઉભી આળસ અબળાઓ મોડે, કોઈ વાહ્યછે વાંકે અંબોડે. ૭ કોઈ ઊભી ઝીણાં પટ પેહેરી, કોઈ લટકાળી છે લચી લેહેરી; જાય ગોવિંદનું મન ગાંજી, એવી અણિયાળી આંખડી આંજી. ૮ નથી વાર મુનિ મન મોહોતાં, ઘણું આવડે હસતાં ને રોતાં; ખાળ્યા શક્રને તાપે ન ખળિયા, કોઈ ગજ રથ ઘોડલે ચડિયા. ૧૦ લે ઓવારણાં નિરખીને નારી, કરી ત્રિદશ સૈન્યે તઈયારી; સરખા સરખી છે સુરના રે જોડા, એવા ઊછળે આકાશે ઘોડા. ૧૧ ગરજે દુંદુભી ગોમખ તાંહે, ચઢયો સ્વર્ગપતિ રણ માંહે; સોર સેન્યાનો સબળો રે થાય, કોટિ શંખનો સાદ પુરાય. ૧૨ હાથી મદઝર ત્યાં હલકાર્યા, નથી વિર રહેતા ત્યાં વાર્યા; દળ વાદળ પ્રગટ્યુંરે પુર, જાણે સૃષ્ટિને ભાગશે સુર. ૧૩ કોઈ ચંચળ રથ પર ચડિયા, કોઈ પાલખિયોમાં પડિયા; જાણે ભારી ભવાનીના પાડા, મુકયા છોડી ત્યાં મલ્લ અખાડા. ૧૪ સાંકળ ગજના તે પગમાં નાંધી, સુંઢે બે ધારી શકિતરે બાંધી; છાંટયો મૃદ મદ મારગ પાસ, મુહ્યો કરવાળો નોકાસ. ૧૫ સૈન્ય શક્રનું સંગ્રામે ચાલ્યું,

જારે બે મંડળ નભ હાલ્યું; કરી અસુરના દળ પર દોટ, કુદિ પડિયા કો સ્વર્ગનો કોટ. ૧૬ મદમાતા તહાં દડબડિયા, તુટી અસુરની ઊપર પડિયા; ત્યારે સિંધુસુતનું દળ ધાયું, મળી સેના બે યુદ્ધ મંડાયું. ૧૭ ગજે ગજ રથે રથ લડે ત્યાંહે, પાળે પાળા મળ્યા રણ માંહે; અશ્વે અશ્વ સુરા સાથે સુર, મળીયું દ્વંદ્વ યુદ્ધ બળ પુર. ૧૮ કરે વિર પરસ્પર વાદ, શક્રે સિંધુસુતને કર્યો સાદ; રત્ન લેવા શું સમજીને ધાયો, અલ્યા મૃત્યુને માગવા આવ્યો. ૧૯ મંદ થઈને બેઠો તું નરનાથ, નથી ભાળ્યા તેં સુરના હાથ; પામર પોત પ્રકાશ માં તારૂં, નથી સિંધુ મથ્યો તુજ સારૂં. ૨૦ મંદ ભાગ્ય ને મહા સુખ માગે, તેના સુતેલા શત્રુ રે જાગે; શરણાંગત ધન કૃપણ ગણાય, સતિ સુંદરી શેષ ફણાય. ૨૧ ચાર વસ્તુ એ અમુલ્ય ગણાય, પતિ પુંઠે એ પારકાં થાય; સુણી સ્વર્ગપતિનાં વચન, તેવે બોલ્યો તે તોયધીતન. ૨૨ આવ્યો શિક્ષા કર વાને હુંય, મારા તાતનો તસ્કર તુંય; રત્ન કપટે લીધાં તેં કંગાલ, ન્હોય તારા તાતનો માલ. ૨૩ માન મદ હું તારો મોડું, શચિ સોંપ્યે ન જીવતો છોડું; બોલાબોલી કરતાં ચિત્ત ચળીયાં, ઉઘાડાં આયુદ્ધ ઊછળીયાં. ૨૪ ધાયે પરદળ સેના રે પાત, વરસે બાણ તણો વરસાત; પડે મુશળ મુદગળ માર, શક્તિ સાંગના થાય ઝબકાર. ૨૫ કોનાં શિષસમૂળાં જાય, કોના પગ સાથળથી કપાય; કરે સુર ત્યાં કોપીને શક્ર,

ચીરાઈ જાય ત્યાં રથનાં રે ચક્ર. ૨૬ કોઈ ગજરથ ઝાલી ઉછાળે, શિર સુરનાં તે અસુર અફાળે, પડે પટ્ટિ પરિઘને પાસ, કરે સુરદળ નાશારે નાશ. ૨૭ કોપી અસુર ત્યાંહાં ગડગડીયા, તુટી ત્રિદશ ઊપર પડિયા; પાડે ચોગમ હસ્તિ રે ચીસ, ફાટયાં કંઈક શૂરાનાં શિષ. ૨૮ કોનાં શસ્ત્ર તે કર થકી પડીયાં, ચાકે ચક્ર તે રથનાં રે ચડીયાં; પડીયા મહઝર માહા બળવાન, મરી સેના થયું સમશાન. ૨૯ વાગી જાળંધરની ત્યાં હાક, ચઢયું સ્વર્ગ અમરનું રે ચાક; નાઠા સુર સહુ મુકી મર્યાદ, કીધો શક્રે ત્યાં સિંહનો નાદ. ૩૦ હસ્તિ ઐરાવત હલકાર્યો, હણુવો સિંધુના સુતને રે ધાર્યો; મુકયું કટકટી વજ્ર કઠોર, ધાયું સમસમ કરતું રે સોર. ૩૧ ત્રાહ્ય વરતાયો ત્યાં ત્રિલોક; પડયો સેનાપતિને રે શોક; ચિરાઈ ઊઠયાં ત્યાં રથનાં ચક્ર, દ્રષ્ટિવાસવે કીધારે વક્ર. ૩૨ વજ્ર સિંધુના સુતને ના નડિયું, જેમ પુષ્પ પર્વત પર પડિયું; પાછું વજ્ર ગયું પુરૂહુત પાસ, થયો તવ શચિનાથ નિરાશ. ૩૩ ધાયો ત્યાં સિંધુસુત બળપુર, નાઠા દ્વાદશ સઘળારે સુર; નથી વાટ જોતા રણવાળી, નાઠો પુરૂહુત પાછું રે ભાળી. ૩૪ દોટ દેવની પાછળ દીધી, ગદા સિંધુસુતે કર લીધી; પેઠો સ્વર્ગમાં સુરનો રે રાજા, દીધા દ્વાદશના દરવાજા. ૩૫ મુકી દાનવે પાછળ દોટ. તોડી પાડયો સ્વર્ગનો કોટ; વાળ્યો સુર સેનાનો રે ઘાણ, થયું સ્વર્ગ વિષે ભુમરાણ. ૩૬ નથી સુરને

સંતાવાનું જડતું, મુકે અમર અટારીથી પડતું; ધ્રુજી ઉઠીયા યોદ્ધાની ધાકે, કોઈ ટાંકામાં પેસવા તાકે. ૩૭ કોઈ યુવતિનાં અંબર ઓઢી, બીચે કામની કહે કર જોડી; સુર સંતાડે મુંછ ને દાઢી, બેઠા ઘરમાં તે ઘુંઘટા કાઢી. ૩૮ કોઈ બેભાન થઈને બેઠા, શક્ર સિંહાસન તળે પેઠા; કંપે સ્વર્ગ અસુરને ક્રોધે, કોઈ ભુવનમાં ભોંયરાં શોધે. ૩૯ સુર સંતાયા તે ખોળી કહાડયા, શોધી સ્વર્ગ થકી તે નસાડયા; જાણે આવી છે અદ્દલ હુંડી, નાસે ભુવન ભરેલાં રે મુકી. ૪૦ વાળ્યો સરવે સેનાનો જોઈ રોળ, નાઠો ઈન્દ્ર નાસે જેમ કોળ; બળીયા જાળંધરે પણ લીધું, આખું સ્વર્ગ ત્યાં ઉજડ કીધું. ૪૧ મુકયો સ્વર્ગ બળિ દાનવ ભુપ, ધાયો સુર પુંઠે કાળ સ્વરૂપ; બીક અસુરની અંતર આણી, નાઠો ઈન્દ્ર તજીને ઈન્દ્રાણી. ૪૨ વિશ્રામ—ઈન્દ્રાણી તજી અમરપતિ, નાઠો પામી ત્રાસ રે; ગયો ત્રાહ્ય પોકારતો, પરમેષ્ટિની પાસ રે. ૪૩ કમળાસનને કરગરે, હારી ઉરની હામ રે; રેવા કૃપણ કંગાલ થઈ, માગે ઠરવા ઠામ રે. ૪૪ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણેજાળંધરોપાખ્યાનેકવિ રેવાશંકર વિરચિતેશક્રસિંધુતનુજવરણોનામએકાદશોધ્યાયઃ ૧૧

અધ્યાય ૧૨ મો.

રાગ દેવ ગંધાર—બ્રહ્મા પાસે સુરપતિ આવ્યો, તનમય ત્રાસી જાતાં થરથર ધ્રુજે શ્વાસે ભરાયે, રોયે લોચન

રાતાં; ગદગદ કંઠ થયો ગતિ ભંગ ત્યાં, દેવતણું દુઃખ ગાતાં; કમળાસન મારૂં આ સમે કષ્ટ નિવારો, સિંધુસુતથી સૃષ્ટિકર્ત્તા આ વેળા ઊગારો. કમળાસન૦ ટેક. ૧ ભ્રષ્ટ ભાગ્યનું ફળ હું પામ્યો, થઈ જાળંધર ભેટો; તાત તેહના સાથે છે મારો, જાણો છો તમે નેટો; પણ કુમતિ કરમે કોપીને, કાળે લીધો કેડો. કમળાસન૦ ૨ ભારી ભય દેખીને દુઃખથી, દેવતણાં દળ નાસ્યાં; સંકટ ના સહેવાયું ત્યારે, ત્રીદશ ટોળાં ત્રાસ્યાં; અમરાપુર ઉજડ પાડીને, હરણ હરામે વાસ્યાં. કમળા૦ ૩ દુઃખ વેળા દોડયો તમ પાસો, આરત બંધુ આવું; ખરા કષ્ટનો કરી ખુલાસો, જીવની ગોઠે જાવું; લખ્યું લલાટે તમે હશે કે, આ નિપજશે આવું. કમળા૦ ૪ ખરે બપોરે ખુંપીને પુર, કષ્ટ દેઈને કહાડયા; રઢિયાળે રાઢી કરી રણમાં, અમને આડા પાડયા; નાક લીટીયો કર્યે ન મુકયા, નગ્ન થકીજ નસાડયા. કમળા૦ ૫ પતિવૃતાઓ પડદે રહેતી, તે થઈ રાન રખડતી; સુધાસ્વાદ સ્વર્ગે લેતો તે, ભાજી ન મળે જડતી; પ્રજાપતિ પીડાયો હું તે, નથી મને કળ પડતી. કમળા૦ ૬ ઝેર કર્યો જન્મારો જુધ્ધે, મેં પણ ખોયું મારૂં, બહાર નથી રાખ્યું બળ હારી, મેં બોલ્યાનું બારૂં; દેખે નહી દુરીજન તે સ્થાનક, ઘો સતાવા સારૂં. કમળા૦ ૭ વિધી તમારા વિશ્વ વિષે મુને, આવે યોદ્ધ ન મળિયો; વજ વપુ અડકયું નહીં તેથી, ગર્વજ મારો

ગળીયો; કઠોર કર શરથી લાગ્યો મુને, બાણાસુરથી બળીયો. કમળા૦ ૮ એ અતુલિત બળીયો ધારે તો, આભ ઊંદળમાં ઘાલે; વજ્ર પડ્યું પાછું તેના પર; હરીનું ચક્ર ન ચાલે; હિંમત કેમ ધરાય એની. હાકે મેરૂ હાલે કમળા૦ ૯ અવિદિત હોય તે જળધીતનની, આગળ આપ વખાણે; જોર જથારથ જાળંધરનુ, તે મારૂં મન જાણે; એની સાથે યુદ્ધજ કરતાં આવે, અંતક પુરપતિ આણે. કમળા૦ ૧૦ પળુ પુનરપી પણ એ સાથે, વીસ વસા હું વારૂં, હંસારૂઢ હિંમતે હાર્યો તે, મન ના માને મારૂં; સ્વર્ગ તણા સુખના સંકટથી, સંન્યાશી પદ સારૂં. કમળા૦ ૧૧ અનેક અસુર હણ્યા પણ આણે, કીધો છેવટ શાખો; ઊગારો તો આપ ઊપર છે, એક મુને અભિલાખો; પાપી પગલે પુંઠે પડયો છે, માટે શરણે રાખો. કમળા૦ ૧૨ જગકર્ત્તા કહે જા ભાઈ ત્યાંથી, પીડશે મુજને પાપી; તુજ સરખો મુજને કરવાને, ઈચ્છે દુ:ખ અલાપી; ઘર ઘાલ્યું મેં વાત સુણીને, ચિત્તમાં ચિંતા વાપી. કમળા. ૧૩ સૃષ્ટિ કરતા સટપટીયા, કહે મારી શી ગત થાશે; ચરણ નમું ચતુરાનન કહે, તેં વિશ મુને રખાશે; સલિલસુતનો સાદ સુણી, મારો જીવ ફટકી જાશે. કમળા૦ ૧૪ એ ઊદધીમાં ઉદ્ભવિયો તે, સુણીને ઉર ઉચ્ચાટર્યું; બ્રહ્મા કહે ભિતી પ્રગટાવી, તેં શઠ વાળ્યું સારૂં; મંદ મતિ મારી કયાં આવી, તે પડતા ઉપર પાડું.

કમળા૦ ૧૫ વાસવ વજ્ર વડે જીવું મારે શો ઉગર્યાનો આરો; તમરૂ બોલે ત્રાશી જાયે, ધ્રુહીણુનો એ ધારો; તેમ જાણું છું તદપી આવ્યો, ભાર ભાગવ મારો. કમળા૦ ૧૬ શું સમજી સંગ્રામ કર્યો તેં, લાગ્યો છળી છપાવા; બ્રાહ્મણ ભટ સાથે ન ભડેને, જાય નીજ માપ ગમાવા; કંજ કુવર કહે તું કયાં આવ્યો, માર મુને ખવરાવા. કમળા૦ ૧૭ મન માને ત્યાં મઘવા જા, મેં ના ભાઈ તુને રખાય; જાળંધર કેરા કાળ કોપથી, કોઈએ પક્ષ ન થાય; શ્રીજીને શરણે જાઈએ તો, સંકટ હરી કરશે સહાય. કમળા૦ ૧૮ બ્રહ્મા ઈન્દ્ર વરૂણ ને સુર સહુ, સિંધુને ત્રઠ આવ્યા; અચળ પુરૂષને આરાધીને, તનના તાપ સમાવ્યા; આરતબંધુ રમાકાંતને, રણ સારૂ રીઝાવ્યા. કમળા૦ ૧૯ વિનતેષ પર વિષ્ણુ બેશી આવ્યા કુંજવિહારી; શંખ ચક્ર ને પદ્મ ગદા, કૌમોદકી કરમાં ધારી; રેવા રસિકને લેઈ આવ્યા, જયાં અસુર તણો અધીકારી. કમળા૦ ૨૦ વિશ્રામ—અધિકારી અર્ણવસુત, જયાં પડિયો રણ માંહ્યરે; સુર સેના ટોળે કરી, ત્રીકમે આવી તાંહ્યરે. ૨૧ દીધાં દુંદભી દેવનાં, ફરી મચ્યો સંગ્રામરે; ઈન્દ્ર કહે અવિનાશીને, એ પેલો ગુણગ્રામરે. ૨૨

ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણેજાળંધરોપાખ્યાને કવિરેવાશંકરવિરચિતેવાસવબ્રહ્માસ્તુતિવરણોનામદ્વાદશોધ્યાયઃ ૧૨

અધ્યાય ૧૩ મો.

રાગ ટોડી—વાગી ચોદશ રણમાં હાકરે, એ ધીર ધાયોરે; જેણે સ્વર્ગ ચઢાવ્યું ચાકરે, તે વીર આવ્યોરે. ૧ રાતો રથ જેના ઘોડા સ્યામરે, એ ધીર ધાયોરે; જેની કાંતી દેખીને લાજે કામરે, તે વીર૦ ૨ જેના રથ પર નીલ નિશાન રે, એ ધીર૦, જેના કરમાં છે કાળી કમાનરે, તે વીર૦૩ જેની ફુંકે તે ફાટે પાહાડરે, એ ધીર૦; જેનાં વજ્રથી વસમાં હાડરે, તે વીર૦ ૪ જેના ઉછળે અશ્વ આકાશરે, એ ધીર૦. એણે અમરની તોડી આશરે, તે વીર૦ ૫ જેના ચરણથી ચંપાય શેષરે, એ ધીર૦; જેના વાંકડીયા ને કાળા કેશરે, તે વીર૦ ૬ જેની કંઠે કુસુમના હારરે, એ ધીર૦; જેની કાયા કુસુમ થકી સકુમારરે, તે વીર૦ ૭ જેનાં વક્ર ને લાલ લોચનરે, એ ધીર૦; જેનું શોભથી શુભ વદનરે, તે વીર૦.૮ એવો અમર વિષે નથી એકરે, એ ધીર૦; જેનો ત્રિપુરારી સરખો ટેકરે, તે વીર૦ ૯ જેનો વડવાનળ સમ સ્વાસરે, એ ધીર૦; જેણે ભરાવ્યા ભાથા બેઉ પાસરે, તે વીર૦. ૧૦ જેનો વજ્રે ન વિંધ્યો વાળરે, એ ધીર૦; જેની કટાક્ષે કંપે કાળરે, તે વીર૦. ૧૧ જેનુ અકળ કળાય ન રૂપરે, એ ધીર૦; એણે જીત્યા છે સુર અસુરરે, તે વીર૦. ૧૪ રણમાં સુરનો સાથ હઠાવ્યોરે, એ ધીર૦; સમજી સૂર્ય શશિનો રથ સાહોરે, તે વીર૦ ૧૫ જેના ઉર ભુજદંડ વિશાળરે, એ ધીર૦;

નાઠા જેથી ભુમિના ભુપાળરે, તે વીર૦. ૧૬ જેના મુગટ પર ટહુકે મોરરે, એ ધીર૦; જેનુ વજ્રથી કાળજુ કઠોરરે, તે વીર૦. ૧૭ સેના જોતાં જે રણવન થાયરે, એ ધીર૦; મારે મેરૂથી નવ ટકાયરે, તે વીર૦. ૧૮ જેણે સિંધુનો ગર્વ ઊતાર્યોરે, એ ધીર૦; નવ જાય મહેશનો માર્યોરે; તે વીર૦. ૧૯ જેનાં વૃષ્ટીના સરખાં છુટે બાણુરે, એ ધીર૦; પાડે ભારી સેનામાં ભંગાણુરે, તે વીર૦ ૨૦ કંપે મેદની જેને ત્રાસેરે, એ ધીર૦; ભમે ભમરા તે ફુલને વાસેરે, તે વીર૦. ૨૧ જેના ઘોડાને ઘમકે ઘુઘરમાળરે, એ ધીર૦; પેહેર્યો સોનેરી ઝીણા સુરવાળરે, તે વીર૦. ૨૨ ઝળકે નવ ગ્રહ મુગટની માંયરે, એ ધીર૦; જેની કહેતાં ન આવે છબી કયાંયરે, તે વીર૦. ૨૩ ભાળિ રેવા રસિકે તેણીવારરે, એ ધીર૦; સજ્યાં હરીવરે ત્યાં હથિયારરે, તે વીર૦. ૨૪ વિશ્રામ—હથિયાર સજીયાં શામળે દિધા દુંદભી ઘાયરે; જાળંધર જુગદીસનો, ત્યાં સંગ્રામજ થાયરે. ૨૫ કટાઝુડ બે કટક ત્યાં, વિફરી વળગ્યા વિરરે; શિષ વિના થઈ સુર તે, ધાયા રણમાં ધીરરે. ૨૬ ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણેજાળંધરોપાખ્યાને કવિરેવાશંકરવિરચિતે વાસવવિષ્ણુસિંધુસુતસ્વરૂપવરણોનામ ત્રયોદશોધ્યાયઃ૧૩

અધ્યાય ૧૪ મો.

રાગ ધનાશ્રી—વદે વાલ્મિક વળતારે વાણી, આવ્યા સંગ્રામે પુરૂષ પુરાણી; પેહેર્યુ પીતાંબર ઘનસ્યામ, શિષ

મોર મુકુટ સુખ ધામ. ૧ કુંડલ મકરાકૃત બેહુ કર્ણ, ચતુર્ભુજ ચિંતામણી વર્ણ; ભાલે કેસરી અરચારે કીધી, ગદા કૌમુદકી કર લીધી. ૨ મુકે દેવ દાનવ દળ દોટ, થયો ચોગમ બાણનો કોટ; ગરજે ગુરજ ગદા રણ માંહે, પડે ત્રિશુળ ને તોમર ત્યાંહે. ૩ વાગે ચો દશ ત્યાં રણતુર, રેણુ રજથી ઢંકાયો સુર; શર સમસમ કરતાં છુટે, ભાગે ભડ ને કોનાં શિર ફુટે. ૪ ચઢે રથ તણાં ચક્ર ચાકે, ધ્રુજે ધરતી ત્યાં ધીરની ધાકે; પડે પટ્ટી પરીઘનેરે પાશ, કરે સુર સહુ નાશા રે નાશ. ૫ કરી વિષ્ણુએ દૃષ્ટિ ત્યાં વક્ર, પડે અશ્વ ચિરાય રથ ચક્ર; વળે સુર સેનાનોરે ઘાણ, થાય બે પાસે ભુમરાણ. ૬ પાડે હસ્તી ચીસ ચરાડ, પડે નભ થકી પર્વત પહાડ; છુટે અણધાર્યા બાણના ગોટ, ઊડે ચોગમ ધુળનો કોટ. ૭ પડયાં સુરાનાં શિર સથરાણ, થયો ધુંધળો રજથીરે ભાણ; સુર સૈન્ય અસુરે હઠાવ્યું, ત્યારે શામળે સારીંગ સાહ્યું. ૮ મુકયું માધવે કર કસી બાણ, પડયું ભુપ સેનામાં ભંગાણ; પડયા મુગટ થયા જન બોડા, કંઈ ભાગિયા ગજ રથ ઘોડા. ૯ કોના કર ઊર સાથલ તુટયા, પડયા કો કંટીબંધ વછુટયા કોઈ અશ્વ ઉપરથી અડીયા, કોઈ ઊંટ ઊપરથી પડીયા. ૧૦ કોના ચાલતા ચરણ તે ભાગ્યા, કોઈને ઘાવ ગળામાંરે વાગ્યા; કયાં ગાત્ર ભાંગી ચકચુરા, કોઈ અધકચરા કોઈ પુરા. ૧૧ સુતા સોડ તાણી રણવારી, પડયા યોદ્ધ કો

વદન વિકારશી; સૈન્ય મારીને સથરાણ કીધું, વળતી ચક્ર ચતુર્ભુજે લીધુ. ૧૨ મુકે મુસ્તક ફેરવી હાથ, બોલ્યો જાળંધર હરી સાથ; તમો વિષ્ણુ વિવેક વિચારો, મુને સગપણ શોધીને મારો ૧૩ ઘટે કરવી તમારે તો વહાર, મારો ભગનિના ભરથાર; વૃથા વાંકે થયા કયાં વિરોધી, જુવો શામળા સગપણ શોધી. ૧૪ કરો છો કોને કાજે આ કેર, વાળો કિયા કલ્પનું વેર; સાંખી રહું છું આ માર કે ગાળો, શાથી થઊં છું તમારેરે સાળો. ૧૫ કોપ કરતો નથી હું તમ આગે, જાણે ભગનિ તણું ઘર ભાગે; મુકુ જીવતા પુજ્ય તે જાણી, થાય લોક હસારત હાણી. ૧૬ કીધો ભેદ મેં સગપણ ભાખી, હવે એક ન રહું શર સાંખી: સુણી હરીવર બોલ્યા એવું, મંદ મતિ લ્યા સગપણ કેવું. ૧૭ અમે સગપણ સ્વાદિયા એહેવા, ઈચ્છું સાળાનું શિર લેવા; ચઢયા બોલતાં ગર્વને ઘોડે, આવ્યા તે સમે ટુંકે રે લોહોડે. ૧૦ એક એકનો આણવા અંત, મુકે બાણ ગદા બળવંત; બાઝયા બાકરી બાંધી બે બળિયા, માસ બાર ત્યાં વિતીરે વળિયા. ૧૯ ત્યારે કોપે ચડયા જુગદીશ, લીધું ચક્ર ત્યાં છેદવા શિષ; ત્યારે કડકડીયુંરે બ્રહ્માંડ, ઊઠયા ખળભળી ભોમિના ખંડ. ૨૦ સુણી અસુર તણા હોકારા, તુટયા ભો મંડળનારે તારા; ચલાવ્યું વિષ્ણુએ ચક્ર તે ચોટે, વળગ્યું આવી જાળધર કોટે. ૨૧ ચક્ર અડકીને અવનીમાં ગડીયું,

જાણે શિવસુત મુસ્તક પડીયું; પુષ્પ તંતુનો પર્વતે ભાર, અડયુ ચક્ર તે એજ પ્રકાર. ૨૨ તુટે જેમ નભમાંથી તારા, ખરીયા એ રીતે ચક્રના આરા; મુંકયું વિઠુલે બીજીરેવાર, ખરી ધર્મના ચક્રની ધાર, ૨૩ ત્રીજીવાર ત્યાં જીવણે ઝાલ્યું, સિંધુસુતના ઊપર નવ ચાલ્યું; પછી કોપીને સૈન્ય સંહા-રયું, વળતી ખડગ વિદ્યાધરે ધારયું. ૨૪ કરે ગોવિંદ તે પર ઘાય, તે પરીક્રમા કરી પાછુ જાય; દાબ વિષ્ણુએ સેનાને દીધો, ત્યારે કોપ જાળંધરે કીધો. ૨૫ મુંકયું ભુપે ભારી બળે બાણુ, કરી સુરની સૈના સથરાણુ; ગદા કર ધરી કો-પ્યો કૃપાત્ર, ભાગ્યાં ગરૂડ ગોવિંદનાં ગાત્ર. ૨૬ રમાકાંત થયા રઘવાયા, મુકી ધીર ને શામળો ધાયા; સિંધુસુતે મહા ખગ કહાડયું, ચાપ ચત્રુભુજ તણું પાડયું. ૨૭ થયો સુર સેના માંહી શોર, થયું અસુરનું જાગ્રત જોર; કોપ ઘોર ગદાનો કીધો, ખગરાજને ખંખેરી લીધો. ૨૮ ગદા સિંધુના સુતનીરે વાગી, ત્યારે ગરૂડ તણી ગતિ ભાગી; પાડયા ભુતળ ગજરથ ઘોડા, થયા બળવતા સુર બોડા. ૨૯ નથી જોતા કો પુંઠળ ઝાંખી, નાઠા નિર્લજ આયુદ્ધ નાંખી; કોઈ નાસે છે શ્રોણિત ચુતા, કો થઈ કાયર શબવત સુતા. ૩૦ ક્રિધા પ્રૌઢા પરાક્રમી પાત, વરસે શોણિતનો વરસાત; કોપ્યા તે જોઈ કરૂણાનિધી, વક્ર દ્રષ્ટિ અસુર પર કીધી. ૩૧ મુકી સાંગ્ય ત્યાં શામળો ધીરી, નાંખ્યા ગજરથ

ઘોડલા ચીરી; વાળ્યો અસુર સેનાનોરે ઘાણ, લીધા પ્રિતમે તાણીને પ્રાણ. ૩૨ જોઈ ધીર જાળંધર ધાયો, ગુરૂ શક્રની પાસેરે આવ્યો; બોલ્યો ગુણનિધી ગર્વને હારી, મારી માધવે સેન્યારે મારી. ૩૩ પડયા અસુર સહુ સથરાણ, કર્યું ભુધરે આવી ભંગાણ; નથી હવે ઉગરવાનો આરો, મુને આધાર એક તમારો. ૨૪ ઉઠયા શક્ર ત્યાં ઈશ આ-રાધી, વિદ્યા સજીવન ગુરૂએ સાધી; આપે શિષ્યને સહાય અપાર કહે શ્રીપતિ શું કરનાર. ૩૫ શક્રે અંજળી જળની છોડી, ઊઠી સેના સહુ આળસ મોડી; ઉઠી અસુરની સેનારે જાગી, લેઈ શસ્ત્રને લડવારે લાગી. ૩૬ વળી શક્ર કહે બળ દેખાડું, કહે તો જક્તના જીવ જગાડું; વાળું પાછું હું જમનું ધાડું, કહે તો અવનિના યવન ઊઠાડું. ૩૭ વળ્યા શક્ર કહી નિજ ઠામ, થયો ચાલતો રણસંગ્રામ; કરી કોપ અસુર ગડગડીયા, તુટી ત્રિદશ ઊપર પડીયા. ૩૮ મુકયાં બળીયાએ અગણિત બાણ, વાળ્યો સુર ગણનો રણ ઘાણ; શર સમસમ કરતાં રે આવે, રથ બ્રહ્માંડમાં લેઈ ભમાવે. ૩૯ જાણે અવધી આવી હવે ઢુકી, નાઠી સુર સેના રણ મુકી; સુત શૌનકપ્રત્યેરે કહે છે, રણમાં શોણિત સરીતા વહે છે. ૪૦ ચુવે લોહીથી સુરનાંરે શિષ, નાસે ત્રિદશ પાડતા ચીશ; પડયું ભંગાણ રણમાં છેક, ત્યારે ત્રિકમે મુકયોરે ટેક. ૪૧ સમો શામળો સર્વ વિચારી, મુકયો

માધવે ત્યાં ખગ મારી; ધાયો અસુર ત્યાં કાળને કહાડી, નાંખ્યા પરીબ્રહ્મને ત્યાં પાડી. ૪૨ લાગ લક્ષ્મિવરનોરે લીધો, ટુટી ગરૂડને ઘાયલ કીધો; ગઈ સુર સેના જીવ લેઈ નાશી, પડયા વિહ્વલ વદન વિકાશી. ૪૩ લુટી મુગટને લીધોરે દહાડે, નાઠા શામળો શિષ ઊઘાડે; દોડે માધવ વાળીને મુઠી, ગયું પેહેર્યું પીતાબર છુટી. ૪૪ તોય નાસતાં તે લડથડીયા, લાગી ઠોકર ઠાકોર પડીયા; ઊઠી નાસે છે પાછું રે ભાળી, પાડે દાનવ પુંઠળ તાળી. ૪૫ સર્યું કાજ ન સુરનુરે કોઈ, લાજ લાખ ટકાનીરે ખોઈ; મુકી યોદ્ધ જીત્યા-નીરે આશ, આવ્યા શંભુ તણે કૈલાશ. ૪૬ નમ્યા નાથ ત્યાં ઈશને આવી, વિતી વેદના સહુ સંભળાવી; સુર સઘળા તે સ્થાનમાં આણ્યા, ત્યાં ત્રિદશે ડેરારે તાણ્યા. ૪૭ વિશ્રામ—તાણ્યા ડેરા ત્રિદશે, કીધી સરસ સભાયરે; સુર સઘળા સંતાઈ રહ્યા, જાણે જીવને જોખમ થાયરે. ૪૮ ગિરિ તળે ગોપૈ રહ્યા, અમર તથા અવિનાશરે; રેવા પલ્યા નારદ પછી, જાળંધરની પાસરે. ૪૯ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાનેકવિરેવાશંકર વિરચિતેવિષ્ણુજાળંધરયુદ્ધ વરણોનામ ચતુર્દશોધ્યાય: ૧૪

અધ્યાય ૧૫ મો.

રાગ આશાવરી—વાલ્મિક વળતા એણીપેરે બોલ્યા, તમો સાંભળો રૂષિરાય; સિંધુસુતની સભા મળી ત્યાં,

નારદ વળતા જાય. ૧ અધીપતિયે ઉઠી આસન આપ્યું, પ્રેમથી પુજન કીધું; દયા કરી આજ દીનની ઉપર, તમે દાસને દરશન દીધું. ૨ આગમન કારણ કહો અવિનાશી, આજ્ઞા શિષ ચઢાવું; નારદ વળતા વચન વદે, તેં બીજ વિરોધનું વાવ્યું. ૩ સુર અસુર પન્નગ વિદ્યાધર, ગાંધર્વાદિ નરનારી; ત્રિભુવન માંહ્ય નથી કો ભુપતિ, તુલના આજ તમારી. ૪ કલ્પવૃક્ષ ને કામધેનુ તે, આદી સહુ તુજ દ્વાર; તુજ ઘેર વૃંદા તે કરતાં એક, નોતમ નીરખી મેં નાર. ૫ તુજ ગુણ રૂપ સમોવડ સુંદરી, શોભે તુજ ઘેર તેહ; લાખ ગણી છે લક્ષ્મી કરતાં, તેમાં નહીં સંદેહ. ૬ શ્રષ્ટાએ સરજી નથી એવી, રામા રૂપનું આળ; કામની કેરા કેશથી લાજી, પન્નગ પેઠા પાતાળ. ૭ ચંચળ નેત્ર મનોહર ચપળા, સિંહલંકી સકુમાર; ચંદ્ર વદન શુક ચંચુ નાશિકા, ઈશ્વરીનો અવતાર. ૮ કંબુ કંઠ ને સ્વર કોકીલ, હંસગતિ ગુણ રૂપ; તેજ પુંજ એ તારૂણી તુજને, ભરથાર ઈચ્છે ભુપ. ૯ વાત કરી વરણવી મેં તારી, નાખી પ્રેમને પાશ; ફોગટ શંકરે ફાંગડે રાખી, કપટ કરી કૈલાસ. ૧૦ હિમાચળની તનયા તેનું, પાર્વતિ પાવન નામ; પશુપતિ પરણી બેઠા તદપિ, તે ઈચ્છે તુજ ધામ. ૧૧ વિષેક મળતા મુજને પુછયા, લાખ વસા છેરે લોણું; તે તું નહીં લાવે તો થાશે, મારે ભવનું મેહેણું. ૧૨ વાર વાત વિચારતાં થાશે, તો કોઈ સુર

હરી જાશે; એમ કહી નારદ ઊઠયા, તે તરત ગયા આકાશે. ૧૩ સિંધુસુતને શોક થયો ત્યાં, મેં પુછી નહીં પેર; પુન્હાં નારદ પ્રગટ થયા ત્યાં, મહિપતિ પર ધરી મહેર. ૧૪ જાળંધર કહે તે જુવતિનો, કંથ કેવો બળવાન; વિત્ત વપુ વૈભવ તે વરણો, કેવો કૃપાનિધાન. ૧૫ વૃદ્ધ વિત્તહિન વિ-રૂપ ને વ્યસની, વિકળ વ્યસનથીરે હીન; ભસ્મ લેપીને ભુપતિ તે, મંદમતિ ને મજ્ઞાન. ૧૬ તરૂણ તારૂણી તે તનુ વૃદ્ધે, એમ કહી નારદ જાય; વિભળ થયું વિભુ મન વિનતા પર, અધીપતી આકુલ થાય. ૧૭ કોણ વિચિક્ષણ વાત કરે એવો, દક્ષ નથી કોઈ દાસ; તે સુણી નારદ તે સમે આવ્યા, સિંહિકાસુતનીરે પાસ. ૧૮ સ્વરભાનુ તારૂં સ્મ-રણ કરે છે, સિંધુસુત ધરી પ્રેમ; જરૂર જાવું જોઈએ છે તારે, તેહનું કરવું કેમ. ૧૯ પ્રિય જાણી કરવા શુભ તારૂ, તેડેછે તોયધીતન; રાહુ પળિયો જાળંધર પાસે, ગયા નારદ બ્રહ્મ સદન. ૨૦ સ્વરભાનુ સિંધુસુતે નીરખી, ઊત્તમ આસન દિધું; મહા મુનિયે જે મોહ ધર્યો, તેનું કારણ સર્વથા દીધુ. ૨૧ સિંહિકાસુત છો સ્નેહી સાચા, માટે મને વિશ્વાસ; કૃપા કરી કૈલાશે પધારો, પારવતિના પતિ પાસ. ૨૨ વાકય ન વિસરી જાશો કહું તે, નિરણે રાખજો નેટ; ભવને કહેજો આવે લેઈને, મુજને ભવાની ભેટ. ૨૩ એ જુવંતી મુજ લાયક, માટે ભેટ ભાવથી કીજે; સ્મશાનવાસી શ્રી

શી તારે, તુજ રૂપે એ નવ રીજે. ૨૪ ભસ્મ ભુત વ્યાળ વપુમય, અસન વસન તન તારૂં, અર્ધ્ય આવીને ઊમયા મુજને, નહીં તો રણમાં મારૂં. ૨૫ રાંકને ઘેર રત્ન ન છાજે, શોભે ભુપ ભોવન; વૃંદાના કરતાંએ પહેલું, પટરાણી કરવા મન. ૨૬ શિવજીને સમજાવજો સારા, જેમ ઊમયા કર આવે; સ્વરભાનુને શિવ વળાવ્યો, જેમ પાછો ફરી ના આવે. ૨૭ સુર શત્રુ કૈલાશેરે આવ્યો, તેજ સમે તતખેવ; સભા કરી ગણુની ત્યાં રાજે, મહા સમર્થ મહાદેવ. ૨૮ ગણપતિ ગૌરી સ્વામિ કારતિક, વાહન તેમનાં જેહ; મુષક સિંહ ને મયુર વછુટયાં, થયું તે તરીમુરે તેહ. ૨૯ શંભુ કંઠથી સર્પ વછુટી, ધાયો મુષકને સહાવા; શિખી સર્પને ગળવા તાકયો, લાગ્યા ગણ ગભરાવા. ૩૦ વાઘંબર ધરી વૃષભ ચઢીને, વિષધર વારવા જાય; કર્મયોગે ત્યાં વધ્યું કુતુહળ, સાંભળ કહું રૂષિરાય. ૩૧ વૃષભારૂઢે વળતાં વારી, કંઠમાં વિંટયોરે વ્યાળ; વાયુ વેગથી ઊડી વિભુતિ, નાગ નેત્રે પડી જવાળ. ૩૨ ફણીધરે ત્યાં ફુતકાર જ માર્યો, તે વિધુતમાં જઈ વાગ્યો; સુધા ગળ્યું શશિ મંડળમાંથી, ચર્મ વ્યાઘ્ર જઈ જાગ્યો. ૩૩ વ્યાઘ્ર વૃષભ ગ્રહ્યો હણવાને, પશુપતિ પડીયા ત્યાંહે; ગંગાએ ગીરજાને દરષી, રાઢ કરી ઘર માંહે. ૩૪ સોર સુણી શંભુના ઘરનો, સ્વરભાનું સપટાયો; અણબોલ્યો ઊઠીને ત્યાંથી, અરણવસુત

કને આવ્યો. ૩૫ ઊમયા આશે આસન આપ્યું, વળતી વધો વચન; સખા કહો ત્યાં કયમ કરી આવ્યા, સાંભળવા મુજ મન. ૩૬ સ્વરભાનુ કહે સ્વામી શ્રવણુ, મેં નથી કીધુંરે ત્યાંય; ઝઘડો જોઈને થયો કાયર તે, આતુર આવિયો આંય. ૩૭ મહીપતિ મન ભંગ થયો ત્યાં, કીધો ક્રોધ અપાર; તેં શઠ જઈને કામ કર્યું નહીં. જા તુજને ધીકક્કાર. ૩૮ શું કરૂં મારો કિંકર હોત તો, આ પળે છેદું શિષ; પાપી પળ પાછો કૈલાશે, સમજાવો ઉમા ઈશ. ૩૯ ઈશ્વર આપે ઊમયા મુજને, તો ઊગરે તુજ આપ; વાત ન કહું શંભુને સરવે, તો પૃથ્વીનું પાપ. ૪૦ સ્વરભાનુ ઊઠી ત્યાં આવ્યો, પારવતિવલ્લભ પાસ; વારિષ તનની વૃદ્ધિ કરીને, ત્યાં વર્ણવ્યો ઈતિહાસ. ૪૧ સિંહીકાસુત કહે શંભુ શ્રવણે, જાળંધરે કહ્યું એમ; શંકર સન્યાસી થાઓ, મુજને પાર્વતિ ઊપર પ્રેમ. ૪૨ જો નહીં આપો જુવતિ મુજને, તો તોડું કૈલાશ; કોપ કપાળીને ત્યાં પ્રગટયો, જક્તનો કરે જેમ નાશ. ૪૩ રાહુના પર રીસ કરીને, બોલીયા શંકરરાય; લંપટ કહેતાં ન લજવાયો, ભોમી રસાતળ જાય. ૪૪ પ્રહાર કીધો સ્વરભાનુને, તહાં કુમતિને કહાવ્યું; નારી મારી નજરમાં ઘાલી, મૃત્યુ તાહરૂ આવ્યું. ૪૫ રાઢ પોકારી રાહુ ત્યાંથી, અધીપતિ પાસેરે આવ્યો; માર મુને ખવરાવ્યો આપે, ભુપ તેં ભાર ગમાવ્યો. ૪૬ ઈશ કહે ઊમયા ઈચ્છે

તે, શોધીને શઠનેરે મારૂ; સિંધુસુત માટે સંકેલી, જો નાસો તો સારૂ. ૪૭ વચન સુણીને વળતી વદીયો, ત્યાં જાળંધર વાણી; કહાડું ગિરિ કૈલાશ સમૂળો; ઊચર્યો આપ વખાણી. ૪૮ ધરી ગર્વને કરી ગર્જના, ત્રિદશ પામ્યા ત્રાસ; વિષ્ણુ વિરંચી વાસવ આવ્યા, પશુપતિ કેરીરે પાસ. ૪૯ શંભુએ સનમાન કરીને, અધીકારે આસન આપ્યું; અર્ધ્યપાદ પુજીને ઈશે, વળતી વચન વિલાપ્યું. ૫૦ કૃપા કરી કહો કારણ આગમ, એમ કહે શુલપાણી; વિષ્ણુ વચન વળતા વધા ત્યાં, સુરનું સંકટ જાણી. ૫૧ યોદ્ધો એક હવો કોઈ બળીયો, તેણે મહા દુઃખ દીધું; વજ્ર વડે વધ ન પામ્યો ને, સ્વર્ગ તણું પદ લીધું. ૫૨ ઈન્દ્ર ગયો અજને શરણે પછી, સહુ સિંધુ ત્રઠ આવ્યા; સ્તુતિ કરી તે સાથે વઢવા, વિષ્ણુ કહે મુને લાવ્યા. ૫૩ મેં સારીંગ સુદર્શન મુકયું, તેથી કામ ન સિદ્ધ્યું, પ્રાણ લેઈ પાછે પગે નાઠો, મારૂં જોર અજમાવી લીધું. ૫૪ મુગટ પડયો મારો રણમાંહે, તવ મેં મુકયોરે ટેક; યુદ્ધ કરી થાકયો પણ એ પર; અસ્ત્ર ન ચાલ્યું એક. ૫૫ ગદા પ્રહારે એ ગુણવંતે, ચક્રની ખંડીરે ધાર; ત્રિદશ ત્રાહ્ય પોકાર્યા ત્યારે, ભાગીયો મારો ભાર. ૫૬ એક ઉપાય નથી ઊગર્યાનો, આપો શરણ તમારૂં; દીન દામણા દેવ દુઃખી છે, સહાય કરો તો સારૂ. ૫૭ શંકર કહે આ શુક્ર સબળ છે, કરો સરવ પ્રતિબોધ; મુજ પાસે મા-

ગ્યો તો એણે, યુદ્ધ કરવાને ચોદ્ધ. ૫૮ ઈન્દ્ર કહે અપરાધ એ મારો, ક્ષમા કરો જુગદીશ; શચિનો શોક નિવારણ પોતે, એમ કહી નમાવ્યું શિષ. ૫૯ વાઘાંબરધર વળતી વદીયા, સુર કરો સંગ્રામ; જાળંધર જીતીને મારો, શસ્ત્ર હરી લ્યો શામ. ૬૦ વિષ્ણુ કહે ત્રિપુરારી તમથી, પ્રગટ થયો રણરાય; તમો વિના એ ત્રિભોવનમાં, કોઇથી જીત્યો ન જાય. ૬૧ વિશ્રામ—જાય ન જીત્યો કોઈથી, મહા સમર્થ બળવાનરે; અનાથ બંધુ આ સમે, આપો જીવતદાનરે. ૬૨ ત્રિપુરારી ત્યાં ટાળવા, ત્રિદશ કેરો ત્રાસરે; રેવા વિદાચગીરી માગવા, શિવ ગયા પારતિ પાસરે. ૬૩ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકરવિરચિતે સિંધુ સુતનારદ સમાગમોનામ પંચદશોધ્યાયઃ ૧૫

અધ્યાય ૧૬ મો.

રાગ બિહાગ—ત્રિપુરારી કહે તારૂણી, સુણો સાધવી વાત; અસુર તે સુરને પીડે ઘણા, કરૂં તેહ નિપાત. શંકર કહે સતિ સાંભળો. ૧ ત્રિદશ ત્રાહે પોકારતા, આવિયા મુજ પાસ; આપો રજા ઊમયા તમે, ટાળું તેમનો ત્રાસ. શંકર૦ ૨ વળતી વિશ્વંભરી બોલિયાં, સુણો શંભુજી વાત; પારકી પીડામાં પડી, કરો કયાં ઊતપાત. ઈશ્વરી કહે અવિનાશને. ૩ કાર્ય વિના કરવું નહિં, જુજ વાતમાં જોર; દાનવ સાથે દયાનિધી, કરવું યુદ્ધ કઠોર. ઈશ્વરી૦ ૪ પેટ

ચોળીને પીડા તણું, તમો પ્રગટાવો મુળ; સમજો છો શં-
કર જે થશે, શ્વાસમાં થકી શુળ. ઈશ્વરી૦ ૫ સુર રીપુ સાથે
શત્રુતા, રાજ રહેશે ન રીજ; નાથ આગળ નડશે થતાં, કદા
કંટક બીજ. ઈશ્વરી૦ ૬ આ સુખ સંપત્તી મુકીને, જાઓ
વઢવાને વન; તૈયાર થતા તમને લહી, તપે મારૂં તન.
ઈશ્વરી૦ ૭ હરજી હસ્યામાંથી થશે, હિણી વાતમાં હાણુ;
પારકી પીડા લેઈને, ખોશો સુખ રે ખાણુ. ઈશ્વરી૦ ૮
દોહેલા દિવસ જેહના, તેની કરીયે જો પક્ષ; ફોગટ ફંદ વિષે
પડી, પછી સોચશો દક્ષ. ઈશ્વરી૦ ૯ ઘટતો નથી આ ઘા-
લવો, પડી હેડમાં પાય; ખીલી કપિવર ખેંચીને, પ્રભુ જેમ
પસ્તાય. ઈશ્વરી૦ ૧૦ દયામાંથી રે દુઃખ ઊપજે, માટે ઘેરૂં
છું ઘેર; અરધીમાં અમર ખશી જશે, વૃક્ષ વિપ્રની પેર.
ઈશ્વરી૦ ૧૧ વળતી વિશ્વપતિ વદે, છે જાળંધર જેહ; તાકે
છે તમને તારૂણી, માટે મારવો એહ. શંકર કહે સતિ સાં-
ભળો૦ ૧૨ આળ કરે એ અસુર કદી, આવી કપટથી આપ;
તો ત્રિપુરારી કહે તાહરા, ન જોવાય અદાપ. શંકર૦ ૧૩
ઊમીયા કહે એ જો દુરમતિ, હોય તો હણો સાર; પાપી
પુનરપિ ના કરે, વાત એ કોઈવાર. ઈશ્વરી૦ ૧૪ સાંભળી
શંકર સજ થયા, કરવાને સંગ્રામ; વાઘાંબર વૃષભે ચઢયા,
ઓઢયું હસ્તિનું ચામ. ઈશ્વરી૦ ૧૫ ડમરૂ ડાક ને રૂંઢની,
માળા કરમાં ત્રિશુળ; ત્રંબક ખડગ ખપ્પર ગ્રહ્યું, કાપવા

મદ મુળ. ઈશ્વરી૦ ૧૬ પંચવક્ર પદ્માકર, ત્રણે નેત્ર વિશાળ; જેમ સૃષ્ટિ સંહારવા, કોપ્યા દાનવ કાળ. ઈશ્વરી૦ ૧૭ એક અનુચર તેડીયો, પતિ જઈ કૈલાશ; શીખવી શંકરે મોકલ્યો, તે જાળંધર પાસ. ઈશ્વરી૦ ૧૮ દાસ ગયો દાનવ કને, કહ્યા સહુ સમાચાર; કૈલાશે રણસ્થંભ રોપીયો, આવો ત્યાં થઈ તૈયાર. ઈશ્વરી૦ ૧૯ દીધું ત્યાં દુંદભી દાનવે, સજી સેનારે તાંહ્ય; અતુલિત દળ લેઈ આવીયો, ગિરી કૈલાસ જાંહ્ય. ઈશ્વરી૦ ૨૦ તે સુણી ત્રિદશ ત્રાશિયા, આવ્યા શંભુની પાસ; દાનવ ગિરી ડાબા પડયા, દેવ દક્ષણ વાસ. ઈશ્વરી૦ ૨૧ શંભુ થયા સુરને પખે, વાગી રણમાં હાંક; સેના ઊભય ભડની સજી, ચઢી પૃથ્વી ત્યાં ચાક. ઈશ્વરી૦ ૨૨ ગંભીર દુંદુભી ગડગડે, વાગે ઢોલ નિશાન; વિર વિમાસણમાં પડયા, તાકે યુદ્ધનુ તાન. ઈશ્વરી૦ ૨૩ દાનવ દળ નીજ સૈન્યને, દે છે નૃપ ઊપદેશ; શીબીર વિષે ત્યાં સભા રચી, બેઠા નિખિલ નરેશ. ઈશ્વરી૦ ૨૪ અધીપતિ કહે યોદ્ધા સુણો, કરવો સુર સંગ્રામ; હરિહર અજ સુર સર્વના, ફેડવા થીર ઠામ. ઈશ્વરી૦ ૨૫ જટિલ ચઢે જો જુદ્ધમાં, કરવો પાપીને પુર; પારવતિ લેઊં પ્રાજે કરી, પછી સંહારવા સુર. ઈશ્વરી૦ ૨૬ સિંધુનો સુત નમી શુક્રને, પુછે લાગીને પાય; મુહુરત આપો મુનિ મુને, જેથી રણ જીત થાય. ઈશ્વરી૦ ૨૭ અસુર પડે તો ઊઠાડજો, અમર વિદ્યાછો

આપ; ઝુઝવું જોર તમાહરે, છોજી પુરણ પ્રતાપ. ઈશ્વરી૦ ૨૮ શુક્ર કહે અલ્યા ભુપ તું, મૃત્યુ બીક ન ધાર; કોટી કલેવર કટકાનું, કરૂં તન હું તૈયાર. ઈશ્વરી૦ ૨૯ શુક્રનાં વાચક સાંભળી, પામ્યો હરખ અપાર; અસુર અમર કરવા લહી, ધ્રુજ્યો સ્વર્ગનો ધાર. ઈશ્વરી૦ ૩૦ વિશ્રામ—ધાર ધ્રુજ્યો સ્વર્ગનો, અમર કરે વિચાર રે; વિષ્ણુ કહે શંકર સુણો, સમર્થ યોદ્ધ અપારરે. ૩૧ એક અસુર સુર સર્વને, સંહારે રણ માંહ્યરે; સમર્થ શુક્ર વસ્યા ત્યાંહાં, ત્રિલોકજીવન ત્યાંહરે. ૩૨ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચીતે શક્તિ શંકર સુભાષણો નામ શોડશોધ્યાયઃ ૧૬

અધ્યાય ૧૭ મો.

રાગ આશાવરી—વાલ્મિક વળતા એણી પેરે બોલ્યા, સાંભળ રે રૂષિરાય; શ્રીવલ્લભ કહે શંકરને ત્યાં, રચવો કંઈક ઉપાય. ૧ અસુર પાસ એ શુક્ર હશે ત્યાં સુધી એ જીત્યો ન જાય; પ્રપંચ કંઈક કરો પરમેશ્વર, તો જશ આપણો થાય. ૨ મુવા અસુર જીવાડે માટે, કળા કપટની કહાડો; શંભુને કહે શુક્રને ઝાલી, ન જડે ત્યાં સંતાડો. ૩ શંકર કહે એ સત્ય કળા છે, કરોને કેશવરાય; સિંધુસુતને માર્યા પછી જેમ, થનાર હોય તેમ થાય. ૪ કેમ કરીને ભૃગુ ભડને, હાથ આવશે એહ; કપાળી કહે કપટ વિદ્યાથી, ત્રિકમ સાહોને

તેહ. ૫ વિહંગમપતિ વિષ્ણુએ તવ, તેડીયો તત્કાળ; કરો કામ ખગેશ હમણાં, વેગવંત વિશાળ ૬ સ્થંભ રોપ્યા તણી કરે, મંત્ર વિધી દ્વિજ જેહ; અસુર ગુરૂ એ શુક્રજ તેને, હરણ કરી લાવો તેહ. ૭ પવનવેગી પંખી પ્રણામી, ઊડીયો આકાશ; શુક્રને તવ સુખ થયું, કંઈ ટળ્યો તનનો ત્રાસ. ૮ વિહંગમ ત્યાં વેગ આણી, પડ્યો પક્ષિરાજ; સૈન્યમાંથી શુક્ર સાહ્યા, જેમ તેતર ને બાજ. ૯ હવો હાહાકાર જ રણમાં, કળકળો તવ ભુપ; અરે દૈવ અકળ ગતિ, ક્યાં ગયું શુક્ર સ્વરૂપ. ૧૦ પુત્ર શોકે પ્રેમદા, જેમ લોભીનું ધન જાય; સિંધુ વચમાં નાવ ભાગ્યું, એમ શોચે રાય. ૧૧ ભુપે ભડ દોડાવીયા તવ, ચો દશ કરવાને શોધ; દેવ દાનવ ભુત ભૈરવ, રચ્યો કોણે વિરોધ. ૧૨ અસુર શોધ કરે અતિ પણ, પહોંચી નહીં ઉર આશ; વિનતેષ ત્યાં લાવ્યો ભૃગુને, પુરણબ્રહ્મની પાસ. ૧૩ ત્રિકમે ત્રિપુરાસુરને છાનો, બોધ કર્યો તેણી વાર; પ્રગટ કરો શંભુ કાંઈ શકિત, શુક્રને ઘાલો કોઠાર. ૧૩ નીકર નાશી જાશે એ નિશ્ચે, માનજો શંકર રાય; અંગ થકી એક પ્રગટ કરી ત્યાં, કૃત્યા રૂપ કન્યાય. ૧૫ કાળ કાંતી ને વક્ર વદન છે, લોચન પાવક જેમ; દીર્ઘ નાસીકા તિક્ષણદંતી, રસના સર્પ સમાન; સ્તન કુષ્માંડને રોમ તરૂવર, પડીયા કટીપર કાન. ૧૭ અધર પીસતી આવી ઉભી, કૃત્યા શંકર પાસ; કર જોડી કહે કામ બતા-

યો, હાજર છું તમ દાસ. ૧૮ કામરીપુ કહે સાંભળ કૃત્યા, આ લેઈ જા રૂષિરાય; રક્ષણ કરીને રાખજે જેમ, નર એ નાસી ન જાય. ૧૯ સજીવન વિદ્યા છે સ્વાધીન, એ જશે આણીઓ જ્યાંહે; માનુની મુકજો મંત્ર ન સાધે, ઘોર ગુફાની રે માંહે. ૨૦ મૃગેંદ્ર મૃગુને જેમ ઝાલે તેમ, જુવતી તે લેઈ ગઈ ઝાલી; બળવંતી ત્યાં ભૃગુને બેઠી, ભામની ભગમાં ઘાલી. ૨૧ ગુરૂદાનવને ગુપ્તજ કીધો, કપટ કરી તેણીવાર; ભ્રષ્ટ કર્યો બ્રાહ્મણને દેવે, જુઓ સ્વારથીઓ સંસાર. ૨૨ ના કરવાની જો કૃતિ કીધી, હરિહર અજ મળી ત્યાંહી; ભાળ ભૃગુની ન જડી જોતાં, ભુમંડળની માંહી. ૨૩ નિરાશ નૃપ થયો છે મનમાં, આધાર ઓથ ન કોઈ; દેવે દુંદુભી ત્યાં વગડાવ્યાં, જુથ અપરિમિત જોઈ. ૨૪ ગરૂડ ઉપર ગોવિંદજી ચઢીયા, ચક્ર ચતુરભુજ ધારી; પીનાકે પાણી ત્રિશુળ ને ફરશી, ગ્રહી સજીયા ત્રિપુરારી ૨૫ વૃષભારૂઢ ત્યાં વિશ્વપતી થઈ, ડમરૂ નાદજ કીધો; ચઢયા રણમાં ચંદ્રશેખર, વેષ વિકટ ત્યાં લીધો. ૨૬ ઐરાવત પર અમરપતિ ચઢી, વજ્ર ગ્રહ્યું કરમાંહી; હંસારૂઢ વિરંચી થઈને, તરત પધાર્યા ત્યાંહી. ૨૭ વાયુ વન્હિ ચંદ્ર સુર્યને, સઘળો સુરનો સાથ; યમ કુબેર તે ગજરથ ચઢીયા, ભીડવા ભડશું રે બાથ. ૨૮ સાંગ શક્તિ ત્રિશુળને તોમર, પટ્ટિ પરિઘને રે પાસ; જળહળ ઝબકે શસ્ત્ર ફળો જેમ, કરવા

લક કૈલાશ. ૨૯ દાનવ દેવ તણું દળ સજીયું, કરવા મહા સંગ્રામ; અસ્ત્ર શસ્ત્ર ઊઘાડાં કરમાં, મહા રણ કેરી મામ. ૩૦ વિશ્રામ—મામ મુકે મહા રણે, ચઢયું કટકનું પુર રે; દેવનાં દુંદુભી ગડગડે, ચઢયા સુર અસુર રે. ૩૧ ગજેંદ્ર પર કરી ગર્જના, ચઢયો ચતુર ભુપાળ રે; રેવા કટક જોઈ કંપીઓ, ત્યાં વસુધાધર વ્યાળ રે. ૩૨ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરે પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે ભૃગુ હરણવર્ણનો નામ સપ્તદશોધ્યાયઃ ૧૭

* અધ્યાય ૧૮ મો. *

રાગ ધનાશ્રી—સુત શૌનક પ્રત્યે રે ગાય, રણ ચડીયો ત્યાં કોપીને રાય; ગદા ગંભીર કરમાં રે લીધી, સેના તતબર સઘળીરે કીધી. ૧ ધરી બખ્તર પાખર ટોપ, પીસી દંતને કરતા રે કોપ; હાંકયા ગજરથ કોટિક ત્યાંય; થાય ભુમરાણ રણ માંહ્ય. ૨ કોઈએ લટપટી પાઘડી ઘાલી, નાસે તરવાર કરમાં રે ઝાલી; વાગી વિકટ ત્યાં વિરની હાક, ચઢી ચોગમ મેદની ચાક. ૩ સેના ધસમસી આવી રે ધાઈ, સુરા ધાય છે સાંગ્યને સાઈ; શંભુ સનમુખ આવ્યા રે જ્યારે, ગરજી બોલ્યો જાળંધર ત્યારે. ૪ અલ્યા ભંગી ભિખારી અજાણ, મુને આપવા આવ્યો રે પ્રાણ; નાઠા વિષ્ણુ વાસવ વિધી નામ; તે તું જીવતા તાકુ સંગ્રામ. ૫ સહાવા સિંહને જાંબુક જાય, મુને તે જોઈ બળતરારે થાય;

અહ્યા મેળવ્યો મુજશું તેં તંત, આણું અમર તારો અંત. ૬ બેઠો પ્રાણ ખોવાનેરે પાપી, મને માગી તેં અબળા ન આપી; તુને જમપુરી પોચાડી દેઊં, મોંમાં મારીને માનુની લેઊં. ૭ ચડયો પશુપતિને તવ કાળ, પ્રગટી ક્રોધથી પાવક જવાળ; ખેંચ્યું પાર્વતિ પતિયે પીનાક, ચઢી અસુરની સેન્યા રે ચાક. ૮ મુકયું મદનરીપુએ ત્યાં બાણ, દાનવ દળમાં થયું ભુમરાણ; પડયાં કરમાંથી અસુરનાં અસ્ત્ર, થયાં એકઠાં સામટાં શસ્ત્ર. ૯ મુકયાં જાળંધરે ત્યાં પ્રત્યક્ષ, લાગ્યાં પીડવા થઈનેરે લક્ષ; સુરને મર્ણની શંકા મોટી, ભાગે કારમુક કરથકી કોટી. ૧૦ ધાય દાનવ ત્રિદશ ટોળી, વાગે ગુર્જ ગદાનેરે ગોળી; કોઈ ગજરથમાં થકી ગડીયા, મુકી પ્રાણકો રણમાંરે પડીયા. ૧૧ કોઈના પગ કમ્મર ટુટે, કોનાં ધડ થકી શિષ વછુટે; થાય ચક્ર ને રથના રે ચુરા; સુતા સોડ તાણી રણ સુરા. ૧૨ ગોળા ગમગમ ગરજે રે ત્યાંય, ધમકે તોપ તે મહા રણ માંય; છુટે સર્રરર સાયક તિર, વરસે વિરનાં વિષમ રૂધીર. ૧૩ વાળ્યો શંભુએ બાણનો છેક, નથી અડકતું અરીનેરે એક; થયા શંભુ રણે રઘવાયા, ઊઠી કંપી કપાળીની કાયા. ૧૪ અસ્ત્ર ઈશનાં જેટલાં જાય, લાગે થાક ને નિષ્ફળ થાય; લીલાં લાલ ને શ્યામ સફેત, પીળાં પીંછ કો ઊડણ અચેત. ૧૫ શુક સારીકા સર્પના ઘાટ, મુકયાં બાણ એ વાળવા ડાટ; વરસે બાણ તણો વર-

સાદ, ગરજે ગગનમાં પર્વત પહાડ. ૧૬ ભેદે કવચ પડે શિર ટોપ, કર્યો પ્રલય સમો શિવે કોપ; કનક પુખાળાં સર ચળકારા, જાણે તુટે છે નભના રે તારા. ૧૭ મારી શંકર શરને થાકયા, ત્યારે ત્રિદશ નાસવા તાકયા; પીસી દંત અધર બળવાન, મારી સેન કર્યું સમશાન. ૧૮ કોપ્યો સિંધુસુત કરી રીસ, નાઠા, સુર સહુ પાડતા ચીસ; થયું બે પાસે ભુમરાણ પડયું દેવના દળમાં ભંગાણ. ૧૯ શર અડકયું ન અસુરને એક, નાઠા શંકર મુકીને ટેક; વરત્યો તે સમે હાહાકાર, નાસે સુર નાંખી હથિઆર. ૨૦ મારી વૃષભને મુકયો મુંઝાઈ, પેઠા શંભુ શીબીરમાં રે ધાઈ; નથી માતો ત્યાં શંભુને શ્વાસ, થયા અંતરજામી ઊદાશ. ૨૧ કહે વિષ્ણુને વિષધર વાણી, ખોયું આજ મેં પંડનું પાણી; ખરી ખાતરી વિરની વાપી, લેઈ જાશે પાર્વતિ એ પાપી. ૨૨ દોષ વિષ્ણુ હું તમને દેઈશ, જાશે જુવતિ તો લક્ષ્મિને લેઈશ; ફોડી ઓષડ આંજી તેં આંખ્યો, મુને ફોગટ ફાંગડે નાંખ્યો. ૨૩ જાઓ ચતુર્ભૂજ તમે ચાલી, આવો ગીરજાને ભોંયરે ઘાલી; જાવું ચતુરાનને ત્યાં કિધું, ત્યારે શંભુએ ત્રીશુળ લીધુ. ૨૪ નીચ સોંપાય નહીં તુને નારી, વિધી તારી મતિ વ્યભિચારી; તુને તનયાનું લાંછન લાગ્યું, મેણું માથે તે ભવનું રે ભાગ્યું. ૨૫ વળી ઊમયાને વારતાં તારૂં, વિર્યપાત થયું શું વિચારૂં; ભાજ્યા અંગુઠા તારૂણી તેના, શાઠ

સહસ્ત્ર વાળી ખીલ એના. ૨૬ જોડે જાય તો જોખમ થાય, તુને સુંદરી કેમ સોંપાય; એમ કહીને ત્યાં ત્રિકમે ઝાલી, ગુપ્ત ગીરજાને ગિરીમાંરે ઘાલી. ૨૭ જાણી વિધીયે ત્યાં વેળારે આડી, નિજ સદને સાવિત્રિ સંતાડી; થયાં કષ્ટ પડે મુખ કાળાં, દીધાં ત્રિદશે મંદીરે તાળાં. ૨૮ જોયા ત્રિકમે તકનારે ટાળા, ઘાલી સિંધુમાં સિંધુની બાળા; જોયા શૌનક એ સુર બળિયા, પછી શીબીરમાં ટોળે મળિયા. ૨૯ કહે શંકર હરી શું થાશે, એ જાળંધર કેમ જીતાશે; મુને મદ કરી મેહેણાં દીધાં, મારાં બાણુ તે નિષ્ફળ કીધાં. ૩૦ વિષ્ણુ કહે તમે હારીયા હાવે, મુને ત્યારનુ અન્ન ન ભાવે; સર્યું કાંઈ ન સુરનું રે કાજ, બેઠા ત્રણુ જણા ખોઈ લાજ. ૩૧ વળી કહે વિધી કરીએ રે આવું, કાલે સામટું રણમાં રે જાવું; એમ શોચતા દીનદયાળ, થયો પ્રગટ પ્રાતુસકાળ. ૩૨ ઊઠયો શીબીરથી ભડનો ભુપ, નાહીને અંગ સજ્યું રે અનુપ; કરી ઈષ્ટ ઊપાશના ત્યાંય, આવ્યું યાદ જવું રણ માંય. ૩૩ ટોપ શિષ કવચ કર્યું અંગ, બાંધ્યું નવઘરૂં ત્યાં નવરંગ; કરણે કુંડળ ઝળકે વિશાળ, પેહેરયો સોનેરી સુરવાળ. ૩૪ કંઠે મુક્તાફળની રે માળ, દીસે નૌતમ રૂપનું આળ; ચિત્ત ચંદ્રના સરખું ચકોર, વપુ વજ્રના સરખુ કઠોર. ૩૫ તીખી તરવાર કટીએરે નાંધી, પીળા પટકાની કંમર બાંધી; પેહેરયાં લોહનાં મોજાં રે પાય, નથી ભાસતી કુસુ-

મમાં કાય. ૩૬ દીસે અધર તે રાતારે ચોળ, તેવો તાજો છે મુખ તંબોળ; ભાથા ભીડીયા તે બેહુ પાસ, જાણે રમવાને સજીયોરે રાસ. ૩૭ લાવ્યો કીંકર ગજ શણગારી, ઝુલ જરીયાની તે પર ધારી; શિષ સુંદર પુષ્પની વાડી, મેઘાડંબરમય અંબાડી. ૩૮ ચક્ર ચાપ પરિઘને પાસ, શક્તિ શાંગ ગદા ગ્રહી આસ; ગજેંદ્રને મદિરા રે પાઈ, લોહ સાંકળ સુંઢે સજાઈ. ૩૯ ષડ્ત્રિસ આયુદ્ધ વપુ ધારી, કરી ઈન્દ્રે જાણે અસવારી; ગરજ્યાં ગોમુખ દુંદુભી ત્યાંય, ચાલ્યું સાગર દળ રણ માંહ્ય ૪૦ સોંઢયા ગજરાજ ઘોડારે સુર, પાળા પાખરિયા ભરપુર; નેજા ફરફર ફરકવા લાગે, રણશિંગાં તે ચો દશ વાગે. ૪૧ ઝમકે ઝાંઝરીયો ઝણુણાટ, કોટી ગરજી રહ્યા કરણાટ; ચઢયું લડવા કટક જે વિશાળ, દળ ભારે ડોલ્યા દિગપાળ. ૪૨ વિશ્રામ—દિગપાળ ડોલ્યા દળ ચઢે, ધરા ધ્રુજી ત્યાંય રે; કડાઝુડ કટક મળ્યું, રાઢ થઈ રણમાંય રે. ૪૩ હરિહર અજ ને ઈન્દ્ર તે, સુર ગણ સેના ધાય રે; રેવા દેવ ને દૈત્યનો, રણસંગ્રામ રચાય રે. ૪૪ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે સિંધુસુતશંભુસંગ્રામવરણોનામઅષ્ટાદશોધ્યાય: ૧૮

અધ્યાય ૧૯ મો.

રાગ આશાવરી—સુતપુરાણી કહે શૌનકને, સેના સુરનીરે ત્યાંય; દાનવપતિનાં દુંદુભી તે, ગરજી રહ્યાં રણ માંય.

૧ હરિહર અજ સંગ્રામે સજીયા, સનમુખ આવ્યો; વીર; સહુ અસુરને સંહારવાને, ધાયા રણના ધીર. ૨ ગગન ગાજે ભોમી લાજે, હોકારા બહુ થાય; વજ્ર વૃષ્ટિ થાય ઊપર, અસુર અગણિત ધાય. ૩ કોપ કરીને લક્ષ્મિકાંત, સારીંગ ધરી શરને મારે; સિંધુસુતની કરી પ્રકંમા, પાછો પલટે તે વારે. ૪ શંકરે શાંગ્ય ગ્રહી બળ આણી, ત્રીધારી ત્રિશુલ સમાન; તિક્ષણ અગ્ર ને તાતી પાવક, વિકટ વિષમ બળવાન. ૫ મનવેગી મહારૂદ્રે મુકી, સહસ્ત્ર સુર્ય સમ તેજ; કટકટી કાળ પુરૂષ ત્યાં કોપ્યા, વાળવા યુદ્ધ અવેજ. ૬ સમસમ કરતી શંભુએ મુકી, કાળનું કાપે જે શિષ; અડકી નહીં ઉદધીના તનને, તવ વિસ્મે થયા જુગદીશ. ૭ વજ્ર વાસવ ચક્ર હરિનું, ત્રિશુળ શંકરરાય; સીંચાણો શૈલે ભમે તેમ, અસ્ત્ર એકે ન ખાય. ૮ પડે રજની ને જાય પાછા, નિશાએ ન્યારા થાય; ઘણા દિવસ વઢતાં વિત્યા પણ, જીત કાંઈ ન જણાય. ૯ ચંદ્રશેખર ચત્રુભુજને કહે છે, વિર વચન કઠોર; કરો કેશવ યુદ્ધ હાવે, હું થયો કમ જોર. ૧૦ હરિ કહે હર સાંભળો, એ અસુરનો શો ભાર; શંભુ કહે સેહેવાય નહિં મેં, ભુરી ભડનો માર. ૧૧ કટકટી ત્યાં ચઢયા કેશવ, મર્ણ આગમીયું ત્યાંય; પશુપતાકા શંભુએ ત્યાં, મુકીયું રણ માંય. ૧૨ ઘોર ગુર્જ ગદા ને ફરશી, ભોગળ ને ભીડમાળ; ચક્ર ચાપ પરિઘ ને પટ્ટી, વૃષ્ટિ બાણ

વિશાળ. ૧૩ ઊડે રથ આકાશમાં ને, અસુર કરે નાશાનાશ; પડે પર્વત સર્પ ને સુર, પામીયા તન ત્રાસ. ૧૪ વરૂણાસ્ત્ર મેલ્યું વાસવે ને, બાણ વૃષ્ટિ થાય; પવનાસ્ત્ર મુકયું પયોધી સુત, અરિદળ અળપાય. ૧૫ ગરૂડાસ્ત્ર ગર્વ ધારીયે મુકયું, એમ મુકે બાણ; ઊભય સુર અસુર સેના, વળી કચર ઘાણ. ૧૬ ગદા લીધી ગર્જના કરી, મારવા માંડયારે સુર; હાહા-કાર હવોજ સબળો, પ્રાજે કર્યા ભડ પુર. ૧૭ નંદીને ત્યાં પ્રહારજ કીધો, નાઠો તે રણનીરે માંય; પન્નગ અરિનાં પીંછ પટકિયાં, તે પણ ત્રાશયોરે ત્યાંય. ૧૮ પાછા ફરીને પશુપતિ ધાયા, ધનુષ પછાડયું શિષ; બે બળિયા ત્યાં બાથે રે વળગ્યા, અરણવ સુત ને ઈશ. ૧૯ ગડદા પાટુ મુષ્ટિ ને મુસ્તક, સ્કંધ પછાડે વીર; કેશ ગ્રહીને તાણે પરસ્પર, વરસે અંગ રૂધીર. ૨૦ જ્યાળધર ત્યાં વજ્ર થઈને, ભીડીયા ભડની સંગ: અંગારા અંગે અતિ વરસે, લોચન લાલ સુરંગ. ૨૧ ભૈરવ ને ગણ સઘળા, કરે બાણની વૃષ્ટ; નંદી ભૃંગી કોપીયા, તે દેછે દારૂણ કષ્ટ. ૨૨ લાત વાગે ને ભુત ભાગે, ત્યાગે આયુદ્ધ તન; મલ્લ લઢે માતંગ સરખા, ગરજે વ્યોમ ને ઘન. ૨૩ ઊછળે તે આકાશ સુધી, ને પડે પૃથ્વી માંય; કંઠ મરડે દંત કરડે, ટેક ન મુકે ત્યાંય. ૨૪ કંઠ મરડે અંગ ઊ-તરડે, તરતડે વિરનાં તન; એક એકને ભડ ભમાવે, ફેંકી દેછે ગગન. ૨૫ વાર એક વીસ વઢયા વિષધર, ભડે ઝાલી

ભમાવ્યા; કચર કામરીપુ થયા તે, અંતની ઉપર આવ્યા. ૨૬ મારી કુટી મૃત્યુ સરખા, કર્યો તોડી દાઢી; શસ્ત્ર સહુ ખુંચી કરીને, શંભુને મુકયા કાઢી. ૨૭ નગ્ન થઈ ત્યાંથી વિધી નાઠા, અસુર પાડે તાળી; પળ્યા સહુથી પરિબ્રહ્મ પેહેલા, વાટ ન જોઈ વાળી. ૨૮ હાક વાગી અસુરની તવ, ત્રાશીયા સુર ત્યાંય; ધસ મસીને ધાઈ આવ્યા, સરવે શીબીરની માંહ્ય. ૨૯ ધુળ ધોબા પુંઠે નાંખે, ને કરતા તિરસ્કાર; શંભુ કહે શિમા વળી મેં, ખરીજ ખાધી હાર. ૩૦ શંભુ કહે શ્રીનાથ મુજથી, કાલે યુદ્ધ નહિ થાય; અજીત એ જીતાય નહીં ને, કહ્યું ન કરે કાય. ૩૧ માટે માધવ એ અસુરશું, તજો યુદ્ધ ઊમંગ; કો ઈષ્ટની ઉપાસના, તેથી અડે ન અસ્ત્ર અંગ. ૩૨ મેં પ્રભુ મનમાં વિચાર્યું, કરો કપટ કાંઈક જયારે; તોજ તમોથી સિંધુસુત એ, પામે પરાજય ત્યારે. ૩૩ મોંધુ ન મળે કો મણિથી, મોટું નભથી જેમ; પશુપતાકા ચક્ર ત્રિશુળ એ, ના અડકયું તે કેમ. ૩૪ માટે શંકર કહે એનું, મૃત્યુ મુળ જણાય; તો ત્રિલોકીનાથ તમથી, જોદ્ધો એ જીતાય. ૩૫ શ્રીપતિ કહે સત્ય શંભુ, આપ કહો તે ઈશ; કયાં જગકર્ત્તા તમો ને, કહાં જીવ જુગદીશ. ૩૬ રમાવર કહે રાખશોમાં, ચિંતા ચિતમાં લેશ; પધારો કૈલાશ પોતે, ઠાગે એને ઠગેશ. ૩૮ વળાવ્યા ત્યાંથી વિષ્ણુએ તે, આવ્યા ઊમયા પાસ; અંત કરવા અસુરનો

ત્યાં, વિચારે અવિનાશ. ૩૮ કોણ જાએ કપટ કરીને, કેમ પુછે ચેર, ભગનિ એ ભુપાળની, ગોવિંદ કહે મુજ ઘેર. ૩૯ પટાવી એ પ્રેમદાને, મોકલું રીપુ પાસ; ભગિની ભાવે પુછશે તો, કહેશે સહુ ઈતિહાસ. ૪૦ વિશ્રામ—ઈતિહાસ કહેશે આપથી, તો રેહેશે રણમાં રંગ રે; તારૂણી કાજે તેડીયો, વેગે તર્ત વિહંગ રે. ૪૧ પ્રણામ પંનગારી કરી, માગે કરવા કામ રે; રેવા રસિક કહે જઈ રમા, લાવ્યો શીઘ્ર આ ઠામ રે. ૪૨ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે સુરાસુર સંગ્રામવર્ણાનામ એકોનવિંશોધ્યાય: ૧૯

અધ્યાય ૨૦ મો.

રાગ ધનાશ્રી—તેડયો પ્રભુએ ત્યાં પક્ષીને પાસ, જાઓ વેગે જ્યાં વૈકુંઠ વાસ; વેગે કમળાને લાવો: રે વીર, જોજો વાટમાં કરતા રે ધીર. ૧ વાહાણું વાતા પેહેલું ન અવાય; તો આ કામ અકારજ થાય; શિષ નામી વિહંગમ ધાયો, વેગે વૈકુંઠમાં વિર આવ્યો. ૨ લાગ્યો લક્ષ્મીને પ્રેમથી પાય, ચાલો માધવ તેડે છે માય; ગિરિ કૈલાશનો ત્રઠ જ્યાંય, વઢે દેવ ને દાનવ ત્યાંય. ૩ અરૂણોદય પેહેલું આપણે જાવું, જઈને ભુધર ભેળાં રે થાવું; કમળા કહે છે શું મારૂં કામ, કહે સુપર્ણ તેડે છે શ્યામ. ૪ ઊઠી ગરૂડ ચઢયાં પછી માત, પહોચ્યાં થાતા પહેલાં પ્રભાત; જુવે વાટ વિશ્વંભર જ્યાંય,

આવ્યાં વિનતા વિહંગમ ત્યાંય. ૫ જોઈ હરખિયા સુંદર-શ્યામ, કરવું કમળાના હસ્તક કામ; માટે મરમ કટાક્ષથી ભાળી, જાણે વનિતાને વશ વનમાળી. ૬ હરિ બોલીયા ત્યાં હિતકારી, આવો પ્રેમદા પ્રાણની પ્યારી; થયો સુ-ખીયો હું સુંદરી હાવે, મુને તમ વિના અન્ન ન ભાવે. ૭ તમો ચપળા ચતુરસુજાણ, કર્યો તે વશ મારો પ્રાણ; હોય સંકટ સિંધુ તે સારો, ન સેહેવાય વિયોગ મેં તારો. ૮ મુને વિશ્વનું સુખ નથી ગમતું, રહે છે મન મારૂં તમ પુંઠે ભમતું; નથી યોગીના ઊરમાં રે વસતું, ક્ષણું તુજમાં થકી નથી ખસતું. ૯ મુને જગત કહે મહારાજ, તે સૌ તારૂણી તમ વડે લાજ; મુને ભક્ત ભજે દધી બાળા, તે હું તારી જપુંછું માળા. ૧૦ મારી કલ્પતી તુજ વિના કાયા, લાગી મીઠડી તાહારી માયા; વહાલી તુજ વિના કો નથી વામ, તું છે વાત તણો વિશ્રામ. ૧૧ મારી સંકટ વેળાની સહાય, પળ તુજ વિના કલ્પની થાય; એવાં વચન વધા જુગદીશ, બોલ્યાં શ્રી તવ નામીને શિષ. ૧૨ તમો અંતરના આધાર, મારા હરીવર હૈયાના હાર; કેમ કૃષિત થયું પ્રભુ અંગ, ભાસે કંઈક થયું મન ભંગ. ૧૩ કેમ અંતર ઊંડું ઊદાસ, તન જોઈ પડયો મુને ત્રાસ; પીડા શાને થઈ તમારી જાત, મુને કહોને મારા સમ વાત. ૧૪ શીદ સમ મુને દેછે રમા તું, નથી કમળા મેં તુજને કહેવાતું; સતિ કહે સુણો પુરૂષપુ-

રાણ, જો ના કહો તો તજુ મારા પ્રાણ. ૧૫ ત્યારે બોલ્યા ત્યાં પ્રાણજીવન, મુને આપો વિનતા વચન; તો તે વાત તમોને કહેવાય, ત્યારે શ્યામા મુને સુખ થાય. ૧૬ મહિલા મોકલું ત્યાં તમે જાઓ, સતિ તેના ખરા સમ ખાઓ; તમે માનો નહીં તારૂણી જ્યારે, કહી હલકો પડુ હું ત્યારે. ૧૭ કહે કમળા તમારી કહેવાઊં, જ્યાં વેચો ત્યાં હું વેચાઊં; કહો વાત મુને અવિનાશી, હું છું દીન તમારીરે દાશી. ૧૮ તમો કહો જો કૃપાના નિકેત, તો હું હાજર પ્રાણ સમેત; ત્યારે બોલ્યા ત્રિભોવન તાત, સુણો વૈષ્ણવી મારીરે વાત. ૧૯ તમે જાળંધર પાસે જાવો, ભેળાં ભાઈ ભગનિ મળી થાવો; છે તમારે એ બંધુનું લારૂ, તેથી સનમાન આપશે સારૂ. ૨૦ તેનુ મૃત્યુ પુછો તમે નારી, તો પ્રેમની પ્યારી તું મારી. ૨૧ વિશ્રામ——મારી પ્રાણ પ્યારી તમો, લાવો સાચી શોધ રે; તો તારા બંધવ તણો, કરૂં હું કંઠ વિરોધરે. ૨૨ વિરના વધની વાત તે, શ્રીએ સાંભળી જ્યાંય રે; રેવા રસિકની સાથે તવ, તારૂણી બોલ્યાં ત્યાંય રે ૨૩ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે શ્રીવિષ્ણુ સમાગમો નામ વિશોધ્યાયઃ ૨૦

અધ્યાય ૨૧ મો.

રાગદેવ ગંધાર——જંજાળી જીવડે મુક્તિની જુક્તિ ના જાણી. એ રાગ. શામળીયા મુજને આ સમે આ શું કીધું,

મહિયરીયાનું માહું તાકયા, મારૂં સર્વસ લુટી લીધું; કાળજડું કોરયુ, આ સમે આ શું કીધું. ટેક. રાજ પિયરવડે છું પનોતી. જે સઘળું સુખ મારે; આજ ઘટે મહારાજ તમારે, વિરની ચઢવું વહારે. શામળીયા મુજને. ૧ કોણ કુટિલ એવી હોય તે, મહિયરનું કહે માહું; વેણ તમારાં નહિં વિસરે, જેમ પીઠ ઊપરનું પાહું. શામળીયા મુજ૦ ૨ હઈયામાં હોળી સળગાવી, મોત વિનાની મારી; શઠ સુરની શિખામણ માની, ઘર ઘાલ્યું ગીરધારી. શામળીયા૦ ૩ સુધા સરીખું વાકય તમારૂં, પણ શુળી સમ સાલે; પીયરનુ પાધર કરવાને, કેમ મારા પગ ચાલે. સામળીયા૦ ૪ અભાગણી એવી કોણ હોય તે, વેળા જે ન વિચારે; દગો કરીને ડાકેણ ભગનિ, ભોળવી ભાઈને મારે. શામળીયા૦ ૫ જડ બુદ્ધિ મારી જોવાને, તકમાં સાચવ્યું ટાણું; કમળનયન કરવાને બેઠા, મારૂ વિશ્વમાંય વગોણું. શામળીયા૦ ૬ સમદ્રરસી સહુ ગાય તમોને, તે કવિજનની કેહેણી; હું ચાપુટી નવ સમજી, રાજ તમારી રેહેણી. શામળીયા૦ ૭ આવું જાણુત તો હું ન આવત, દુઃખમાં દવ તે ધરવા; પાતળીયા બેઠા છો આરૂં, પિયર પાધર કરવા. શામળીયા૦ ૮ પેટ ભરૂં પ્રપંચે પ્રભુ હું, દિશ કરૂં કેમ કાણી; હૈયાનું હોઠે આવ્યુ મેં, સઊ સાધુતા જાણી. શામળીયા૦ ૯ મોટી ભગનિ માત સમી તે, કેમ શત્રુની વટ સારૂં; હાથે કરીને

હળવી પડવા, શીદ માપ ઘટાડું મારૂં. શામળીયા૦ ૧૦ સત્વગુણી તમને સમજીને, સંબંધ સારો ભાળ્યો; મૂળાએ મીઠું મુકો તે, ડોસે ડાટજ વાળ્યો. શામળીયા૦ ૧૧ ભાઈ તે ભવનુ મહીયર મારૂં, કોઈ દીન આવે આણું; નાથજી તે દેખી ન ખમાયું, મારૂં ઠરવાનું ઠેકાણું. શામળીયા૦ ૧૨ દલ ખોલી કોને દેખાડું, રાજ મરૂં છું રૂંધી; પિયર વણ પાતળીયા મારે, પાધર પાવા સુધી. શામળીયા૦ ૧૩ કરયું નથી મેં કપટ કદાપી, કેમ બાંધવને થાયે; વાંકુવેતર ત્યાં વહાલાજી, આ પળીયાં પીંજાયે. શામળીયા૦ ૧૪ આવાં હિણાં કરમ કરવાની, આ કોણે મત દીધી; સમાન દૃષ્ટિ સમજણ લાંબી, મેં સહુ સમજી લીધી. શામળીયા૦ ૧૫ કરયો આ કાંચન તાતજ મારો, સહુ ઈસ્કામત આણી; કહો કો દીન પાયુ છે, મારાં પિયરીયાંને પાણી. શામળીયા૦ ૧૬ નથી જમાડયો લાડકડાને, રાજ રસોઈ મેં રાંધી; રમાડવા ના ગઈ હું કો દિન, ખોળે ખાવું બાંધી. શામળીયા૦ ૧૭ મુજ વિર સાથે શું વેર તમારે, તે કારણ કંઈ કહોને; માર્યે સુખ થાયે તો મુજને, સ્વામિ શુળીયે ઘોને. શામળીયા૦ ૧૮ હું બળતી બોલું છુ બીહીતી, ધણી તમારી ધાકે; કોણ કરકશા એવી હોય તે, ભાઈનું ભુંડું તાકે. શામળીયા૦ ૧૯ કંથ કહ્યું તેતો નહીં થાયે, કંપે પ્રાણ અમારા; લાડકડીનું મુખ લેવાયું, વહે નેત્રે જળધારા. શામળીયા૦

૨૦ આવું જોઈ હાવેથી કો, સંબંધ કરશે સારો; પાપી સુ-
રની પક્ષ થકી શું, ગયો જ બંધવ મારો. શામળીયા૦ ૨૧
બે પાસે બોલે બંધન છું, નહીં બોલ્યાનું બહારૂ; આ જી-
વ્યાથી મુજને લાગે, માધવ મરવું સારૂ. શામળીયા૦ ૨૨
મારા વિરનો વાળ વિશ્વંભર, જો કાંઈ વાંકો થાશે; વાત
સુણી તે વેળા મારો, ફટકીને જીવ જાશે. શામળીયા૦ ૨૩
પરણી અ.વ્યા પુંઠળ મુજને, પિયર નવ ઘો જાવા; ભાઈ
મારીને ભડ બેસાડો, કોઈ ન રહે પાણી પાવા. શામળીયા૦
૨૪ પતિત હોય તો પાવન કીજે, સસરાનો સુત જાણી;
શું સારૂં કરવા તાકો છો, આ તરવાર્યો તાણી. શામળી-
યા૦ ૨૫ વેચાતી વઢવાડ વઢો છો, કંથ ચાલ આ કેવો;
સહોદર સંહારી તમારે, શો શિરપાવજ લેવો. શામળીયા૦
૨૬ કડવું કહેતાં લાગે તમને, ખરૂં વચન તો ખોટું; શું
માશી મામા માર્યે થયું, માપ તમારૂં મોટું. શામળીયા૦
૨૭ વાસવ સારૂ વામન થઈને, બળીના જાચક જામ્યા;
દ્વારપાળ થઈને રેહેવાનું, ત્યાં શી ઈજત પામ્યા. શામળીયા૦
૨૮ કપટ કરીને કંથજી મારા, કૌરવનું દળ કાપ્યું; પાંડ-
વના કિંકર કહાવ્યા પણ, તેણે શું ફળ આપ્યું. શામળીયા૦
૨૯ ધર્મ હારીને ધણી તમે જે, કુંભ સુધાનો છળીયો; વાલી
વધ કર્યો તેનો કહો, કેઈ જાગે જશ મળીયો. શામળીયા૦
૩૦ પ્રાણ થકી તો પિયર વહાલું, વિનતા કહે વનમાળી;

નષ્ટ નજરથી જોવાયે કેમ, ભાઈના સામુ ભાળી. શામળીયા૦ ૩૧ સુરને સુખિયા કરવા તાકો, મારા વિરને મારી; પાપ વાત પુછાવો મુજને, હરજી થાઉ હત્યારી. શામળીયા૦ ૩૨ અરે વિધાતા વર વિર વઢતાં, હું મન રાખું કોનું; રેવા રસિક કેમ ના ખોળ્યું, પરથમ માહારૂં પાનું. શામળીયા૦ ૩૩ વિશ્રામ—પાનું ન ખોળ્યું માહરૂં, રમા કહી એમ રોયરે; ભાઈને ભોળવી મારવા, હું નથી જાતી કોય રે. ૩૪ ચાહે તો રાખો ચરણમાં, કહો તો વશીએ વન રે; વળી શ્યામા સમજાવવા, વિષ્ણુ વદે વચનરે. ૩૫ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે, જાળંધરો પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે લક્ષ્મિ વિયોગ વર્ણો નામ એકવિંશો ધ્યાયઃ ૨૧

* અધ્યાય ૨૨ મો. *

રાગ મેવાડો—ચાલ વણઝારાની—વળતી વિશ્વંભર બોલીયા સુણો સાધવીરે, ધન્ય તારૂણી તારો ટેક માનો માધવીરે; સ્વામિ હું સમ ખાવા તણો સુણો સાધવીરે, તમો છળ કરીને વાહ્યો છેક માનો માધવીરે. ૧ હરિવદની આવું હતું સુણો સાધવીરે, સોંઘો જાણીને ખાધા સમ માનો૦; ભાઈ વિના ભવ ભાગી પડે સુણો૦, તમો તારૂણી ધાર્યું તમ માનો૦. ૨ કંથની શી તમને કમી સુણો૦, વિર કોઈને કેમ કહેવાય માનો૦; સાચી સગાઈ સહોદર તણી સુણો૦, ભાઈ વિના જન્મ અકારજ જાય માનો૦ ૩ માપ

ઘટયું મારૂં માનુની સુણો૦, મારો ભામનિ ખોયો ભાર માનો૦; મીઠું મનાવની મુજને સુણો૦, આજ પેટનો પામ્યો પાર માનો૦. ૪ કહેતી પતિ મારા પ્રાણ છો સુણો૦, મિથ્યા કરતી મહ્લાવડાં નિત માનો૦; કામ પડયે કારણ લહ્યું સુણો૦, હુંતો જાણું છું જુવતીની રીત માનો૦. ૫ સ્વારથ સાધવો હોય તો સુણો૦, સમે પેટમાં પેશી જાય માનો૦; ભય ન ગણે ભગવંતનો સુણો૦, બહુ બોલનાં ના બંધાય માનો૦. ૬ સિંહ સહારી સંચરે સુણો૦, નાસે માનુની દેખી મંઝાર માનો૦; પગ માંડે નહીં પાણીમાં સુણો૦, સેજે ઊતરે સિંધુ પાર માનો૦. ૭ રિદ્ધ સમરપે રીઝાને સુણો૦, ખીજે તો કરે શાહને ચોર માનો૦; હાસ્ય કરે પળમાં રડે સુણો૦, હોય કાળજું વજ્ર કઠોર માનો૦. ૮ ના ગણે ત્રણને તેરમાં સુણો૦, રાખે સરવેની સાથે સ્નેહ માનો૦; ભોળવી ભ્રષ્ટ કરે રતિ સુણો૦, આપે છેવટ છેતરી છેહ માનો૦. ૯ હિત હરે પરનું હરી સુણો૦, કોને આપે ન પેટનો પાર માનો૦; બ્રહ્માદિકને ભોળવે સુણો૦, સમજે નહીં સાર અસાર માનો૦. ૧૦ વિશ્વને વાહે વાતમાં સુણો૦, મત પોતાનો માને ઠીક માનો૦; કહો કેમ કંથ થકી બીહે સુણો૦, નવ રાખે જે કાળની બીક માનો૦. ૧૧ રાખી ન કોઈ રામા શકે સુણો૦, મેળે મન માને ત્યાં જાય માનો૦; લાજ દે માડે લોકમાં સુણો૦, ક્ષણમાં સતિનું પદ સદાય માનો૦. ૧૨ વિશ્વ થયું વશ મા-

હરે સુણો૦, પણ તેં ન ગણ્યો મુને નાર માનો૦; ગોળ ખોળ સરખાં ગણ્યાં સુણો૦. વિર ને વર બે એક હાર માનો૦. ૧૩ માંથે છેડો નાંખો તમો સુણો૦, વેહેમ કાજે કપાવ્યું નાક માનો૦; કર્ણ કોચાવ્યા કયમ સુણે સુણો૦, લાજ કાઢીને વશ કરી વાકય માનો૦. ૧૪ કાજળે ચક્ષુને વારીયાં સુણો૦, હારયા હસ્તિ બેધાણી તે હાથ માનો૦; ચતુરને ચુશી નાખીયા સુણો૦, હજુ રંગ છે દાંતની સાથ માનો૦. ૧૫ કયાં તે સંબંધને શોધીયો સુણો૦, સારૂં સગપણ રાખ્યું તેં આજ માનો૦; મચ્છ મગર ને કચ્છ તે સુણો૦, તારો પ્રૌઢો પિએર સમાજ માનો૦. ૧૬ તેના કરતાં હું ગયો સુણો૦, તારે મારે તો શાનો સંબંધ માનો૦; ગમતું કરો ગોરી તમે સુણો૦, કરશું બોલવું તમથી રે બંધ માનો૦. ૧૭ કહાવો સતિ સંસારમાં સુણો૦, પતિનું નવ પાળશો વેંણ માનો૦; મુખ મહારૂં ગમતું નથી સુણો૦, કરે નેહ પરિક્ષા નેણ માનો૦. ૧૮ વિશ્વાસે વળગી રહ્યો સુણો૦, મુને નારી કર્યો તેં નિરાશ માનો૦; હવે તન પાડું તપશા કરી સુણો૦, મુને મળવાની મુકજો આશ માનો૦. ૧૯ સંન્યાશી થાઊં સર્વથા સુણો૦, જાઊં વસ્તિ તજીને વન માનો૦; ગેરૂએ વસ્રને રંગીયાં સુણો૦, તાણ્યું તિલક તે ઊર્ધ્વ અમન માનો૦. ૨૦ કાઢ્યું કમંડ કોપીન સુણો૦, બેઠા શિરના કઢાવ્યા કેશ માનો૦; નારદ તે સમે આવીયા સુણો૦, જાણે આપવાને

ઉપદેશ માનો૦. ૨૧ ચપળા ભુલી ચરિત્રમાં સુણો૦, જાણે હરિવર હાથથી જાય માનો૦; ખાંતીલી ખોળા પાથરે સુણો શામળા રે, કંપે કમળાની થરથર કાય પ્રિતમ પાતળા રે. ૨૨ કોણ વલેની મુકી મને સુણો૦, તમે કંથજી કેમ જવાય પ્રિતમ૦; ત્રીકમ તરછોડી જતાં સુણો૦, તમને રાજી રામ ના થાય પ્રિતમ૦. ૨૩ વય વિના વિરક્તનો સુણો૦, કોઈ ધરથી ધરાય ના વેશ પ્રિતમ૦; મારા સમ ના આપશો સુણો૦, તમો નારદ કાંઈ ઉપદેશ પ્રિતમ૦. ૨૪ રાજ રીસાયા શું તમે સુણો૦, મારૂં વચન ધરો નહિ કાન પ્રિતમ૦; માન્યું હોત તમે માનુનિ સુણો૦, તો ભગવાં ન કરત ભગવાન પ્રિતમ૦. ૨૫ ચપળા ચેતી ચિત્તમાં સુણો૦, ભુલી રાજ તમારી સેવ પ્રિતમ૦; કહેશો તે કરીશું અમો સુણો૦, નહીં રાખીએ કંથ કટેવ પ્રિતમ૦. ૨૬ કહોતો હું વાણુ વિરને સુણો૦, મળી મૃત્યુ ।। પુછું પેર પ્રિતમ૦; ઠાગો કરી કહો તો ઠગુ સુણો૦, કહો તો વિશ્વ સાથે કરૂં વેર પ્રિતમ૦. ૨૭ રાજ તમે રાજી રહો સુણો૦, મારે સુખરૂપી સંસાર પ્રિતમ૦; હાજર જે કહો તે કરૂં સુણો૦, મારા અંતરના આધાર પ્રિતમ૦. ૨૮ તાત ભ્રાત ત્રિલોકના સુણો૦, લાવું મૃત્યુનાં શોધી મુળ પ્રિતમ૦; પેટ ચોળીને પેઉજી સુણો૦, શીદ ઉપજાવો શુળ પ્રિતમ૦. ૨૯ જાઓ નારદ કેમ આવિયા સુણો૦, મારૂં કરવા ફરો ઘર ભંગ પ્રિતમ૦; જેમ ગેરૂ ગો-

પી ચંદન કર્યું સુણો૦, તેનું આવેરૂં ટળજો અંગ પ્રિતમ૦. ૩૦ કાળજાં કુમ્ભાં બાળવા સુણો૦, કોઈને કરશો નહી ઊપદેશ પ્રિતમ૦; જેમ રાજી રેહેયો તમો સુણો૦, તેમ નાથ સદાય ન જોશ પ્રિતમ૦. ૩૧ કેશવે કોપીન કાઢીયુ સુણો૦, જુવો જીવણે સાધ્યો જોગ પ્રિતમ૦; માને કહ્યુ નહીં કથનું સુણો૦, તેજ ભામનિયોના રે ભોગ પ્રિતમ૦. ૩૨ વિશ્રામભોગ મળે ભરથાર તેના, જે વનિતા લોપે વચન રે; જુવો સુર સંકટ કારણે, પ્યારી પ્રેરે પ્રાણજીવન રે. ૩૩ ભેદ પામવા ભાઈનો, શ્રી સેનામાં જાય રે; રેવા ભગનિ ભાળીને, ભુપત રાજી થાય રે ૩૪ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે લક્ષ્મિનારાયણ પ્રશ્નોત્તર નામદ્વીવિંશોધ્યાયઃ ૨૨

અધ્યાય ૨૩ મો.

રાગ મારૂ—શુક વળતી બોલીયારે, શૌનકાદિક શ્રવણે ધરે; નમીને નાથને રે, ત્યાંથી પદ્મા પરવરે. ૧ મુર્તિ મોહની રે, ચાલી કપટને કારણે; દળ દેખતી રે, આવી બંધુને બારણે. ૨ કહ્યું કિંકરે રે, જાળંધર પાસે જઈ; મળવા મહિપતી રે, ભગનિ આવે તમને ગ્મહીં. ૩ ઉઠયો આદરે રે, સ્નેહથી સામો આવ્યો ધાઈ; પડીયો પાયમાં રે, ભેટીને ભાવન લાવ્યો ભાઈ. ૪ તવ ઈન્દીરા રે, ઓવારણાં લેછે વળીવળી; આંસુ આંખમાં રે, ગદગદ કંઠે થયાં ગળી. ૫

પ્રિતીપુર્વક રે, પદ્મા તણી પુજા કરી; દે આશિષ તહાં રે, વિરા પર વહાલ ધરી. ૬ કર જોડીને રે, સિંધુનો સુત વાણી વદે; કયાંથી આવીયાં રે, મુજ પર હેત ધરી રદે. ૭ હવે કમળા કહે રે, વિરા જોવા તાહરૂં તન; ઘણા દિવસનું રે, મળવા ઈચ્છે માહરૂં મન. ૮ રાત દિવસમાં રે, ક્ષણ ન જપ વળે મુને; શીદને સાંભળે રે, ભુપતિ ભાઈ ભગનિ તુને. ૯ આ શો અમરશું રે વિરા તેં ધરીયો વિખવાદ; વઢવા આવતાં રે, તુને કેમ ન વાર્યો તાત. ૧૦ યુદ્ધ અમરની સાથે રે, આદરીયું તેં જયારનું: મારા પેટમાં રે, તેલ રેડાયું ત્યારનું ૧૧ કહાવું કયમ કરી રે, આ પાસે નથી કોઈ આવતું; સુણી વાતનેરે, ભાઈ ભોજન નથી ભાવતું. ૧૨ કોને જઈ કહું રે, ચિતડાની થાય છે ચીરીયો; વિરા હોય છે રે, બેનીનો જીવ અધીરીયો. ૧૩ ચિત ચોક નહિ રે, હું ફટકારી સરખી ફરૂં; ઘરબારમાં રે મન ગોઠે નહીં શું કરૂં. ૧૪ દેવ સહુ દુષ્ટ છે રે, ભાઈ દગો ભાસે મુને: માટે વારવા રે, વિરા આવી તરત તુને. ૧૫ એક આંખ તું રે, રાંકડી ભગનિ કેરો તું ભાઈ; તેથી તનમાં રે, ત્રાસ ને ભાન વિનાની થઈ. ૧૬ ત્રણે દેવતારે, તેવડ તાહરીમાં ફરે; એશું યુદ્ધમાં રે, કાળ કટક ના ઉગરે. ૧૭ નથી તે તણો રે, ત્રાસ વિરા તન તુજને; જોજે મુકતો રે, રખે રખડતી મુજને ૧૮ યુદ્ધ કરતાં કદી રે, વાળ વાંકો તારો થશે; તો તે સાંભળી

રે, પલકમાં પ્રાણ મારો જશે. ૧૯ મળ્યાં રત્ન એ રે, વિરા સુરશું રાઢ તજો; નથી લાગતી રે, મારામારીમાં મુને મજો. ૨૦ વિરા તુજવડે રે, આશા મોટી મઈએરની; પછી માહરે રે, પાધરવાટ પિયેરની. ૧૨ એ જીવો ઘણું રે, સંપત્તિ સુખ તો એ ખરૂં; પણ હોય નહીં રે, સાકર સમ કોઈનું સાસરૂં. ૨૨ શુળી સાસરૂં રે, ચાહે તો સોનાની રે કરે; પણ એક પલકનું રે, સુખ પિએરનું ના વિસરે. ૨૩ નથી તન દેઈને રે, કામ કશાં ઘરનાં કર્યાં; ખાઈ પીને ખુશી રે, રાત દિવસ ફરતાં ફર્યાં. ૨૪ બાણુજ બોલનાં રે, સાસરે સહુનાં સાંખીએ; કામકાજ તહીં રે, કોના ઉપર ભાઈ નાંખીએ. ૨૫ વિરો હોય તો રે, બેન કહી આવે બોલાવતો; સંદેશો ગયે રે, દેખા દે આણે આવતો. ૨૬ ભાઈ હોય તો રે, સમો સાસરીયાનો સાચવે; પુત્ર હોય તો રે, ભરી ભવિષને ભોગવે. ૨૭ માટે બંધવા રે, સુર સાથે સંગ્રામ તજો; તોડી તંતને રે, જે ભવત રણ તેને ભજો. ૨૮ સિંધુસુત બોલીઓ રે, હું તો પુજ્યને ધારતો પાળવા; મુળ માહરાં રે, બેઠા બનેવી તો બાળવા. ૨૯ સુર સર્વ તે રે, જીવતા નહીં દેઊં જાવા; પણ આવિયા રે, સર્પ પાળેલો ખાવા. ૩૦ રૂણ ને પાપ જે રે, મૃત્યુ થયે પણ ના મટે; વેર વહાલામાં રે, ગોવિંદને ન કરવું ઘટે. ૩૧ તાતે ટેકથી રે, જાત જોઈ એની ખરી; ફરે મુજને રે, તે હણુવા હાથે કરી. ૩૨ આવી બેન

તું રે, માટે ઝાલીશ એને જીવતો; નહિ તો નિશ્ચે હું રે, વિષ્ણુને વધ કરી નાંખતો. ૩૩ વદે વૈષ્ણવી રે, ના ફરે માધવ મારવા; સુરના સામે રે, વઢતાં ગયા હશે વારવા. ૩૪ મન મુકીને રે, તે ન વિરા તુજશુ વઢે; એ અધર્મથી રે, બ્રહ્મસદન ભાગી પડે. ૩૫ એ એંધાણ છે રે, કંથ બતાવું માહરો; મરતાં જે વધે રે, તેજ બનેવી તાહરો. ૩૬ સિંધુ સુત કહેરે, ત્રણ ભોવન જો મરે મથી; કોટિ વિષ્ણુએરે, હું વધ થાવાનો નથી. ૩૭ બેની મુજ અંગનેરે, અસ્ત્ર અમર-નાં નહીં અડે; માટે કોઈ જુઠું કહેરે, ભગનિ તું રખે રડે. ૩૮ વળી કમળા કહે રે, મુજને કેમ પતિત પડે; તું રણમાં જતાંરે, કાળજડું મારૂં કડકડે. ૩૯ સુર સાથે સંગ્રામમાં રે, કેમ કરી જીતશો મારા વિર; તેની મુને ખાતરી રે, થા-તી નથી રેહે છે અધીર. ૪૦ માટે કહે મને રે, કોણ રીતે વિરા જય થશે; નહિતો તુજ માટે રે, પ્રાણ મારો ફટકી જશે. ૪૧ સિંધુસુત કહે રે, એ ગુપ્ત વાત છે જીતની; કોઈને કહેશો નહિ રે, ભગનિ ભોળવી રીતની. ૪૧ ભાભી તાહરી રે, સત્ય ન ચુકે જ્યાં લગી; કાયા માહરી રે, દેવ થકી ના પડે ડગી. ૪૩ ભવ બ્રહ્મા તણી રે, શક્તિ નથી જીતે મુને; કાળ કંપે મુજથી રે, મુખ થકી કહું છું તુને. ૪૪ તવ રમા કહે રે, મુજને પતિત પડે નહીં; સત્ય ચુકે તો રે, કેમ જણાય તુને તહીં. ૪૫ તવ સિંધુસુતે રે, આપી

પતિત પરમાણીએ; ફુલનો હાર આ રે, કરમાએ લાંછન જાણીએ. ૪૬ ખીલ્યાં કુસુમ ત્યાં રે, કમળાયે ગણી નિશ્ચે કર્યાં; સાચુ માનીને રે, બંધવના કરમાં ધર્યાં. ૪૭ ઊઠયાં ઈન્દીરા રે, વિરા આજ્ઞા આપો મુને; રાખે રામજીરે, કુશળ વિરા કહું છું તુને. ૪૮ જાળંધર કહે રે, માગ્ય તું બેનિ મારી કને; આપું સરવસ રે, તનમાં જે ઈચ્છા તને. ૪૯ વળી કમળા કહે રે, મુજ પર રાખજો હેત ઘણું; તમ પુણ્યથી રે, સુખ છે સર્વે સોહામણું ૫૦ તોય ત્રણ ત્યાંય રે, રત્ન રમાને આપીયાં; વેર હતાં વિષ્ણુશુ રે, તે ઊરથી ઊથાપીયાં. ૫૧ ધારૂં છું મનમાં રે, જે સઘળા સુર હું વધ કરૂં; પુજ્ય જાણીને રે, રત્ન કર રમાવરને ધરૂં. ૫૨ કહેજે વિષ્ણુને રે, નષ્ટ નજરથી ના નડે; રમા કહે રખે ડરે રે, ભાઈ તુજને પગે પડે. ૫૩ નમ્યો નરપતિ રે, પદ્મા પ્રભુ પાસે ગયાં; કળા કપટનાં રે, વચન કહી વહાલાં થયાં; ૫૪ વિશ્રામ—વહાલાં થયાં વ્રજરાજને, પુછે પ્રિતમ પેર રે; કયમ કમળા કરી આવીયાં, મહિયરીયા પર મેહેર રે. ૫૫ કંથ કને કર જોડીને, વનિતા વદે વચન રે; રેવા રસિક મુખ બોલીયા, કહે અબળા તુને ધન્ય રે. ૫૬ ઈતિશ્રીપદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે લક્ષ્મિજાળંધર સ્નેહસમાગમેનતદ્મૃત્યુજ્ઞાનામૃત્રયોવિંશતિતમોધ્યાય: ૨૩

અધ્યાય ૨૪ મો.

રાગ આશાવરી—વાલ્મિક વળતા એણી પેરે બોલ્યા, સાંભળ રે રૂષિરાય; લક્ષ્મિ નારાયણ પ્રત્યે કહે છે, જાળં-ધરની કથાય. ૧ વિઠ્ઠલ હું વિરા પાસે ગઈ ને, માન મૈયે-રીએ દીધું; વાત તમારી વરણવી એણે, મેં કૃત્ય મારૂં કીધું. ૨ પેરે કરી મેં પુછ્યું રે સઘળું, આકીન તમપર આણ્યું; તે વિરને તમ પર સ્નેહજ પ્રગટયો; ઝાઝું રે સ-ગપણ જાણ્યું. ૩ સુર સંહારી રત્નને લાવી, તમને આપવા એ ચહાય; તે માટે મુજ બંધવની તમે, સર્વથા કરજો સહાય. ૪ જ્યાં સગપણ સામાસામી, ત્યાં કંથ વિરોધ ન કીજે; જળ પાયે જે આપણને, તેને ભાવતાં ભોજન દીજે. ૫ જે તલસે તમ દરશન સારૂ, તેને વધવા તમે ધારો; દૈવનો ચોર કૃતઘ્ની કહાવે, વિષ્ણુ મન વિચારો. ૬ ભગનિને ભાઈ કરતાં બીજું, કંથજી કાંઈ ન હોય; વારૂં છું વનમાળી માટે, તંત ન મેળવો તોય. ૭ સાસરિયામાં સ્વામિનું સ-ગપણ, તેમ મૈએરીઆમાં વિર; સ્વામિ સહોદર તમને સોંપ્યો; છો તમે ધર્મના ધીર. ૮ તેમણે તમને તેડયા રે મળવા, ભગનિના ભરથાર જાણી; પ્રેમ ધરી તે પાસે પધા-રો, અનુકંપા ઊર આણી. ૯ તે તમ કાજે પ્રાણ પ્રાથરે, સમજી સંબંધનું લાહારૂ; અમરને કાજે અરીવટ રાખો, સમજુ થઈ શા સારૂ. ૧૦ ચોળી ચિકણુ ચતુર કરે નહીં,

રંક વિવેકી ન વહાય; નીર મથ્યે નવનીધ ન આવે, વૈરમાં વહાલ ન થાય. ૧૧ હેડ બેડી માંહે પગ ઘાલી; બળીયો ન બેસે કોઈ; માટે કંથજી કલેશ ન કરશો, સિંધુ તણો સુત જોઈ. ૧૨ તાગે તેવડ નાથજી નહિ રહે, પાછળ પીડા રે થાય; માટે સુરની પક્ષ ન કરશો, લાગું તમારે હું પાય. ૧૩ શ્રીનાં વાયક સુણીને બોલ્યા, વિશ્વવિનાશી વચન; મઈ-એરમાં જઈને ફરી મતિ, મેં વર્ત્યું તમારૂં મન. ૧૪ શા કારણે મેં સુંદરી તમને, મઈએર મોકલ્યાં રાણી; ઉલટા અવગુણ ગાયા મારા, મેં મતિ તમારી જાણી. ૧૫ મીઠું મનગ્યું મુખથી મુજને, અંતર ઊંડી કાતી; ઘર ઘાલ્યું હશી વાત કરીને, નીચ નથી લજવાતી. ૧૬ કંથ થકી કપટી સ્ત્રી તુજને, વિર તે વહાલો ભારી; વાત કરી હશે વિર કને જઈ, કંઈક ઘસાતી મારી. ૧૭ બંધવે તુજને બદબુદ્ધિ કહી, તે ના વહિ મુજ ધાકે; હું સમજ્યો છું તારૂણી મુજને, તું વધ કરાવવા તાકે. ૧૮ આજ થકી ભોજન જળ પીવું, તે તુજ હાથે નહિ થાય; મન મેળવીને મારી નાંખે તું, કોણ કહે સુખદાય. ૧૯ મનની કાચી કામની તું થઈ, કેમ કરૂં વિશ્વાસ; દુષ્ટ દગો કરવા તું તાકે, નાંખી પ્રેમનો પાશ. ૨૦ મંદ મતિ તું પારકું માની, કંથને મારવા તાકે; વન વાટે નાંખી જેમ નાઠી, ચિત્ત ચડાવીને ચાકે. ૨૧ વાતને લેવા વિ-નતા પ્રેરી, તે વાંકું કરી આવી; વિર જીવાડી મુજને મારી,

લાલચ દે સમજાવી. ૨૨ માનુની મેં તુને માથે ચડાવી, માટે ન માને રે મારૂં; પિએર જઈને પાધરી આવી, શા સ્વારથ સારૂ. ૨૩ જારી જુવતિ વઈદ ને વ્યસની, તસ્કર મૂર્ખ જુગારી; પ્રાણ પડે પણ સત્ય ન બોલે, તેમાંની રે તું નારી. ૨૪ પાપણી નારી પીએરવખુ તે, શું સ્વામિનું શુભ ઈચ્છે; ઊઠ અધમ મુજ પાસ થકી તું, પાર ન માહરો પ્રીછે. ૨૫ ક્રોધ કરી ઊઠયા અવિનાશી, પ્રેમદા લાગે પાય; માધવ માને નહિ મહિલાનું, રીસાયા વ્રજરાય ૨૬ કમળા કહે હું વાત કહું તે, સાંભળો મારા શ્યામ; વેરને માટે વારૂછું પ્રભુ, કયાં છે કપટનું કામ. ૨૭ ઓરા આવોને ઓ અવિનાશી, સંભળાવું સર્વ પ્રકાર; રાજ રીસાવું ના રે ઘટે, આમ અંતરના આધાર. ૨૮ હું હરિવર બંધુ પાસે ગઈતી, સનમાન બહુ ત્યાં પામી; પેરે કરીને વાત પુછી મેં, સ્નેહ બતાવીને સ્વામિ. ૨૯ મેં કહ્યું બંધવ સુર સાથે આ, સંગ્રામ તાહ્યરે થાય; કેમ તુને એ અસ્ત્ર અડે નહિ, માટે આ મન મુંઝાય. ૩૦ વિર કહે તું સાંભળ બેનિ, છે વૃંદા જે મારી રાણી; તે સતિ જો વ્યભિચાર કરે તો, મુજ તનની થાય હાની. ૩૧ ત્યાં લગી ભવ બ્રહ્માદિક સુર સહુ, યુદ્ધે ના જીતે રે કોઈ; મુજ મૃત્યુનું એમાં બારૂ, સત્ય બતાવ્યું રે સોઈ. ૩૨ મેં કહ્યું વિરા કયમ મનાયે, પંડ પતિત ના આવી; તે વેળાએ પુષ્પ તણી માળા, બંધુએ મુજને

બતાવી ૩૩ કહે કરમાયે પુષ્પ એમાંથી, તો તે વનિતા તપ ભંગ; તવ વિપરીત સંગ્રામ થયે થાય, અસ્ત્ર અડે ક્ષત અંગ. ૩૪ ત્રણ સહસ્ત્રને ત્રણસેંપર, ચાલીસ પુષ્પની માળ; વૃંદા વિભળ થયે કરમાયે, તવ જાળંધરનો કાળ. ૩૫ વિષ્ણુ કહે ધન્ય વનિતા મારી, સત્યવતી સુખ-ધામ; બંધુ મરણ કળા કરી હાથે, કોણ કરે એ કામ. ૩૬ પ્રેમવતી તમો પત્ની રે મારી, આજ્ઞા પાળી રે જેહ; ધરમ સતિનો એમ ધરાએ, કંથ વદે કરે તેહ. ૩૭ અઘટિત હતુ તોય તમો કીધુ, સ્વામિ વચન સ્વિકાર; વામા તમે વૈકુંઠ પધારો, હું કરૂં અસુર સંહાર. ૩૮ તેડી તરત વિહંગમ તે પર, કમળા થયાં અસ્વાર; અસુર વિદારી આવીશું, એમ ઓચર્યા જગદાધાર. ૩૯ ગરૂડ ચઢી ચપળા તવ ચાલ્યાં, આવીયાં નિજ સ્થાન; વૃંદાને છળ કરવા માટે, કપટ કરે ભગવાન. ૪૦ વિશ્રામ—ભગવાન ભવતારણ પ્રભુ, ભય-ભંજન ભુપાળ રે; ચતુરભુજ ચિંતામણી, દિનબંધુ દિન-દયાળ રે. ૪૧ પરીબ્રહ્મ પાસે તહાં, આવ્યા શંકર રાયરે; રેવા રસિક ત્યાં કપટની, કેશવ કરે કથાય રે. ૪૨ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરોપાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે લક્ષ્મિનારાયણ સંવાદે જાળંધર મૃત્યુ પ્રતિ વર્ણો નામ ચતુર્વિંશોધ્યાયઃ ૨૪

અધ્યાય ૨૫ મો.

રાગ ધનાશ્રી—વળતા વાલ્મિક વદે રે વચન, ભારદ્વાજ સુણો ધરી મન; કહે શંભુને શ્રીભગવાન, રમા બંધુનુ કહું સમાધાન. ૧ પ્રેરી મેં મારા ઘરમાંથી નારી, તે ખબર લાવી છે સારી; વૃંદા વનિતા જાળંધર કેરી, છે પતિવ્રતા કોયે ન હેરી. ૨ તેનું વ્રત તપ ભંગ જ થાય, તો જાળંધર તરત જીતાય; નહિ તો કલ્પ કોટી યુદ્ધ થાય, તોય અંગ અડે નહિ ઘાય. ૩ જ્યારે છેતરી છેહ દેવાય, તો સિંધુસુત રણ જીતાય; જે તે કપટ વડે થશે કામ, બીજી મારી ન પહોંચે રે હામ. ૪ માટે એ તદબીરમાં લાગો, કરો ઠાઠ મચાવીને ઠાગો; ભુંડા કૃત્યમાં મળશે ભલાઈ, સાચામાં તો રહ્યા સપડાઈ. ૫ સુણી શંકર વદિયારે આમ, કરૂં હું એમાં શું મોટું કામ; કરો આજ તમે સંગ્રામ, જાઉં જાળંધર થઈ એને ધામ. ૬ કરૂં ભામનિ ભ્રષ્ટ જ એની, તમે ચિંતા ન કરશો રે તેની; હસ્યા મનમાં ત્યાં હરિરાય, કડી લેતાં ન પાટણ જાય. ૭ એમ સમજી નમ્યા બહુનામી, તમે શંકર સૃષ્ટિના સ્વામિ; છો અકળ ગતિ અંતરજામી, જાય જગત જોતાં મોહ પામી. ૮ કામ કપરી વેળા તમે કીધું, અડચે અંત હળાહળ પીધું; વાત વિષ્ણુએ કહીને રે વાહ્યા, ઊમાકાંતને ઊંચા ચડાવ્યા. ૯ આજ જુદ્ધનો વારો રે મારો, તમે પ્રેમદા પાસે પધારો; પરિબ્રહ્મ પોતે ભવ ભુપ, ધર્યું

જાળંધરનું સ્વરૂપ. ૧૦ તેવી ચાલ ચતુરતા ને ચેન, તેવાં વસ્ત્ર નિપુણતા ને નેન; તેવો ગજ ને માવતનો રે ઘાટ, ઝાલી શંભુએ મથુરાની વાટ. ૧૧ ચઢયા સંગ્રામે શ્રીભગવાન, ગ્રહી ચક્ર સારીંગ કમાન; લક્ષ્મિકાંત ત્યાં લડવાને જાયે, ચિંતા નારદને તવ થાયે. ૧૨ ઉઠયા અજસુત ભરિયા રે શ્વાસે, આવ્યા સિંધુસુતની રે પાસે; ત્યાં જાળંધરે આસન દીધું, પ્રેમ આણીને પુજન કીધું. ૧૩ આવ્યા કયાં થકી પરમપાવન, ત્યારે નારદ બોલ્યા વચન; હાક તારી ભાઈ હડહડતી, કહેતાં જીભ નથી રે ઉપડતી. ૧૪ જોઈ અધર્મ હું અમુઝાયો, પગ તાણતો તુજ પાસે આવ્યો; જોયો જટિલ જે શંભુ કહેવાય, ધરી કપટથી તાહરી કાય. ૧૫ કરી કપટ તે વૃંદાની પાસ, ગયો લંપટ કરવા વિલાસ; નથી દારા એ ડગવાની કોઈએ, પણ બદલો તો વાળવો જોઈએ. ૧૬ તુને ગમતું હોય સુખદાઈ, હું તો કહેવાનો સરિગત ભાઈ; જોજે વાત ન જાણેરે કોઈ, મારૂં લોકમાં હળવું છે લોહી. ૧૭ માટે ગઈણે ગળી જળ પીવું, ઊંડા પાણીમાં પેસતાં બીવું; આવ્યો સ્વર્ગથી કાઢી કંઈ બાનું, માટે રાખજો મિત્ર આ છાનું. ૧૯ જાણે દેવ તો મારે કુટી, મારૂ તુંમડુ જાએ રે ફુટી; એમ કહી ગયા રૂષી સ્વર્ગેશ, સિંધુસુતે ધર્યો શંભુ વેશ. ૧૯ તેડયા સુભટ ભુપે તમામ, કરો તમે સુર સાથે સંગ્રામ; ગયા ઈશ સતિની રે પાસ, કરી કપટ ને છળવાની

આશ. ૨૦ હું ખરે જે ઊમા એની લાવું, દિન બે પછી પાછેરે આવું; સેનાપતિ સુણી સંગ્રામે જાય, બેઠા વૃષભ ચઢીને ત્યાં રાય. ૨૧ રૂદ્ર રૂપ ધરી તતખેવ, થયો દાનવ તવ મહાદેવ; જટાજુટ ને રૂંઢની માળ, અંગે ભસ્મ ને વ્યાળ વિશાળ. ૨૨ ચંદ્રશેખર લોચન લાલ, વ્યાઘ્રચર્મ ને બ્રહ્મ કપાળ; ડાક ડમરૂ ને પિનાક હસ્ત, પંચ વકત્ર ત્રિનેત્ર સમસ્ત. ૨૩ દિવ્ય દશ ભુજ ને શિર ગંગ, નંદ્રી ભૃંગી બે ગણુ લીધા સંગ; ટેભા તનમાં વાગ્યા તે તડતડીયા, લોહી ચુતા ઘણા ઘા પડીવા. ૨૪ તેવો નંદી ને શબ્દ પ્રકાશ, આવ્યો ગુણહિણુ ગિરી કેલાશ; કરી ગરજના શંભુની પેર, કયાં ગઈ ઊમિયા નથી કયમ ઘેર. ૨૫ જયા વિજયા સખી હુતાં પાસ, ત્રિપુરારીને જોઈ પડયો ત્રાસ; લાવ્ય શિઘ્ર ઊતાવળી નારી, વટી જાય છે વેળા અમારી. ૨૬ આવ્યા ખટ માસ થયે ફરી આજ, પડયું આક ધંતુરાનું કાજ; યુદ્ધે શિર તપ્યું જેમ અંગીઠી, નથી ભામનિ ભાંગ મેં દીઠી. ૨૭ અંગે રૂધીરના રેલા અતિશ, કરમાં જાળંધરનુંરે શિષ; ગયા યુદ્ધ કરતાં ખટમાસ, ત્યારે દાનવ પામ્યો નાસ. ૨૮ ગવરી કયાં ગઈ કહે ધરગંગ, મુને કામે કર્યો ગતિ ભંગ; ન સેહેવાયો ત્યાં શંભુનો ત્રાસ, જયા વિજયા ગઈ પાર્વતિ પાસ. ૨૯ ગુપ્ત સ્થાનમાં નામીને શિષ, કહ્યું ઊમા આવ્યા યુદ્ધથી ઈશ; શિષ જાળંધરનું છે હાથ, નંદી ભૃંગી બે ગણુ

છે રે સાથ. ૩૦ અંગે ડાઘ રૂધીરના છે ભારી, તમને તેડે છે ત્યાં ત્રિપુરારી; આવ્યા અકળાઈને અવિનાશ, ટકે તમ વિના કોણ ત્યાં પાસ. ૩૧ કરો શીઘ્ર આવ્યાની સજાઈ, નહિતો ખીજશે તમનેરે બાઈ; બોલ્યાં ઊમયા ત્યાં વિજ-યાની સંગ, ન હોય બેન એ ધારણગંગ. ૩૨ કેમ અસુર એ તરત હણાય, સતિ નાસતાં કેમ છળાય; કદી ન હોય ભવના એ ભુપ, આવ્યો અસુર ધરી શિવરૂપ. ૩૩ વળી કહે વપુ જોઊ વિચારી, વસ્તુકપટી કે છે ત્રિપુરારી; જોયું દ્વારના છીદ્રથી માતુ, કળ્યુ રૂપ નથી કલ્પાતુ. ૩૪ અરે દૈવ શું શંકર હોય, કેમ નીરખીને કેહેવાય ન હોય; મનમાં સંકલ્પ વિકલ્પ થાય, રૂપ શાદશ ન કલપાય. ૩૫ છે તપાસી જોતાં ત્રિપુરારી, કેમ ભ્રમણ થઈ મતિ મારી; હિમાચળસુતા મનમાં વિચારી, કરી નિજ સાદશ એક નારી. ૩૬ તેને નખશીખ આભ્રણ ધારી, સારાં વસ્ત્રવડે શણગારી; શશિ પ્રગટયો મથે ખીર ખાડી, આતો કુમુદબંધવ મથી કહાડી. ૩૭ મળી ભુજભેટી યુવતિ ને અંબા, થઈ સાદશ જેમ જગદંબા; ન કળાય ઉમા બીજી કાની, ભવ ભલે ભાળી એ ભવાની. ૩૮ ઉમા કહે તું કરજે હાવભાવ, લેજે મન્મથ માણીને લાવ; હશે શંભુ તો ઓળખે સરત, ખળે વિર્ય કો કપટીનું તરત. ૩૯ એમ કહી પ્રેરી શંકર પાસ, આવી હંસની કરતી રે હાસ; આવી નમી તે નાથને નારી, લીધાં ઓવારણાં ત્રિપુરારી. ૪૦ આવી

શિઘ્ર ને ઉભી રે પાસ, થયો અધમને દરશી ઉલ્લાસ; સતિ કહે ધન્ય આ દીન મારા, આજ પ્રાણજીવન પધાર્યા. ૪૧ ટળ્યો આજ અંતરનો ઉચાટ, જોતી નિત્ય હું વાલાજી વાટ; કરો સ્નાન પડયો મટે શ્રમ, ઘણું હરખ્યો ન સમજયો મરમ. ૪૨ તાતુ તોય ને તેલ ફુલેલ, બેઠા નહાવાને ત્યાં અલબેલ; અડયો ઉમિયાનો કર તેને અંગ, થયો પ્રગટ વપુમાં અનંગ. ૪૩ સ્રીયે બાણુ કટાક્ષનાં મારી, કર્યો ઘાયલ ત્યાં વ્યભિચારી; મન માનુની ઉપર વળીયું, પટ સાહાતામાં વિર્ય તે ખરીયું. ૪૪ જોયો ઊમયાયે ધરમનો ધારો, ન હોય પશુપતિ એ વર મારો; એ જાળંધર કપટી રે જાત, ન હોય ત્રિપુરારી જગ તાત. ૪૫ તુને ન ઘટે સિંધુના તન, કર્યું વિભળ તેં મા પર મન; ગુરૂપત્નિ વધુ લઘુ ભ્રાત, સાસુસુત વધુ ભગનિને માત. ૪૬ તે પર કામવાસનારે થાય, કુંભી પાકમાં તે નર જાય; પાપી જા નહીંતો દેઊંછું શ્રાપ, નાઠો જાળંધર જોઈ તાપ. ૪૭ પછી પોત પોતાનું પ્રકાશી, આવ્યો નિરલજ થઈને રે નાશી; મુકી ટેક ત્રિપુરારીની ત્યાંય, આવ્યો અસુરની સેના માંય. ૪૮ વિશ્રામ—અસુર સેનામાં આવિયો, પણ પોતાનું ખોઈ રે; ત્રિલોક જીતી વશ કર્યા, પણ નારી પર મતિ મોહિરે. ૪૯ સિંધુસુતનું રૂપ લેઈ, શંકર છળવા જાયરે; રેવા સતિ સદને જતાં, હરને હરખ ન માયરે. ૫૦ ઈતિશ્રી પદ્મ-

પુરાણે જાળધરો પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે સિંધુ-સુત સાંભવી છળ વર્ણો નામ પંચવિંશોધ્યાયઃ ૨૫

અધ્યાય ૨૬ મો.

રાગ મારૂ—વદે વાલ્મિક રે, ભારદ્વાજ શ્રવણે ધરે; સિંધુસુત થઈ રે, શંભુ સતિ પાસે સંચરે. ૧ પેહેરી કવચને રે, ઘોર ગદા કરમાં ધરી; ભાથા ભિડિયા રે, કરમાં કમાન કનક ભરી. ૨ કંઠે કુસુમનો રે, હાર હઈયા ઉપર ધરયો; શક્તિ સાંગનેરે, શણગાર શોભિતો કરયો. ૩ સ્કંધ ગણપતિ રે, તે તણાં મુસ્તક કર ગ્રહ્યાં; વસ્ત્ર રક્તમય રે, જાણે સંગ્રામ વિષે થયાં. ૪ લોચન લાલ છે રે, સ્વેદ શરીર વિષે વહ્યો; તેવી આકૃતિ રે, કોઈએ ન જાય સમે કહ્યો. ૫ ગજ પર ચઢી રે, ગરજના કરતો આવિયો; નગ્ર જને નરખીને રે, ત્રિનગ્ર કરી વધાવિયો. ૬ ત્યાં ઊતાવળોરે, અધીપતિ આવ્યો બારણે; દોડી દાસીઓ રે, વૃંદાને કેહેવા કારણે. ૭ આવી આંગણે રે, માવતે ગજ બેસાડિયો; કયાં ગઈ કામની રે, ગરજીને ઘાંટો કહાડિયો. ૮ પાણી પાણી ત્યાં રે, પુરપતિ આવ્યો પોકારતો; ધર્મ ભ્રષ્ટ ત્યાં રે, વૃંદાને કરવા ધારતો ૯ દોડી દાસીયો રે, આદરે આસન આપીયું; જાણે સુર તણું રે, કપરૂ સૈન્ય તે કાપીયું. ૧૦ દાસી કહે સતિ રે, રાજ્ય જીતી રણ આવીયા; શંભુસુત તણાં રે, મારી બે મુસ્તક લાવીયા. ૧૧ વસ્ત્ર અંગનાંરે, રક્તવિષે ભીંજી ગયાં; ઘાવ રૂદે ઘણા રે,

સંગ્રામે ગાત્ર શિથળ થયાં. ૧૨ સરવે સુર તણી રે, સેના નિપાતન ત્યાં કરી; લાવ્યા ઈશનાં રે, આયુદ્ધ કુંડલ સહુ હરી. ૧૩ તમને તેડે છે રે, ચાલો સતિ ઊતાવળાં; આણ્યાં તે જુઓ રે, ગિરજાપુત્ર તણાં ગળાં. ૧૪ એવું સાંભળી રે, વૃંદા વળતી વચન વદે; હરિહર જીતીયા રે, વાત ન ઊતરે એ હૃદે. ૧૫ પીળું પિતળ રે, ભાસે કનકના સારખું; કરે તેહનું રે, હેમ હુનાશન પારખું. ૧૬ તેમ તારૂણી રે, હરિહર વધ થાયે નહીં; કોઈ કપટનું રે, અંગ ધરી આવ્યો અહીં. ૧૭ પતિનું પારખું રે, માનુની છે મુજને ઘણુ; પ્રીછું પ્રાણને રે, અંગ જોઊં જો એ તણુ. ૧૮ એમ કહી સતી રે, આવી ત્યાં અવિનાશી કને; સ્વામિ સાદચેરે, મહાદેવ તરત લહ્યા મને. ૧૯ ચકમાં રહી રે, ચપળા જોઈ ચેતી ગઈ; કહે છે કામની રે, અચળ પુરૂષ આવ્યા અહીં. ૨૦ હું સુતા સમી રે, કહે સુત સુંદરી ના મટે; આવ્યા છળવા તે રે, ગિરિજાપતી તમને ન ઘટે. ૨૧ ભુંડી દ્દષ્ટિથી રે, બ્રહ્મ પુરૂષ જો ભાળશે; તેનાં વાકયને રે, કોણ પ્રજાજન પાળશે. ૨૨ આવાં કેટલાં રે, કરમ કર્યાં કહો કૃપા કરી; સતિયો તણી રે, કેટલીઓની લજ્જા હરી. ૨૩ સમરો થઈ રે, સુતવધુને ઝાંખે કદા; કાળ સુત્રમાં રે, તેજ પુરૂષ પડે સર્વદા. ૨૪ પ્રજાના પતિ રે, તે અધર્મને આચરે; ત્યારે અન્યને રે, સમર્થ શિક્ષા શું કરે. ૨૫ સતિને શિવ રે, પાડવા આવ્યા આ પળે; કરો

કપટ કંઇ રે, અહીં તો તમારૂં નહિ વળે. ૨૬ દેઈ શાપને રે, ભસ્મ કરૂં એમ ભાવિયું; પણ જાબો જીવતા રે, ઊમયાનું મુખ આવિયું. ૨૭ તોડી કેશને રે, તમ પર નાખું આ પળે; તો ત્રિદશ સહુ રે, વણ પાવક સઘળા બળે. ૨૮ સુણી શંભુ તહાં રે, શામ વદન કરી ઊઠીયા; માપ ખોયું મેં રે, શું નત્ર ગ્રહે મુને રૂઠીયા. ૨૯ રૂપ પોતાનું પલટી રે, શિવજી સેનામાં ગયા; અર્ધ ના સર્યે રે, જગતપિતા ઝાંખા થયા. ૩૦ જાળંધર જોઈને રે, ધાયો ગિરિજને મારવા; હરિહર બેને રે, સંગાથે રણમાં સંહારવા. ૩૧ જાણ્યું જળસુતે રે, કમળાને કપટે મોકલી; મારી માનુની રે, ભ્રષ્ટ ના થઈ માટે ભલી. ૩૨ એણે ધાનમાં રે, ધૂળ હાથે કરીને ધરી; આપુ રત્નની રે, રીદ્ધ હરૂ રણમાં ફરી. ૩૩ છુટયા અસુર ત્યાં રે, અમરને ઓળખી મારતા; નાઠા મુકી ટેકને રે, ત્રિદશ ત્રાહે પોકારતા. ૩૪ શર સમસમે રે, જાણે અમર ઊડી જશે; પુછે પશુપતિ રે, શ્રીહરિ હાવે શું થશે. ૩૫ વદે વિષ્ણુ ત્યાં રે, શંભુજી શું કરી આવિયા; સતિ કેમ છળી રે, જે કહો વધામણી લાવિયા. ૩૬ ગળી વર્ણુ થઈ રે, ગિરીજાપતિ બોલ્યા તહીં; રૂપ તેનું ધરી રે. જુવતિ પાસે ગયો જહીં. ૩૭ આવી અબળાએ રે, મુજને ઓળખીઓ સહી; મારી તે સમે રે, ગજ ભોમી નીચી ગઈ. ૩૮ મુજને શંભુજી રે, કહીને ઊભી તે કાળમાં; જાણે ઝેર ખાઊં રે, કે પેશી જાઉં

પાતાળમાં. ૩૯ વેણુ વૃંદાનું રે, કાળજુ કાપી ખાય છે; જ્યારે સાંભરે રે, સોમણુ લોહી સુકાય છે. ૪૦ હુંતો હારિયો રે, યુદ્ધ એ સાથે નહિં કરૂં; કુટયા કપટથી રે, પણ કંઈ ના પડયું પાધરૂં. ૪૧ વાંકા ગઢ વિંધી રે, યુદ્ધ કરે તો કર ચડે; પણ પાધરી રે, પ્રેમદા પાસમાં ના પડે. ૩૨ તરવો તોયધી રે, મરવું મરવું થાય તે; પણ પારકી રે, જુવતિ ના જીતાય તે. ૨૩ જાણી જોઈને રે, પ્રેમદા તે પળમાં ડગે; નહિં તો નર થકી રે, ના ડગે કલ્પ કોટી લગે. ૪૪ વિશ્રામ—કલ્પ કોટી લગી ન ડગે, વાંકી વનિતા જેહ રે; લાખ વિધે લેવાય નહીં, તરૂણીનો ગઢ તેહ રે ૪૫ રેવા રસિક કહે રણ ચઢો, શંકર કરવા સંગ્રામ રે; ઠાગો કરી કહો તો ઠગું, સકળ વિશ્વની વામ રે. ૪૬ ઈતિશ્રી પદ્મ પુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે શંકર સિંધુસુત સ્વરૂપ ધારણો નામ ષડ્વિંશોધ્યાય: ૨૬

* અધ્યાય ૨૭ મો. *

રાગ મેવાડો—ત્રિકમ કહે ત્રિપુરારીને, શિવ સાંભળો રે; તમો સાચવજો સંગ્રામ, પિનાક લેઈ પળો રે. ૧ સહસ્ર કલ્પની સાધવી, મનમાં ધરૂં રે; નાખી મન્મથ મોહને પાશ, તે પળમાં વરૂં રે. ૨ અબળા તણો શો આશરો, કયમ ના મળેરે; માનુનીનું મન ન મોહાય, તો જીવ્યું બળે રે. ૩ આજ્ઞા આપો ઈશ તો, આદર ધરૂં રે; કહો તો

સ્થાવર જંગમ નાર, સહુ સ્વાધીન કરૂં રે. ૪ સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળની, સતિઓ સહુ રે; મારી વાત સુણી વશ થાય, ભામની ભોળવું રે. ૫ વનિતા વશ કરવા તણી, વિધી આવડે રે; આવે અણ બોલાવી પાસ, ભણી ભૂલી પડે રે. ૬ શિવરાજ રજા આપો મુને, કયમ થાય છે રે; જાણું શંભુ જે નાશી જાય, વિષ્ણુ તો વહાય છે રે. ૭ હરિને હર કહે સાંભળો, મારી વિનતી રે; ફરી ના આવો રણમાંય, તો મારી શી ગતિ રે. ૮ જાણું જે જાળંધર થકી, તમે ત્રાસવા રે; માટે માનુનીનું કરી મીશ, તાકો છો નાસવા રે. ૯ વિષ્ણુ જો વહેલા નહિ વળો, કહે શિવ તો રે; મુને જાણુશો નહીં જગદીશ, જગતમાં જીવતો રે. ૧૦ અસુરની સાથે યુદ્ધમાં, કોણ આથડે રે; હા કહેતાં કહીશું તોય, પગ પાછા પડે રે. ૧૧ ધાકેથી નાસવું ધારીયું, તોય નહિ મણા રે; કહે તો સટકીયે આપણ સાથ, સંપીને બે જણા રે. ૧૨ વૃંદા વિભળ થાશે નહીં, મેં પ્રમાણિયું રે; તમે જાવાના નાશી જરૂર, ધાર્યું તે જાણીયું રે. ૧૩ શ્રીપતિ કહે સમ ખાઈને, અમે આવીશું રે; મુકયો ગોવિંદે ગળે હાથ, શોક સમાવીશું રે. ૧૪ અવિનાશી યુધ્ધે પળો, કહી ચાલીયા રે; લીધો શ્યામે સુપર્ણને સાથ, મારગ ઝાલીયા રે. ૧૫ મથુરાપુરીથી ઊત્તર દિશા, વિષ્ણુ વહ્યા રે; સાત જોજન નગ્રથી નાથ, જઈ ઊભા રહ્યા રે. ૧૬ વિષ્ણુએ મન

વિચારીયુ,શિવે જે કરયું રે; ભવે જે રૂપે ખોયો ભાર, તે મેં પરહરયું રે. ૧૭ કાંઈક કપટ કરવું ખરૂં, ઘેર ના જવું રે; કરૂં કારમો બાગ આ સ્થાન, તપશી હું થઉં રે. ૧૮ સંકલ્પ શ્રીહરિયે કર્યો, મનમાં જરી રે; થયો ફરતો ત્યાં પુલનો બાગ, સાધુ ત્યાં શ્રીહરિરે. ૧૯ સરસ સરોવર ત્યાં રચ્યું, કમળે ભરયું રે; ફળી ઔષધી ભાર અઢાર, કલ્પતરૂ કરયું રે. ૨૦ અંબ કદંબ અને અરગજા, આપે અનુસરયાં રે; પારીજાત ને પાટળ ત્યાંય, ફળ પુલે ભરયાં રે. ૨૧ શ્રીફળ ફોફળ ડાડેમી, લળી ત્યાં રહ્યાં રે; બોર બિજોરી દ્રાક્ષ બદામ, જામ ઝુમી રહ્યાં રે. ૨૨ પિસ્તાં અખોડ ને એલચી, ત્યાં લીંબુ લળયાં રે; જાંબુ જાયફળ ને અંજીર, ફનસ ઘણાં ફળયાં રે. ૨૩ કદળી રાયણ ખજુર ત્યાં, તજ તમતમી રે; ચારોળી ચારૂ અનુશ ને રામ, પુષ્પલતઃ નમી રે. ૨૪ લવિંગ જાવંત્રી તમાલ ને, મળીઆગરી રે; સુખડ સેવંત્રાના છોડ, જઈ ઝુકી રહી રે. ૨૫ મોગરો માલતી કેતકી, ગુલબાસ છે રે; બોરસલી કરણ કનેર, તે ચોપાસ છે રે. ૨૬ ચંપો ચંબેલી ચોફળી, લટે સો લળી રે; હજારી ને હરી ગુલખેર, ગુલાબ ખીલી કળી રે. ૨૭ લાલ પીળાં પચરંગનાં, પુલ બેહેકતાં રે; ખીલ્યાં અરવિંદ અંબુની માય, વાયરે લેહેકતાં રે. ૨૮ કોકીલા કારંડ કારમા, મેંના મોર છે રે; શૂક સારસ ચાતૃક સાર હંસ ચકોર છે રે. ૨૯ ષટ્પદ શબ્દ સોહામણા, કુસુમે

લહ્યા રે; થયા ત્રિકમ તપશી ત્યાંય, ગુણ શોભી રહ્યા રે. ૩૦ શિષ જટાનો જુટ તે, મરડી બાંધીયો રે; વાળ્યું પદ્માસન પરિગ્રહ, ને શ્વાસ રૂંધીયો રે. ૩૧ ભસ્મ સર્વાંગે શોભતિ, કટી તહાં વળી રે; પડી પાપણો પાની સમાન, પૂર્ણ જટા પળી રે. ૩૨ હાડબંધ હરીયે ધર્યો, પાસે પાવડી રે; શિઘ્ર કંકાવટી પડી પાસ, લીંબ તણી છડી રે. ૩૩ શિષ્ય કર્યો સૂપર્ણને, સહુ શિખવીરે; હરી પાસે રહે જોડી હાથ, નીતિ જો નવિ રે. ૩૪ દિવ્ય દિગંબર દેહ ધરી, બેઠા હરી રે; વિધીયે વય ના કલ્પાય, તેવી તનુ ધરી રે. ૩૫ ઉપદેશ સઘળો શિખવ્યો, ત્યાં ખગેશને રે; વાત વરણતાં નવ થાય, શંભુ શેષને રે. ૩૬ અષ્ટાંગ યોગ ઉપાસિયો, જગે જાણિયું રે; થઈ શૂન્ય સમાધીમાં શ્યામ, ત્યાં મન તાણિયું રે. ૩૭ વૃંદાનું મન વ્યાકુળ કર્યું, ભક્તિ ભલી રે; કરયો તારૂણીને ઉર તાપ, મનમથ મોકલી રે. ૩૮ વિશ્રામ—મોકલી મનમથ માધવે, ચતુરાનું ચોર્યું ચિત્ત રે; સેજે સુતી સું-દરી, વેળા વહી વિપરીત રે. ૩૯ સ્વપ્ન થયું સ્વામિ તણું, અડધું દીઠું અંગ રે; રેવા રસિકે મધરાતની, મહિલા કરી મન ભંગ રે. ૪૦ ઉઠી અબળા આકુળી, ગઈ માતાની પાસ રે; રામા કરતી રૂદન ત્યાં, કહે આરત ઈતિહાસ રે. ૪૧ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે વિષ્ણુ વિરક્તારૂપધારણો નામ સપ્તવિંશોધ્યાય:૨૭

અધ્યાય ૨૮ મો.

રાગ પરજીયો—મુને સ્વપનું તે આવ્યું માત રે, કાઢી કલ્પિને સઘળી મેં રાત; જાણ્યું થઇ ગુણવંતાની ઘાત, હો મધ્ય રાત્રીની માડી. ૧ કહ્યું કારણ મેં નવ જાય રે, મારી થરથર કંપે કાય રે: સુની સેજડી ખાવા ધાય. હો મધ્ય રાત્રીની માડી. ૨ કરે સ્વાન સદનમાં રાગ રે, જાણે મેં લીધો માતા ત્યાગ રે; બેઠો ચોટલે કળકળી કાગ, હો મ૦ ૩ જાણે વણસી તે મારી વ્હાર રે, મુકી નાંઠા મુને ભરથાર રે; દીઠા અંગવોણા શણગાર, હો મ૦. ૪ કાળુ પટકુળ કરમાંની ચુડી રે, જાણે અંગમાં અગ્નિ ઊડી રે; ગળાગળ ગળી કુંડમાં બુડી, હો મ૦. ૫ લાગે વરવો મારો વેશ રે, જાણ્યું મુસ્તકે ના મળે કેશ રે; લાગે ઊજડ આખો દેશ, હો મ૦. ૬ બોલે ઊલુક તે બેશી સદન રે, માઠા થાય છે માન સુકન રે; પડે રક્ત તણો પરજન્ય હો મ૦. ૭ જાણે હઈયાનો ટુટયો હાર રે, આંસુ પડે ચોધાર રે; થાય મંદીરમાં પોકાર, હો મ૦. ૮ ભાસે ભાનું મુને લોહી વર્ણ રે, શેષ સળકયો ને ધ્રુજી ધર્ણ રે; થયું માણીગરનુંરે મર્ણ, હો મ૦. ૯ મુને બે જુવનીઓએ ઝાલી રે, મટી માત પિતાની હું વહાલી રે; મુને ખોળીને ખુણામાં ઘાલી, હો મ૦. ૧૦ મટી સાસરાની હું સમાતી રે, થઈ લોક વિષે લજવાતી રે; તેથી કુટીને ભાગી છાતી, હો મ૦ ૧૧ આવ્યું એમનું

તેડવા આણું રે, હું તો તાકતી તેવું ટાણું રે; મારૂં તાણી લીધું તમે ભાણું, હો મં. ૧૨ મારે શિષ ભરી ફુલવાડી રે, ગાય ગોરીયો રાગ વેરાડી રે; મુને લોકમાં લુંટવા કહાડી, હો મ૦. ૧૩ જાણે હું સત્ય ચાલતી ચુકી રે, ગઈ ના હું ધણીના ઢુકી રે; નાઠા નાથ મહા વન મુકી, હો મ૦. ૧૪ મુને માયા તે મોટી લગાડી રે, કળા કારમી કંઈક દેખાડી રે; પછી તાડની ટોકેથી પાડી, હો મ૦. ૧૫ જાણે રાજવી રણમાં લુટાયા રે; કરી ગરધ લે કષ્ટ મેં છાયા રે; કાગારોળના કાસદ આવ્યા, હો મ૦ ૧૬ ચાલ્યા દુર દેશે ભરથાર રે, ધરી કંઠે કરણનો હાર રે; થયા ઊંટ ઊપર અસવાર, હો મધ્ય૦. ૧૭ કાળાં પટકુળ પહેર્યાં અંગ રે, મુખે મેંશનો કાળો રંગ રે; સાહ્યો યમ કિંકરનો સંગ, હો મધ્ય૦ ૧૮ દીઠું ન્યારૂં મેં સ્વામિનું શિષ રે, કાઢે દંત ને કરડે કિશ રે; જાણે આજ રૂઠયા જગદીશ, હો મધ્ય૦. ૧૯ શેહેર સામટું જાણે લાગ્યું રે, મારૂં સુતેલું સંકટ જાગ્યું રે; ભર દરીયે નાવડું ભાગ્યું, હો મ૦. ૨૦ દાસી થઈ દુઃખ દરિયે બુડી રે, મતિ કરમે કરી મારી કુડી રે, જાણે ઊતરી કાંકણ ચુડી, હો મ૦. ૨૧ જાણે કાળજે કાતર દીધી રે, મળી વહાલાંએ વેરાગણ કીધી રે; તેથી સ્વામિયે શોધ ના લીધી, હો મ૦. ૨૨ જાણે નાગણી નાથવા ઝાલી રે, ઠરી લોકમાં ઠકરાઈ ઠાલી રે; જાણે હાથણી હેડમાં ઘાલી, હો મ૦. ૨૩ કહાડી

કમખો ને પેહેરી ચોળી રે, કાળા રંગમાં ચુંદડી બોળી રે; દીઠી હઈયામાં લાગતી હોળી, હો મ૦. ૨૪ જમું અન્ન તે જાણે વેળુ રે, મહ્યું કાજળ કંકુના ભેળુ રે; થયું કરમ આ કણીચ જે કેવું, હો મ૦. ૨૫ મારી કાળજાં કુંપળ મોડી રે, મુને તરૂણ વયે તરછોડી રે; વરણાગીયે જાણે વખોડી, હો મ૦. ૨૬ તજી મુજને થયા તે ત્યાગી રે, મારી ઊગતી આશા ભાગીરે: એટલે હું તો ઝબકીને જાગી, હો મ૦ ૨૭ વિશ્રામ—જાગી ઝબકી તે સમે, લાગી રોવા કાજ રે; ભાગી ભ્રાંતિ નહીં મુને, ત્યાગી રિદ્ધિ રાજ રે. ૨૮ મરજાદા મુકી કહ્યું, કરવા કંથ તપાસ રે; રેવા રથને જોતરી, પળતી પીયુની પાસ રે. ૨૯ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ-રેવાશંકર વિરચિતે વૃંદામાતપ્રતિસ્વપ્ન વૃત્તાંત વર્ણો નામ અષ્ટવિંશોધ્યાયઃ ૨૮

અધ્યાય ૨૯ મો.

રાગ ધનાશ્રી—શુક કહે સાંભળો પરિક્ષત રાય, સુત શૌનકને કહે કથાય; સુણી વૃંદાની માતાયે વાત, કરયો આંખથી અશ્રુપાત. ૧ દેવા ધીરજ તનયાને ત્યાંય, બોલી મેધાવતી ઘર માંય; નવ શોચશો મારી બાળ, આવે સ્વપ્નું તે આળપંપાળ. ૨ દિસે કાળજું તારૂં રે કાચું, કદિ સ્વપ્નું પડે નહિં સાચું; આવ આભ્રણ તુજને હું આપું, તુંને રામનું બેનિ રખોપું. ૩ પ્રભુ પુત્રીની વાહરે રે ચડજો,

સુકે લાકડે સમણું એ પડજો; ન દેખાડશો દુ:ખનો એ દહાડો, નહિ તો પ્રાણ પ્રભુ મારા કહાડો. ૪ જો જમાત્રને કંઈ દુ:ખ થાય, મેં લાડકડીનું મુખ ન જોવાય; જો આ રાંકડી રાને રખડશે, મારો મનખો છુટીરે પડશે. ૫ મેંતો પારકો પોતાનો કીધો, હીરો પણ નથી હાથમાં લીધો; નવ તોડશો પ્રેમની પ્રિત્યો, નથી પુત્રીને ઓરીઓ વિત્યો. ૬ પેહેલી મુજને જીવાડો કે મારો, પછી નથી ઊગરવાનો આરો; એમ પ્રભુને પ્રણામીને ત્યાંય, રૂવે મેધાવતી મન માંય. ૭ બોલી વળતી ત્યાં વૃંદા વચન, થઈ વ્યાકુળ ને તપે તન; માડી કંપે છે મારી રે કાય; મુને મંદિર ખાવાને ધાય. ૮ મુકી મન મુને માતા દે રોવા, નહિતો જાવા દે રાજને જોવા; રોઈ આંખડી થઈ રંગે રાતી, નથી ધીરજ હાવે ધરાતી. ૯ જ્યારે ભરથારની ભાળ મળશે, ત્યારે શાન્તિ શરીરમાં વળશે; માતા કહે હું તો મરૂં ઊચાટે, કેમ મોકલું વનની રે વાટે. ૧૦ પ્રેરૂ ચોગમ હું રખવાળ, લાવે સિંધુના સુતની ભાળ; વૃંદા કહે મેં ધીરજ ન ધરાય, ધાર્યું કામ કાશહે ન થાય. ૧૧ મા વિચારે સુણી મન સાથ, ના રહે હાથી હરાડા કો હાથ; ધણી વિના સ્ત્રી ના રહે ધારો, કેમ સચવાય સાપનો ભારો. ૧૨ કહ્યું જા બેન મોટમ છોડી, વિજેનંદા લાવી રથ જોડી; થઈ નંદ ઉપર અસવાર, જોડયા મનવેગી હય ચાર. ૧૩ હાકય દાસી સમો છે યે ઠીક, થઈ

સનમુખ ચાલતાં છીંક; થયા માન શુકન સખી ભાળ, માટે પાધરો રથ પાછો વાળ. ૧૪ વાળો રથ જે બોલી નૃપ બાળ, પડયો ત્યાં પછે સંધ્યાકાળ; સેજે સુતી સખીયો બે સાથ, કાઢી રૂદન કરીને રે રાત. ૧૫ વૃંદા નંદાને કહે જો તપાશ, સ્વામિ વણુ હું સુની ખટ માસ; તોય સંગ્રામનો નાવ્યો પાર, નાવી શોધ ખરો સમાચાર. ૧૬ રહી રજની ઘટિકા રે ચાર. કર્યો દાસીએ રથ તઈઆર; બેઠી રથમાં બે બાળા સંગાથે, હાંકયા હયરથ માઝમ રાતે. ૧૭ નથી સુઝતી પંથની દિશ, આવી ભૈરવી કળકળી શિષ; ફાળ પાડે છે પેટમાં પેશી, બોલે ઊલુક તે રથપર બેશી. ૧૮ રૂવે સ્વાન તે સનમુખ આવી, નાખે ગોરીનુ મન ગભરાવી; ઘાડુ તિમિર ને કોઈ ન સંગી, દિશા દશ જાણે કાજળે રંગી. ૧૯ હય સારથી પંથ ન જાણે, પોતા મગ ત્યાં ત્રિકમ રથ તાણે; જ્યાં ભમાવે છે જુગલકીશોર, ત્યાં જીવનું કેટલું જોર. ૨૦ વાઘ સિંહ તે વન મોઝાર, બોલે જાંબુક ફાલુ અપાર; રોઝ સાબર સસલાં શિયાળ, રીંછ વાંદર પુંઠે ફાળ. ૨૧ પાડે મહિષ ને ચિતરા ચીસ, ન ચાલે અશ્વ મારે કરી રીશ; કરે ખગમૃગ ત્યાં ભુમરાણુ, કંપે પ્રેમદા કેરા રે પ્રાણુ. ૨૨ હાંકે રથ તારૂણી તે ત્રાસે, જાણે આમથી આવીને ખાશે; હય વૃક્ષ થડે અથડાય, રથ ઓચિંતો અટકી રે જાય. ૨૩ લાગે ભામનિને મન ભિતી, ઉગ્યો અરૂણુ ને

રજની રે વિતી; ચડયો દિવસ ને તાપ અપાર, વરસે આભથી જેમ અંગાર. ૨૪ થાય ઘામ ને ગરમી ઘણેરી, ત્યાં તૃષાને પ્રભુએ પ્રેરી; તાપ તરશે ત્યાં હય ખડિયા, કાંઠા કામનિ કંઠમાં પડીયા. ૨૫ જેમ જળ વિના તલપેરે મચ્છ, એવું સુરભી વિનાનું રે વચ્છ; સુકી સલિલ વિનાની રે કાય, જીવ આકુળ વ્યાકુળ થાય. ૨૬ ધર્યો ત્રિકમ ઉપર ટેક, દીઠો આશ્રમ તપશીનો એક; સાધ્યો લક્ષ્મિપતિએ રે લાગ, કર્યો કારમો કેશવે બાગ. ૨૭ ખીલ્યાં તરૂવર ભાર અરાડ, જોવા સરખાં છે ફળ ફુલ ઝાડ, ભર્યાં માનસરોવર નિર, વાય શિતળ મંદ સમીર. ૨૮ કોટી ખીલ્યાં કમળનાં રે વૃંદ, લે છે મધુકર ત્યાં મકરંદ; વેલો વૃક્ષની ઊપર વળિયો, સામાસામી લતાઓરે લળીયો. ૨૯ ઝુમે મંદ સમીરથી મેવા, જાણે તેડે તરૂ ફળ દેવા; ટહુકે કોકીલા હંસ ચકોર, શુક સારસ મેંના ને મોર. ૩૦ ડોલે પક્ષી ત્યાં ચક્ષુને મીંચી, રહ્યા પાંખડે પોપટ હીંચી; ઓહોકે પુષ્પલતાઓ રે નીચી, જાણે અત્રથી અવનિને સીંચી. ૩૧ સસાં સિંહ રમે એક ઠોર, શ્વાન મંઝાર વણિયર મોર; ધેનુ વાઘ ચિત્તા ને હરણ, નોળ નાગ રમે ભીડી ચરણ. ૩૨ બાજ પક્ષીની ભેળા ભમે છે, નથી શત્રુતા સ્નેહમાં રહે છે; નથી કપટી કુટીલ ત્યાં કોઈ, થયાં વૃંદા વિસ્મય ત્યાં જોઈ. ૩૩ રાખ રથ અલી આ સ્થળ આગે, મુને પૃથ્વી આ પાવન

લાગે; જોઈ તારૂણી ઉચરી ત્યાંય, હશે મહાત્માનું સ્થાનક આંહ્ય. ૩૪ શુભ ક્ષેત્ર ત્યાં તાદ્રશી અંશ, હોય માનસરોવરે હંસ; વિજેનંદા ત્યાં જોવાને કાજ, વન વિચરી જહાં વૃજ-રાજ. ૩૫ જુવે વનિતા ત્યાં વરતી વિવેક. દીઠો તાદ્રશ તપશી રે એક; વૃક્ષના ઘોઘની તળે ત્યાંહે, ગુરૂ શિષ્ય લહ્યા વન માંહે. ૩૬ તેજ પુંજ ને ત્રિકાળી તેહ, ભવ્ય ભાસ્કર સરખી રે દેહ; જોઈ દાસી દોડી ભરી શ્વાસ, આવી વેગથી વૃંદાની પાસ. ૩૭ બાઈ કો તપસ્વી જન એક, તેના ત્યા-ગથી વળીયો રે છેક; એક શિષ્ય બેઠો તેની પાસ, છે અનાદિનો યોગ અભ્યાસ. ૩૮ જેના આધારે જીવે આ જક્ત, નથી વિશ્વમાં એવો વિરક્ત; નથી સાંભળ્યો દીઠો કો તેવો, છે ત્રિલોક પ્રગટ કરે એવો. ૩૯ વૃંદા સાંભળી વારતા મન, કરણ તૃપ્તિ ન માને લોચન; હાંક રથ તેની પાસ તું બેની, જોઊં દ્રષ્ટે દીગાંબરી તેની. ૪૦ ખેડયા તાણીને તીખા તોખાર; આવ્યાં યોગિની પાસે રે નાર.

વિશ્રામ—નાર આવી નાથ પાસે, નમીને લાગી પાયરે; યોગિ ઊરમાં ઉતર્યા, તનમાં તૃપ્તિ થાય રે. ૪૧ ધ્યાન ધર્યું ધરણીધરે, રસિક રૂપ મહારાજ રે; રેવા કળા કેશવ તણી, કરી સતિને કાજ રે. ૪૨ ઇતિશ્રીપદ્મપુરાણેજાળં-ધરોપાખ્યાનેકવિરેવાશંકરવિરચિતે વૃંદાકપટવનપ્રવેશોના મએકોનત્રિંશોધ્યાયઃ ૨૯

* અધ્યાય ૩૦ મો. *

રાગ મલાર—અલખનિરંજન જોગી, ભામનીયે જોયા ભાળી; ચકોર ચક્ષુ મીંચી, બેઠા વજ્રાસન વાળી; તંત તાર ત્યાં જોડી, ત્રિવિક્રમ સાથે તાળી; દિગાંબરને દેખી રે રે રે હો, મોહ પામી માનુની રે. ૧ ટેક. ભભુત અંગે ચોળી, દેદાર સરિખો કરિયો; કરણે મુદ્રા ઘાલી, બે કરમાં માળા ધરિયો; અકળ કળ્યો નવ જાયે, જેમ આભ થકી ઉતરિયો; દિગાંબરને૦ ૨ પુરણાનંદજ પોતે, ઊપરથી છે ઉદાશી; શ્વાસ આકર્ષણ કીધો, જેમ અલખ તણા ઉપાશી; સુરતા શું નેહ લાગી, ઉનમુની અક્ષરના વાશી; દિગાંબરને૦ ૩ ધર્મ ધુરંધરે દૃષ્ટિ, નાસાગ્રની ઊપર ધારી; બહારથી તો બતાવે, ભારી બ્રહ્મ ખુમારી; ત્રિગુણ તૃષ્ણા ત્યાગી, નિરમાની નિર્વિકારી; દિગાંબરને૦ ૪ વિરકત વૃંદા દરશી, પાસે ગઈ પાયે પડવા; ચેલે ચપટી ઠોકી, અબળા નવ દીધી અડવા; દુર જા કહીને લાગ્યો, બળવંતો ત્યાં બડબડવા; દિગાંબરને૦ ૫ ચેલાને ચરણે નામી, વિનતા ત્યાં બોલી વાણી; મહાપુરૂષનો મારગ, સહુ જગથી ન્યારો જાણી; કહો તપસ્વીની રીતી, તો સમજે પામર પ્રાણી; દિગાંબરને૦ ૬ છે ભક્તિના ભોગી, કે ભોજન કાંઈ કરે છે; આ સ્થાનકને મુકી, કંઈ વસ્તિ વન વિચરે છે; બોધ બતાવે કોને, કે મનમાં ધ્યાન ધરે છે; દિગાંબરને૦ ૭ સદા

સમાધી રાખે, કે કોઈ દિન જોગી જાગે; આત્મા ઊપાસી એ છે, કે ઈશ્વરને અનુરાગે; સંસારી સુખ આપે, કે ભવનાં બંધન કાપે; દિગાંબરને૦ ૮ ચેલો કહે સુણ ચપળા, એ આત્મવેત્તા યોગી; પતિનનો પરછાયો, પડવા ના દે પરભોગી; આભ થકી ઊતરીયા, એ જન્મારાના જોગી; દિગાંબરને૦ ૯ દાતણની દાબી ચીરી, તે થઈ આ વડની છાયા; કળિ ના જાયે કોઈથી, છે ક્રોડ કલપની કાયા; જેની ધાકે ધ્રુજે, આ કાળ કરમ ને માયા; દિગાંબરને૦ ૧૦ નિત્ય નાહાવાને જાયે, ઊતરે સિંધુને આરે; ઈન્દ્ર કદા ઉપાસે, તો સ્વર્ગ પધારે ત્યારે; ભુધર ભાર ઊપાડે, તે આ તપને આધારે; દિગાંબરને૦ ૧૧ જો અબળા કોઈ અડકે, તો પૃથ્વી પ્રજળે પાપે; તન ધન તરૂણી મુક્તિ, એ આપ રીઝે તો આપે; જરા કૃપા કરી ઝાંખે, તો માયા બંધન કાપે; દિગાંબરને૦ ૧૨ ખરા બપોરે તારા, દેખાડે ધોળે દહાડે; આંખ આપ ઉઘાડે, તો ઉડતાં સાવજ પાડે; અધોળ અંન રાંધીને, આખું જગત જમાડે; દિગાંબરને૦ ૧૩ પ્રાત:સંધ્યા વંદે, પોતે પાતાળે પેશી; ને આકાશે ઉડે, પ્રોઢા પરવત પર બેશી; તત્વવેત્તા ને ત્રિકાળી, અબધુત દશા હે એશી; દિગાંબરને૦ ૧૪ ના પાવકથી દાઝે, ને કાળ સરપ ના કરડે; નાગ સિંહને નાથી, બળિયા પર બેસે બરડે; ઝાઝા જળ પર ચાલે, મેરૂનું મસ્તક મરડે; દિગાંબરને૦ ૧૫ એક પલકમાં

ઊડીને, અનંત યોજન જાયે; પર કાયા પરવેશે, ને અલોપ પળમાં થાયે; પ્રાણ પોષણ કાજે, એ સમીર ખાખી ખાયે: દિગાંબરને૦ ૧૬ કરે કિમીઆ પોતે, એ ધાતુ સઘળી ઢાળે; મરત સજીવન વિદ્યા, પાણીનો દીપક બાળે; મુઠ ચોટને મારે, વજ્રાદિક પાછું વાળે; દિગાંબરને૦ ૧૭ લાખ વરસ અબધુતે, ઊંધે મસ્તક તપ કીધું; પાંચ ક્રોડ પાવકમાં, પાણી સરખું ના પીધું; પ્રયુત વર્ષજ પોતે, મહારાજે મુન્ય લીધું; દિગાંબરને૦ ૧૮ આઠ અયૂત એ આપે, આબુના ઘડમાં બેઠા; વરસ પાંચ પ્રયુત, ગિરનાર ગુફામાં પેઠા; તેર ક્રોડ તપ તિર્થ, પણ મુખે ના થયા એઠા; દિગાંબરને૦ ૧૯ સમાન કંચન કચરો, પાવકને પત્નિ સરખી; પંચ વિષયના ત્યાગી, નારી નજરે ના નરખી; સુખ દુઃખ હાની વૃદ્ધિ, પીડા ને પુણ્ય ઈ પરખી; દિગાંબરને૦ ૨૦ નોળી કરમ કરીને, આંતરડાં બાહેર આણે; ભમર ગુફાના ભોગી, એ પ્રાણ સરવના તાણે: એ આત્માને પ્રિછે, પણ એમને કોઈ ના જાણે; દિગાંબરને૦ ૨૧ પંચ તત્વને કોષ, એ પ્રાણ નાડીથી ન્યારા; ઈંદ્રી અંતઃકરણ, શબ્દાદિક પંચ વિકાર; ગુણાતિત સૃષ્ટિના કરતા, એ છે સ્વામિ મારા; દિગાંબરને૦ ૨૨ ચેલા કરવા ચાહે, તો ઝાઝા પ્રગટાવે ઝાડે; અભ્યાગત કોઈ આવે, તો પમ વરસાવે પહાડે; સેવા શાલિગ્રામ કોટી, એ મુખમાંથી કહાડે; દિગાંબરને૦ ૨૩ કારણ મૂર્તિ જાણી,

ભામનિની ભ્રાંતિ ભાગી; લક્ષ્મિવરને જોઈ, લોભાણી લાલચ લાગી; સ્વભાવ લહી સ્વામિનો, યુવતિ રહી ઉભી આઘી; દિગાંબરનેં૦ ૨૪ વિશ્રામ—આઘી ઊભી રહી પછી, ઈચ્છે ભરથારની ભાળ રે; કારણ એક થયું નવું, વિપરિત વિઘ્ન વિશાળ રે. ૨૫ જે જોતામાં માનુનિ, મોહ પામી ગઈ મન રે; રેવા રસિકે ત્યાં રચ્યું, વિનતા કાજ વિઘન રે. ૨૬ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે વૃંદાવિનતા સુત સંવાદેશ્વર યોગિસ્વરૂપ વરણો નામ ત્રિંશોધ્યાયઃ ૩૦

અધ્યાય ૩૧ મો.

રાગ મારૂ—શુકજી કહે સુણો રે, પરિક્ષત પુન્ય પવિત્રજી; કર્યું કેશવે રે, ચપળા કાજે જે ચરીત્રજી. ૧ મહિલાના મનમાં રે, પતીજ પુરણ પાડવા; લાગ્યા સિદ્ધ તહાં રે, પરચો પ્રગટ દેખાડવા. ૨ આવી તે સમે રે, મૃગલી સગર્ભા તે સ્થળે; ધ્રુજે થરથર રે, શ્વાસ ન માય તરૂ તળે. ૩ ચિત્ત ચો દશ રે, રૂદન કરે રોષે ભરી; પડયો પુંઠળ રે, કાળ સરીખો કેશરી. ૪ પગલાં દાબતો રે, મૃગલીને પગલે ચાલીયો; ત્યાગી પાસે તહાં રે, કંઠ કુરંગીનો ઝાલીયો. ૫ પાડી ભુમ ત્યાં રે, ગરભ ગાળ્યો તેનો ત્યાંહાં; ગયો પ્રાણ ને રે, શોચે અતિ ઊભી જહાં. ૬ અરે આ સ્થળે રે, કેશરીએ કુરંગ હિંસા કરી; કર કામની રે ઘસવા લાગી આંસુ ભરી. ૭

સુણી શબ્દને રે, જોગી જનમના જાગીયા; ઊંચી પાપણો રે, નાખીને જોવા લાગીયા. ૮ પુછયું શિષ્યને રે, કયા બકવા હોતા યહાં; કર જોડીને રે, ચેલો ચતુર બોલ્યો તહાં. ૯ કહ્યું કૃપાનિધી રે, હરણ અરીએ મારીયું; આવ્યું આપની રે, ઓથમાં તોયે વિદારિયું. ૧૦ સુણી સિદ્ધને રે, કોપ ચઢયો તે કાળમાં; જોઈ ભામનિ રે, ફટકી હરણની ફાળમાં. ૧૧ મરજાદા મારી રે, તોડી અધર્મ ને આચર્યું; માટે ભસ્મ થા રે, પાપ કુરંગનું જે કર્યું. ૧૨ સુણી શબ્દને રે, સિંહ શરીર ગયું બળી; ફરી પાપને રે, કામની જોતાં કળકળી. ૧૩ ત્યારે તે સમે રે, શિર નામી શિષ્ય બોલીયો; જોવા જુવંતીનેરે, પાપનો પડદો ખોલીયો. ૧૪ આપ આશ્રમે રે, ત્રણ હરિ હિંસા થઈ; શુચી સ્થાનમાંરે, પાપ પ્રગટયું આ કંઈ. ૧૫ પીડા પામવા રે, કોણ સબળ શરણે થશે; માપ આપનુંરે, સહન કરે સરવે જશે. ૧૬ છે પ્રતાપ તે રે, બળનીધી કહાડો બારણે; ને કૃપા કરો રે, બળ કુરંગને કારણે. ૧૭ સેજ આપને રે, જોર નથી એમાં કશું; જશ વાધશે રે, પ્રાણ મળે પામર પશુ. ૧૮ ઘણીવારના રે, આપે તો પ્રાણ ઊગારિયા; ધર્મ ધારવા રે, પાવને પરમ પધારિયા. ૧૯ પાછો પિંડમાં રે, પ્રાણ લાવી પોતે ધરો; નથી અન્યનો રે, અંત અડે ત્યાં આશરો. ૨૦ સ્તુતિ સાંભળી રે, તપસ્વિને પ્રિય લાગીયું; ચેલા પાસે તહાં રે, કપટે કમંડળ માગીયું.

૨૧ લેઈ અંજળી રે, છાંટી વિહંગ વચન લહ્યાં; ઊઠી તે સમે રે, આળસ મરડી ઊભાં થયાં. ૨૨ જોઈ ચરિત્રને રે, વૃંદા મન વિસ્મે થઈ; આવો યોગી કો રે, અવનિ પર બીજો નહીં. ૨૩ કૃપા કરે રે, તો મારૂં સંકટ હરે; મળે મહિપતી રે, વેદના સઘળી વિસરે. ૨૪ વિશ્રામ—વિસરે સઘળી વેદના, વૃંદા ધારી મન રે; પરમહંસ પુંઠે જઈ, ઊભી જુવંતિ જન રે. ૨૫ સ્ત્રીનો પરછાયો લહી, તપસી બોલ્યા ત્યાંય રે; રેવા રસિક ત્યાં સિદ્ધ પણ, મન મહિલાની માંયરે. ૨૬ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે મૃગસિંહ મૃત્યુ સંજીવન નામ એકત્રિંશોધ્યાયઃ૩૧

અધ્યાય ૩૨ મો.

રાગ કલ્યાણ—સનમુખ આવી સુંદરી, સોહાગણી રે; શિર માંહે આતુરતા ભરી, સોહાગણી રે. ૧ કંથ વિયોગની વેદના, સોહા૦; ખરા અંતરમાં ભય ભેદના, સોહા૦ ૨ કનક લતા સમ કામની, સોહા૦; ભારી ભય ને પુછે ભામની, સોહા૦. ૩ મનમાં વાત વિચારતી, સોહા૦ તપશીને પુછવું ધારતી, સોહા૦. ૪ મનમાં કહે કંથજી કયાં હશે, સોહા૦; પરદેશીનો મેળો કયાં થશે, સોહા૦ ૫ જીતીને જશ શું લાવશે, સોહા૦; કહે એ કંથજી કયારે આવશે, સોહા૦ ૬ જો અંતરજામી હશે, સોહા૦; તો મારા મનનું જાણશે, સોહા૦. ૭ તે સમે તપશી બોલીયા, સોહા૦; પછી પ્રેમના

પડદા ખોલીયા, સોહા૦. ૮ પાંપણો પાછળ નાખીને, સોહા૦; જોયું નાસાગ્ર ઊપર ઝાંખીને, સોહા૦. ૯ સ્વર કરે તત્વ તપાશીયું, સોહા૦; પ્રભુતાનું પોત પ્રકાશીયું, સોહા૦ ૧૦ કહે મુનિ મથુરાથી આવિયાં, સોહા૦; મને કંથને કલેશે તપાવિયાં, સોહા૦. ૧૧ કન્યા કૌંચ ભુપાળની, સોહા૦; મેધાવતી માતની બાળ, સોહા૦. ૧૨ વૃંદા જાહેર નામમાં, સોહા૦; જાણે સ્વામિ ગયો છે સંગ્રામમાં. સોહા૦. ૧૩ એટલું કહી છાના રહ્યા, તપધારી રે; સતિને સાધુ સાચા થયા, સુખકારી રે, ૧૪ કહે સતિ ખોળા પાથરી, તપધારી રે; થઈ ખાખીની ત્યાં ખરી ખાતરી, સુખકારી રે. ૧૫ મેં મનમાં નિશ્ચે કર્યા, તપ૦; કહ્યા શબ્દ તે સહુ સાચા ઠર્યા, સુખ૦. ૧૬ કહોને એ કંથજી ક્યાં હશે, તપ; ઊદધીતન ક્યારે આવશે, સુખ૦. ૧૭ જીતી જશ કોણ પામશે, તપ૦; મારી વેદના ક્યારે વામશે, સુખ૦. ૧૮ એ સુખી હશે શરીરને, તપ૦; મળું ક્યાં જઈ નણદીના વિરને, સુખ૦. ૧૯ ખટ માસ એમને થયા, તપ૦; જાણે કાળ કલપ વિતી ગયા, સુખ૦. ૨૦ નાથનું પત્ર નથી આવતું, તપ૦; મુને ભોજન તે નથી ભાવતું, સુખ૦. ૨૧ ઘરધંધો ગમતો નથી, તપ૦; તન તપીયું તે ગયા ત્યારથી, સુખ૦. ૨૨ રોઈ રોઈ ગાળુ રાતડી, તપ૦; સ્વામિ સંભાળીને બળે છાતડી, સુખ૦. ૨૩ બે કાને મોતીનાં લોરિયાં, તપ૦; પીળાં પચરંગી પટ

પેહેરીયાં, સુખ૦. ૨૪ છે કર તે કમળની પાંખડી, તપ૦; મરમાળી રાતી આંખડી, ખખ૦. ૨૫ અધીપતિ રૂપનું આળ છે, તપ૦; પહેર્યે સોનેરી સુરવાળ છે, સુખ૦. ૨૬ જરતારી શેલુ બાંધીયું, તપ૦; મણિ મુગટે નવઘરૂં નોંધીયું, સુખ૦. ૨૭ વદન શરદનો જેમ શશિ, તપ૦; તાતી તરવાર કમરમાં કશી, સુખ૦. ૨૮ ઝીણી આંગળીયો ઝવેરે જડી, તપ૦; મુછ ફુટતી મુખ પર વાંકડી, સુખ૦. ૨૯ હૈયે કુસુમનો હાર છે, તપ૦; કાયા કંદુકથી સકુમાર છે, સુખ૦. ૩૦ વાસુકી લાજે વાળમાં, તપ૦; કરે કેશરી અરચા ભાળમાં, સુખ૦. ૩૧ મધ્યે કુંકુમનો ચાંદલો, તપ૦; સિંહલંકી કટી સમ પાતળો, સુખ૦. ૩૨ મંદ હશ્યાની ટેવ છે, તપ૦; મારા દિલદરિયાના દેવ છે, સુખ૦. ૩૩ બેવડુ બખ્તર અંગમાં, તપ૦; શોભે સરખા સખાના સંગમાં, સુખ૦. ૩૪ માથે કલંગી વાંકડી, તપ૦; લાલ અરવિંદ સરખી છે આંકડી, સુખ૦. ૩૫ તાદશી તે પતિ કયાં હશે, તપ૦; મુનિ કહો કયારે મેળો થશે, સુખ૦. ૩૬ તે જીતીને કયારે આવશે, તપ૦; કે કોઈ સાથે સંદેશો કહાવશે, સુખ૦. ૩૭ આકીન આપનું આપ્યું, તપ૦; તમે ચતુર ચરિત્ર બતાવીયું, સુખ૦. ૩૮ અરજ ઊતારો કાનમાં, તપ૦; જરા જુવો તપાસી ધ્યાનમાં સુખ૦. ૩૯ ભોળી ભામની લહે નહી વંધાણમાં, તપ૦; થશે યુદ્ધ એ આપની જાણમાં, સુખ૦. ૪૦ વળતી

વિરક્ત ત્યાં ઊચરે, તપ૦; સતિ સિદ્ધને ખોળા પાથરે, સુખ૦. ૪૧ શિષ્યને સિદ્ધ કહે ભલા, તપ૦; અબ જંગલકા રેહેનાજલા, સુખ૦. ૪૨ મંદ મીટી નહીં વાસના, તપ૦; ચહીએ લુગાઈ અપના પાસના, સુખ૦. ૪૩ કયા કુછ લીનો છીનાયકે, તપ૦; યહાં બકવા કરતી આયકે, સુખ૦. ૪૪ સબ સંપતિ અમને તજી, તપ૦. બેઠે બસ્તિ સોસજી, સુખ૦. ૪૫ બાત લુગાઈસેં મેં કરૂં, તપ૦; બન છોડકે બસ્તી મેં કરૂં; સુખ૦. ૪૬ તારૂની તપસેં ગીરાયદે, તપ૦; નહીં પરછાયા મિલે ફાયદે, સુખ૦. ૪૭ વાંસે લુગાઈ લલ-કારદે, તપ૦; કરે બાત ન હમસે વારદે, સુખ૦. ૪૮ બનિતા બિષ બાતે ચડે, તપ૦; પુનિ ઔાષધસેંના ઉતરે, સુખ૦. ૪૯ વૃંદા સાંભળી ત્યાં વદે, તપ૦; જેમ ઉતરે જોગીને રૂદે, સુખ૦. ૫૦ પતિવ્રતા પત્નિ અમો, તપ૦; નમી આદરશી જાણીને તમો, સુખ૦. ૫૧ નિર્દોષી તમે છો હરી, તપ૦; માટે જનક જાણી બોલું જરી, સુખ૦. ૫૨ કહોને કુશળ એ કંથ છે, તપ૦; મુને મળવાનો કિયો પંથ છે, સુખ૦. ૫૩ દાસી જાણી દયા કરો, તપ૦; મુને એક તમારો આશરો, સુખ૦. ૫૪ મુનિયે ધ્યાન ધરાવીયું, તપ૦; મિંચી ચક્ષુ ને શિષ હલાવીયું, સુખ૦. ૫૫ વિશ્રામ—શિષ હલાવ્યું સાધુએ, તારૂણીને પડિયો ત્રાસ રે; રામ રામ રામ રસિએ કહી, નારી કરી નીરાશરે. ૫૬ પ્રણમી પુછે પ્રેમદા, સ્વા-

મિના સમાચાર રે; રેવા રસિકની જો કળા, મુકયો મર્મ અપારરે. ૫૭ ઇતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે વૃંદા તપસ્વિ સુભાષણો નામ દ્વિત્રિ-શોધ્યાયઃ ૩૨

અધ્યાય ૩૩ મો.

રાગ ધનાશ્રી—શૂકજી કહે સુણ પરિક્ષતરાય, સુત શૌનકને કહે કથાય. ૧ વૃંદા વળી વળી લાગેરે પાય, ત્યાગી તેમ તેમ મોંઘા રે થાય. ૨ સ્વામિ કેમ હલાવ્યું કહો શિષ, રૂઠયા મુજપર શું જગદીશ. ૩ વૈર ત્રિદશ ટોળે રે વાળ્યું, મારૂં કરમે શું કામ કથાળ્યું. ૪ નવ ગ્રહે આવી મુને રે નડીયા, મારા પોબાર ખાલીરે પડીયા. ૫ મારા સમ મન મેલ માં રાખો, જેમ હોય તેમ તમે ભાખો. ૬ ત્યાગી કહે તુને જોઈ મેં રડતી, મારી જીભ નથી રે ઉપડતી. ૭ ખરી વાતનો કરીને ખુલાસો, હું તો લેશું કોનો નિસાસો. ૮ થઈ સંત અપાર દયાળ, શીદ પાડું સતિ તુને ફાળ. ૯ તારૂં સાંભળી અંતર દાઝે, મારાં પ્રેમદા પરીઆંરે લાજે. ૧૦ ત્રાસ તનમાં પાડયો તમને, નથી આજ્ઞા ઈષ્ટની અમને. ૧૧ કહી મુન્ય રહ્યા ગુરૂ જ્યારે, બોલ્યો કરજોડી સેવક ત્યારે. ૧૨ કરો જેમ હોય તેમ ઉચ્ચાર, સાચી વાતમાં શાનોરે ખાર. ૧૩ નાણાવટીને કોઈ નાણું બતાવે, કહે ખોટું ખરૂં નિરદાવે. ૧૪ ત્યારે તપશી ત્યાં બોલ્યા વચન, સાંભળ પાવન જાુવતિરે

જન.૧૫ ઘેલી હાથે ગુમાવ્યો તેં શ્યામ, શીદ મોકલ્યો કંથ સંગ્રામ. ૧૬ તે અનેક ને એક એ જાતે, શોભા કેમ રહે સુરની સંઘાતે. ૧૭ હરિહર અજ ઈંદ્રાદિ સુર, શશિ સમીર વરૂણ ત્યાં હજુર. ૧૮ મળ્યા કપટી કોટી સમુદાઈ, ત્યાં શો એકનો આશરો બાઈ. ૧૯ વેરી વાયસ કોટીની માંય, હોય કીર કેમ કુશળ ત્યાંય.૨૦ નારી ચતુર તું મનમાં ન જાણે, ઝાઝી કીડીયો સર્પને તાણે. ૨૧ એમાં થોડામાં સમજો રે બાધું, એમ કહીને રે ડુસકું ખાધું. ૨૨ ભેદ ભામિનિને પડયો મન, તપ્યું તરત ત્યાં તારૂણી તન. ૨૩ કહોને પડદો મુકી પ્રભુ વાત, કર્યો નાથનો દેવે પાત. ૨૪ ત્યારે તપશી કહે જો પુછો સતિ, પડયો રણમાં તમારો રે પતિ. ૨૫ કર્યો દેવે દગો એકવારો, તારા કંથને કપટથી માર્યો. ૨૬ હુંતો સમર્થ સ્વામિ તમારો, ન જીતાય એ કાળથી ન્યારો. ૨૭ પણ વિષ્ણુએ કપટજ કીધું, તારૂં સરવસ્ત લુટીને લીધું. ૨૮ હતો શુક્ર જે વિદ્યાને ધરતો, મુવા દૈત્યને જીવતા કરતો. ૨૯ તેને ગરૂડની પાસે ઝલાવી, દીધો ઘોર ગુફામાં ઘલાવી. ૩૦ પછી ચક્ર ચતુર્ભૂજે મેલી, છેદી અસુરની સેના રે છેલી. ૩૧ રહ્યો શેષ તમારો રે સ્વામી, સેના નિપાત સરવે રે પામી. ૩૨ સુર ઈંદ્રાદિ ત્યાં ગડગડીયા, સંપી સંગ્રામે સામટા ચડીયા. ૩૩ કોટી શસ્ત્ર નાખે ક્રોધે ભરીયા, તારા કંથના કડકા રે કરીયા. ૪૪ કર્યું જાય ન કષ્ટનું લેખું,

બેઠો અહીં હું કળેવર દેખું. ૩૫ પડે પ્રેમદાને મન ભ્રાંત, મારો કયમ મરે રણમાં કાંત. ૩૬ નથી વરત હું ચુકી રે નામ, શાથી મુજને તજી ગયા શ્યામ. ૩૭ મન ડગમગે ચારે રે પાસ, નાવે વાત ઉપર વિશ્વાસ. ૩૮ તેમ શોચના સબળી રે થાય, સાચું જુઠું કંઈ ન સમજાય. ૩૯ બોલી ગોરી ત્યાં ગણુગણુની, કહ્યું પણુ કંઈ કળ નથી પડતી.૪૦ દયા દિનની ઉપર લાવો, મુને કંથનું મુખ દરશાવો. ૪૧ ત્યારે તપશી કહે સાંભળ નારી, ઘોર ગહન ગતિ છે મારી. ૪૨ હુંતો જોગ કળા એવી જાણું, કંથ કકડા ઊરાડીને આણું. ૪૩ ત્યારે આવશે તુજને પતિત, જોજે જુવતી તું એકેરે ચિત. ૪૪ એમ કહીને માંડયું તપ ધીર, વાયો આ-મટો વેગે સમીર. ૪૫ તુટયાં તરૂવર વૃક્ષનાં થડીયાં, શૈલ શિખર સમીરથી પડીયાં. ૪૬ કંપી મેદની સમીરને સોરે, નિર નદીયોનાં ઊછળ્યાં જોરે. ૪૭ ઊડે કાંકરા રેતી અપાર, થયો વંટોળથી અંધકાર ૪૮ નથી ભાસતો સુર શશિ વ્યોમ, ભાગી બ્રહ્માંડ ચડશે શું ભોમ. ૪૯ ભુલ બ્રહ્માએ લખતાં રે ખાધી, છુટી સનકાદિકની સમાધી. ૫૦ વા વેગે કરી હડહડીયો, આવી તે સમે નૃપ કર પડીયો. નારી જઈને દક્ષણુ કર પરખી, વિંટી વેઢ આંગળીઓ તે સરખો. ૫૨ થયો સુંદરીને મન શોક, થઈ કંથની આશા રે ફેક. ૫૩ વામ કર પછે પડીયો રે આવી, તેથી ગોરી નાખી ગભરા-

વી. ૫૪ ઘડી પું ઠે ત્યાં શિર પગ પડીયા, સાંધા સર્વે શરી-રના જડીયા. ૫૫ તેવાં વસ્ત્ર તેવો શણુગાર, તે શરીર કુસુમ સુકુમાર. ૫૬ પાની ઘુંટણ સાથળ સંગ, જાણે કાપેલો પ-ડીયો અનંગ. ૫૭ પડયો તે જોઈ તારૂણીને ત્રાસ, નાવે શિષ વિના વિશ્વાસ. ૫૮ વળી વૃંદા કહે શ્રીહરિ સંગ, તનું ભાળી થઈ મન ભંગ. ૫૯ ચિત ચપળાનું ચોદશ ચઢિયું. એહેવે કંથનું મુસ્તક પડીયું. ૬૦ તેજ કુંડળ મુગટ જડાવ, નેત્ર નાશિકા શ્રોત્ર સુખાવ. ૬૧ દીઠો કંઠે કુસુમનો રે હાર, લહ્યો ભામનીયે ભરથાર. ૬૨ અંગ અવયવ ગોઠવ્યાં ત્યાંય, જોઈ મહિલા રૂવે વન માંય. ૬૩ અરે દૈવ તેં આશું રે કીધું, મારૂં રત્ન કયાં લુંટીને લીધું. ૬૪ પછી સ્વામિના ગુણને સંભારી; રૂવે વનમાંહી વૃંદા રે નારી. ૬૫ વિશ્રામ—નારી નિરાશ ત્યાં થઈ, મુસ્તક મુકી હાથ રે; રાને રઝળતી કયમ કરી, નિરદે મારા નાથ રે. ૬૬ રાજ તમારી રાંકડી, મુલ ખરીદી દાસ રે; રેવા રસિકને કહી કરી તેડી લ્યો તમ પાસરે. ૬૭ ઇતિ શ્રી પદ્મ પુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે કૈતવ કૃત જાળંધર વધો નામ ત્રયત્રિં-શોધ્યાયઃ ૩૩

* અધ્યાય ૩૪ મો. *

રાગ સામેરી—પડયો કંથનો દેહ તે ભાળી રે, બેઠી માનુની ત્યાં મોં વાળીરે; નિજ નાથનું અંગ નિહાળી, કન્યા

કળકળે રે. ૧ વેલ ઉછેરી વાલમ મોડી રે, ઝમે કરવાને માયા જોડીરે; મુને ટળવળતી તરછોડી, રોવા રાનમાં રે. ૨ માહરા દેહલા દીન કેમ જાશે રે, વહાલાં તમ વિના વેરી થાશે રે; સુની સેજડી ખાવાને ધાશે, વરણાગીયા રે. ૩ માઠી લોકમાં રહેવાની લાજરે, કોને મુકયું ભરોંસે રાજરે; કરી કોણ વાંકે મુજ તાજ, આ દીન દોહલે રે. ૪ હતી આવ્યાની મુજને આશરે, વળગી રહીતી વિશ્વાસ રે; ન હોતી જાણતી કરશો નિરાશ, મન મારૂં હરી રે. ૫ મુને કોને ભરોંસે મુકી રે, શી સેવા તમારી હું ચુકી રે; જાણતા મતિ મારી ટુંકી, રાજ રિસાવીયા રે. ૬ મુને કોણ લેશે નિભાવી રે, નથી રાજ ઉપર રીસાવી રે; તમને કેમ દયા ના આવી, મહા વન મેલતા રે. ૭ મુને પ્રેમને પાસે પાડી રે, નાખી નાઠા આતુરની અજાડી રે; મુને લોકમાં લુંટવા કહાડી, હાર હૈયા તણા રે. ૮ જીવ્યું જકતમાં કીધું ઝેર રે, વાહાલા થઈને વાળ્યું કયમ વેર રે; કર્યો કથજી કાળો કેર, મુકી રાનમાં રે. ૯ વહાલા કયમ કરી વનમાં ગમશે રે. કોણ રાજને શોગટે રમશે રે; રાંધી કોણ રસોઈઓ જમશે, હીણા હાથની રે. ૧૦ જતા બાગ બગીચે વાડી રે, આગળ અધીપતિ અમને કહાડી રે; આ સમે કયમ પાછળ પાડી, મન મેલા થઈ રે. ૧૧ જાતા સંગ્રામે સેના લઈ સાથરે, હસી ઝાલતી તે સમે હાથ રે; નોહોતી જાણતી મારા નાથ,

દરસન દોહ્યલુ રે. ૧૨ હતી સ્વામિ ઘણી સહેજોરી રે, ગયા કાળજુ મારૂં કોરી રે; કરી ચતુર તમારી ચોરી, કયમ ગાફલ થયા રે. ૧૩ જીતી આવીયા દેશ સમસ્ત રે, લીધું સ્વર્ગતણું પદ સ્વહસ્ત રે; મનમોહન મોંઘી વસ્ત, મારા નાથજી રે. ૧૪ કહોને કયમ કર્યો રણસંગ્રામ રે, મારા હોંશીલા સમજુ શ્યામ રે; કેમ આળસ આણીને આમ, સુતા સાથરે રે. ૧૫ સ્વરભાનુની શિક્ષા માની રે, હુતા ચડથી ટેકના તાની રે; સુખ ખોયું એ સમજણ શાની, કંથ કહ્યાગરા રે. ૧૬ થઈ પરવશ રણમાં પડીયા રે, મારા નાથજી અવગુણ નડીયા રે; મારા ચડના થાંભલા ગડીયા, ભવ ભુલી પડી રે. ૧૭ મારો જન્મ અકારત કીધો રે, નથી લોકમાં લાહાવો લીધોરે, મુને છેતરી કયાં છેહ દીધો, પ્રીતમ પાતળા રે. ૧૮ મુને કોને ભરોંસે મેહેલી રે, મુકી ઠાગો કરીને ઠેલી રે; મારા બગડયામાં થયા બેલી, સુત સિંધુ તણા રે. ૧૯ મેં શું ભાગી સરોવર પાળ રે, કે મેં મુકયું સતિ શિર આળ રે; કે કો સાધુને દીધી ગાળ, વિધી વાંકા થયા રે. ૨૦ કે મેં શંભુ શિવાલય તોડયું રે; કે મેં ધાવતું બાળ વછોડયુ રે; મહા પુરૂષનું માપ વખોડયું, માયાને મદે રે. ૨૧ કોઈને જમતાં મેં ખાંતથી ખાળ્યા રે, કે મેં ગોધેન પાછાં વાળ્યાં રે; ગામ ભાગ્યાં કે બિડ મે બાળ્યાં, કે ચુકી વ્રતને રે. ૨૨ વાપી કુપ સરોવર પુર્યા રે, વડ પીંપ-

બાદિ તરૂ ચુંથ્યાં રે; પડયાં અંબુમાં કેસુ અસુંચ્યાં, કે દ્વિજ નંદીયા રે. ૨૩ કે મેં થાતું સદાવ્રત ખાળ્યું રે, કે મેં ભોજન ભાણું ટાળ્યું રે; કોનું કુણુ કાળજુ બાળ્યું, કે દિન દુભિયા રે. ૨૪ મેં શું ગોત્ર ગમન કંઈ કીધું રે, કે મેં લાડી વેચી ધન લીધું રે; દગો કરીને વિખ મેં દીધું, કો પરદેશીને રે. ૨૫ કે મેં થાપણ ઓળવી કોની રે, કે થઈ મહાજન સાથે માની રે; કોની વાત પ્રગટ કરી છાની, આ સમો આવીયો રે. ૨૬ કે મેં સાસુ નણંદ સંતાપી રે, કે કોઈને અવળી મતિ આપી રે; કે મેં કંથની આણ ઊથાપી, એ ફળ આ થયું રે. ૨૭ કોઈને પુણ્ય મેં કરતાં વાર્યું રે, જુ માંકડ કે જનાવર માર્યું રે; કુડી સાખ મેં પુરી ન ધાર્યું, ધ્યાન હરી તણું રે. ૨૮ કે અતિથી નિરમુખ વાળ્યો રે, કે વિવા થતો રંકનો ખાળ્યો રે; મારો હૈવે દોષ શો ભાળ્યો, વન વિધવા કરી રે. ૨૯ એમ દોષ કર્મના કહાડે રે, કુટે શિષ ને અંગ પછાડે રે; તોડે કેશને કંઠને વરાડે, ભુલી ભામનિ રે. ૩૦ રોતી નાથનું મુખ નિહાળે રે, ભોગી કંથના ગુણ સંભાળે રે; મહિલા ક્યમ કરી મન વાળે, વ્રહ વેરી થયો રે. ૩૧ કર ઝાલી કંથને હલાવે રે, માણીગરને મહિલા મનાવે રે; જાણે બાંહડી ઝાલી બોલાવે, રૂઠયા રાયને રે. ૩૨ ઉઠી પરણી પછાડયો ખાય રે, પડે ભોમીને બેઠી થાય રે; નારી નેણે નિર ન માય, ફટકારી ફરે રે. ૩૩ મારા

ભવ ભોગી ભરથાર રે, ઊઠી આપો મુને આધાર રે; કંઈ કરતા નથી ઉચ્ચાર, કયમ કપટી થયા રે. ૩૪ સ્નેહેજે કહેતા સતિ મુને વહાલી રે, પડી આજ તે ઠકરાઈ ઠાલી રે; ગયા ચોરની પેઠે ચાલી, કોરી કાળજુ રે. ૩૪ કહ્યું કોઈનું ના ધરતા કાન રે, તેવું તમને મુજ પર તાન રે; નાખી નાઠા રખડતી રાન, મન મોંઘા થઈ રે. ૩૬ જરા જુવોને મુજ ભણી ભાળી રે, તમને ખુચતી સેજ સુંવાળી રે; કેમ ઉંઘો છો આંખડી હાળી, સુતા સાથરે રે. ૩૭ પડતા કુસુમે કળેવર ઘાયાં રે, તિખાં શર તે કેમ ખમાયાં રે; અમને વાત કરીને વાહ્યાં, કોમળ કંથજી રે. ૩૮ કેનો કરતાં નહીં વિશ્વાસ રે, મુને રાખતા પીઊજી પાસ રે; તરછોડીને દેવો ત્રાસ, ના તમને ઘટે રે. ૩૯ વાંસે રાખી થાવા વગોણું રે, તમે ઠીક કર્યું ઠેકાણું રે; મુને અધીપતિ મોકલો આણું, તેડો તમ કને રે. ૪૦ નથી રાજ વિના રહેવાતું રે, કહ્યું કષ્ટ નથી કોને જાતું રે; નથી મળવાને અકળાતું, પાપી પ્રાણનું રે. ૪૧ ન્યારૂં નાથ કયાં નગર વસાવ્યું રે, કેવું રૂપ ધર્યું મન ભાવ્યું રે; મારે અણુતેડયું જોઈયે આવ્યું, આપની ઓ-થમાં રે. ૪૨ લાલ લોચન ને જળધાર રે, શિષ વેણુમાં લોટે અપાર રે; હાય હાય કરે પોકાર, કલ્પે કામનિ રે. ૪૩ જોઈ અબળાનું આક્રંદ રે, રૂવે વનચર કેરાં વૃંદ રે; રચ્યો ફોગટ માયાનો ફંદ, જો ભવભંજને રે. ૪૪ સુકયાં શોકે

સરોવર નીર રે, ફાટ્યા પરવત વરસે રૂધીર રે; ચીર્યાં ચતુરાએ ચોળીને ચિર, વિરહે વૈરાગમાં રે. ૪૫ વાલા વિકટ સમાની વહાર રે, મારા અંતરના આધાર રે; કેમ સોંઘા કર્યા શણગાર, મોંઘા મૂલના રે. ૪૬ નથી કલપીને પડતી કાયા રે, મુને વા ચો દસના વાયા રે; મુને શીદ લગાડી માયા, પીડા પામવા રે. ૪૭ હું તો રહીછું વાયદે વળગી રે, નોહોતુ જાણ્યું જે કરશો અળગી રે; મારે સા-મટી ચો દસ સળગી, હોળી હાડમાંરે. ૪૮ નથી નાથજી સેનાનો સાથ રે, તમે હોંશીલા મુકી હાથ રે; નાઠા અધ-વચ નાખીને નાથ, આ વન એકલી રે. ૪૯ થયો રૂદન કરી સ્વર ખીન્નરે, દીસે દામણી દારા દીનરે; મુને ઘાલી ગયા સ્વામિન, હાથણી હેડમાંરે. ૫૦ વિશ્રામ—હેડમાંઘાલી હાથણી, ટળવળતી છે ત્યાંયરે; પતિન ધારે લેઈ પતિ, પડવું પાવક માંયરે. ૫૧ તપસી પાસે તારૂણી ગઈ પાવકને કાજ રે; આંખો મીચી અવધુતે, રેવા રસિક વ્રજરાજ રે. ૫૨ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિર-ચિતે વૃંદા વિલાપ વરણો નામ ચતુર્ત્રિંશોધ્યાયઃ ૩૪

* અધ્યાય ૩૫ મો. *

રાગ બિહાગ—ભુલી ભમે છે ભામનિ એ ચાલ—તપસીની પાસે તારૂણી, માગે પાવક ત્યાંય; વૃંદા વારીસૂત લેઈને, બળે મહા વન માંય. તપસીની પાસે તારૂણી. ૧ પાવક

માગે પ્રેમદા, ટોળ કીધાં રે દાર; ચોગિ અગ્નિ આપો મુને, પડે છેટું અપાર. તપસી૦ ૨ વાલમ જે વાટે પડયા, મારે પળવું તે પંથ; સગપણ સરવે લેઇ વળ્યા, મારા કોડીલા કંથ. તપસી૦ ૩ રામા રૂદન કરતી સુણી, કોપ્યો કપટી રે સંત; ચેલાને કહે લલકારદે, કૈસા એ કલપંત. તપસી૦ ૪ શિષ્ય કહે સિદ્ધ સાંભળો, ઊભી અબળા રે જેહ; કંથ મુવો રણમાં વઢી, રૂવે સંભારી નેહ. તપસી૦ ૫ કકડા કલેવરના પડયા, તે ટોળે કરી તન, દારા દહન કરવા ફરે, આપ સુદ્ધાં વહન. તપસી૦ ૬ ઈચ્છે અનળ એ કારણે, કરે આપ હુકમ; તડકી તપસ્વિ બોલીયો, ન રહ્યો ખાઈ ગમ. તપસી૦ ૭ મંગળ સ્થાન મશાણશું, સતિ ધરમ સંભાળ; લેઈ જા કલેવર કંથનું, બાગ મુકીને બાળ. તપસી૦ ૮ જો રોના જારૂકીયા, કબી કામનિ કોય; બસન છીના લેઉ બાવરી, માણીકે લઠ હોય. તપસી૦ ૯ ભોગ મળ્યા કહે ભામનિ, કરે કુટે કપાળ; કંથ ઊપાડવા ધારતાં, આવ્યા સહસ્ર શિયાળ. તપસી૦ ૧૦ જાંબુક ઝડપો મારવા, લાગ્યાં ત્યાં ચોપાસ; એક રૂદન અબળા કરે, બીજું થાય છે હાસ. તપસી૦ ૧૧ વૃંદા એમ વિચારતી, આ દેહ કેમ લેવાય; પાછળ જો કંઈ પડયું રહે, તો શિયાળવાં ખાય. તપસી૦ ૧૨ કાળ જે ધાકે કંપતો, સુર પામતા શોક; હરિહર જે થકી હારિયા, તે પર જાંબુક થોક. તપસી૦ ૧૩ વનિતા કહે વૃજ-

રાજને, કરૂં કેમ આ કામ; આ દિન કયાં થકી કાઢીયા, શોધી સુંદરશ્યામ. તપસી૦ ૧૪ કેશ ઊઘાડા કામનિ, સાડી વિંટી શરીર; કંથના કડકા ઉપાડવા, ધરે કામનિ ધીર. તપસી૦ ૧૫ જુવંતિ તે કર જોઈને, લેવા કાજ વિચાર; કોટિક મણ કળેવર વિષે, ધર્યો ભુધરે ભાર. તપસી૦ ૧૬ કામની કટકા તપાસીયા, એકે ના ઊચકાય; અધીક થકી ઓછો જુવે, બોજે બમણો રે થાય. તપસી૦ ૧૭ વનિતા મન વ્યાકુળ થઈ, સુજે એકે ન ઘાટ; જાંબુક ધાકે જવાય નહીં, અગ્નિ વિના ઊચાટ. તપસી૦ ૧૮ જુવતિ કહે જોગી મુને, બાળો દેહને રે શ્રાપ; પાડ માનીશ પ્રભુ તમ તણો, કહે કરતી વિલાપ. તપસી૦ ૧૯ સિદ્ધ કહે સુણ સાધવી, કોને કષ્ટ જે થાય; તે તપસી કોઈ ના કરે; ના આપે ઈષ્ટ રજાય. તપસી૦ ૨૦ કહે તો સમીરના જોરથી, નાખુ સિંધુની માંય; કહે તો ઊભયને મોકલું, અમરાસન જયાંય. તપસી૦ ૨૧ કહે તો એ સાંધા સંધાડીને, કરૂં કંથનો વાઘ; વૃક્ષ કરૂં કહે તો એ વર તણું, કહે તો દેઊં વન્હિ દાઘ. તપસી૦ ૨૨ કહે તો કુસુમ ઢગલો કરૂં, કહે તો કરી દેઊં રાખ; કહે તો ઊરાડું આભમાં, કહે તો ખાઈ જાઊં પાખ. તપસી૦ ૨૩ પ્રેમદા જાણે પ્રસન્ન થયા, મુને આ યોગીરાજ; હેવાતણ હારી ગઈ, રાખો આ સમે લાજ. તપસી૦ ૨૪ જુવતિ કહે જોગી સુણો, કરો આપ કૃપાય; મનમોહન

પતિ માહ્યરા, જેમ જીવ જીવતા થાય. તપસી૦ ૨૫ તન ધન મુક્તિ માન સુખ, સ્વર્ગ સૃષ્ટિનું રાજ; અજ ઇંદ્રાસન સિદ્ધિનું, નથી માહ્યરે કાજ. તપસી૦ ૨૬ કંથ વિના સુખ સર્વ તે, મારે દુઃખ સમાન; ભવ ભુલી પડી માટે ઘો, જોગી જીવતદાન. તપસી૦ ૨૭ મૃગના પાડથી માનવી, નહીં જાણ દયાળ; વિશ્વાસે વળગી રહી, હરો કષ્ટ કૃપાળ. તપસી૦ ૨૮ સિદ્ધ કહે સુણ સુંદરી, મુને માર્યાનું જોર; મૃત્યુ જીવાડે તે જન, હોય નવલકીશોર. તપસી૦ ૨૯ માટે નહિં મારો આશરો, કરૂં અન્ય કહે કામ; માનુનિ કહે મૃગ સિંહ બે જોયાં દ્રષ્ટિએ શ્યામ. તપસી૦ ૩૦ કહે સતિ સમરદશી તમે, કેમ રાખો છો ભેદ; અલખ મળે કેમ ના ટળે, ખરા દિનના ખેદ. તપસી૦ ૩૧ મંદ ભાગ્ય મારૂં લહી, તમે ના પાડો નાથ; પણ મેં મનમાં નિશ્ચે કરયું, દોરી જગ તમ હાથ. તપસી૦ ૩૨ દુઃખ દારાનું જોઈને, બોલ્યો શિષ્યજ ત્યાંય; સદગુરૂ આપ કૃપા કરો, તો ઉઠે પળ માંય. તપસી૦ ૩૩ આશ્રય અભયજ આપણો, ટળે ભવના રે પાસઃ તે સ્થાનકથી તારૂણી, થઈ જાય નિરાશ. તપસી૦ ૩૪ માટે કૃપાળ દયા કરો, આપો જીવતદાન; અબળાની આરત સારવા, છો સમરથ ભગવાન. તપસી૦ ૩૫ સિદ્ધ કહે શિષ્ય તેં માહરી, કરી સેવા અપાર; પરમારથને કારણે, કરે તું તો પોકાર. તપસી૦ ૩૬ કોઈ દિવસ તેં કહ્યું નથી, માટે

કરવું આ કામ; તે સુણી શિષ્યને સુંદરી, કરે દંડ પ્રણામ. તપસી૦ ૩૭ અંગના અવયવ ગોઠવ્યા, ઢાંકયું મૃગ આ જીન; ઊદક કમંડળથી ગ્રહ્યું, ધરયું દઢ આકીન. તપસી૦ ૩૮ અભિષેક અબધુતે કરયો, ભણી મંત્રને મન; આળસ મરડીને ઊઠીયો, તોયધી તણો તન. તપસી૦ ૩૯ વનિતા જોઈ વિસ્મે થઈ, નમી સિદ્ધને પાય; જાળંધર જોઈ કોપીયો, મદ અંગ ના માય. તપસી૦ ૪૦ નિજ સેના પાર દળ નહીં, ગુરૂ શિષ્ય ને નાર; કહે કયમ ઊભી તું કામનિ, કુમતિ આ ઠાર. તપસી૦ ૪૧ ભ્રષ્ટ થઈ વૃત ભામનિ, ઊભી પર નર પાસ; મર્યાદા મુકી ફરે, રંડા રમવાને ખાસ. તપસી૦ ૪૨ સ્વાંગ ધરીને સતિ તણો, કરે જારીનું કામ; ત્યાગીની પાસે તાહરૂં; કહે શું કામ હરામ. તપસી૦ ૪૩ ઘેર ગયા પછી વારતા, થયું ભારે શરીર; ખોડ ભુલાવું જન્મની, ઘાલું ના-કમાં તિર. તપસી૦ ૪૪ આધીન ભવ અબળા તણો, ઊભી થરથર રોય; કંથના ડરથી રે કંપતી, બીજું સહાય ન કોય. તપસી૦ ૪૫ સિદ્ધ કહે સુણ સુરરિપુ, આવિચે તુજ કામ; જીતનો જશ તારો થવા; વધ સુર સંગ્રામ. તપસી૦ ૪૬ કામનિ ત્યાં કરજોડીને, પતિને પડી પાય; રાજ તમારા રક્ષણે, આવી કરજો ક્ષમાય. તપસી૦ ૪૭ સ્વપ્ન વિષે સંકટ થયું, જાગે તો ભય જાય; તેમ સતિ સ્વામિ મળ્યાં, મન મોદ ના માય. તપસી૦ ૪૮

વિશ્રામ—મોદ ના માચે મન વિષે, દંપતિ મળિયાં ત્યાંય રે; સિદ્ધ કહે સહુ સંચરો, ના રહેશો વન માંય રે. ૪૯ સંસારી નર નારનો, સાધુ ના કરે સંગ રે; રેવા રસિક પોતે પળ્યા, ધરી ઊદધીસુત અંગ રે. ૫૦ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે સિંધુસુતસંજીવનો નામ પંચત્રિંશોધ્યાયઃ ૩૫

અધ્યાય ૩૬ મો.

રાગ ધનાશ્રી—વદે વાલ્મિક વળતા વચન, ભારદ્વાજ સુણો ધરી મન, શબને બીજાં હુતાં શિયાળ. થયાં એક એ રૂપે કૃપાળ. ૧ દાસી દંપતિ પડી મુનિ પાય, રથ બેશી હાંકયા હય રાય; જાળંધર થઈને જુગદીશ, કરી રામાની ઊપર રીસ. ૨ જુઓ ચરિત્ર ચતુર્ભૂજ કેરૂં, ગતિ જ્ઞાન છે જેમાં ઘણેરૂં; પોતે કોના કળ્યામાં રે નાવે, કોટી અંડના યંત્ર હલાવે. ૩ ઈંદ્ર કાજે બળી અનુરાગી, થઈ બ્રાહ્મણ ભિક્ષા રે માગી; સુર કાજે સુધા ઘટ ધારી, થયા અખિલ ભુવન પતિ નારી. ૪ પડી ભીડ પ્રલ્હાદને જ્યારે, સ્થંભથી પ્રગટીયા નરહરી ત્યારે; હિરણાક્ષનો વધ જ્યારે કીધો, વાલે વેષ વરાહનો લીધો. ૫ વધ શંખાસુરનો વિચારી, થયા મચ્છને રૂપે મોરારી; કર્ણ સાંગ્યનો ભય ના ધરાવ્યો, રથે રાખી શિખંડી મરાવ્યો. ૬ સતિ વૃંદાને છળવાને સાખ, ચોળી ખલકનિયંતાએ ખાખ; ધરી સિંધુના સુતનું સ્વરૂપ,

ચાલ્યાં ભામનિ ને ભવ ભુપ. ૭ ભવ બ્રહ્માથી એ ન થવાય, સતિ વિષ્ણુ વિના ન ઠગાય; રામા રથમાં પુછે નિજ નાથ, કર્યો સંગ્રામ કેમ સુર સાથ. ૮ સતિ શું કહું યુદ્ધની વાત, મારી ત્રિદશ કીધા નિપાત; અજ ઈન્દ્ર તે પામીયા ત્રાસ, ગયા કંપતા ગિરી કૈલાશ. ૯ શંભુ શ્રીપતિ આવ્યા સમીર, નાઠા તે પણ મુકીને ધીર; ગયા સુર સહુ મુકીને મામ, મારૂ જઈ કરૂં પાછો સંગ્રામ. ૧૦ તમે સત્ય નહિં ચુકો રે નારી, ત્યાં લગી હું છું કાળને ભારી; સુણી વાત સતિ પતિ કેરી, થઈ ચિતમાં ચિંતા ઘણેરી. ૧૧ તમે સાંભળો મારા નાથ, હવે લઢશો નહીં સુરની રે સાથ; મુકો વાત વિરોધની પડતી, રાઢ રઢીયાળી નહીં હડહડતી. ૧૨ સુખ કલેશમાં કોને ન થાય, બેમાં એકની ઈજત જાય; એમ વાત વિચારતાં ભાવ્યાં, નરનારી તે નીજ પુર આવ્યાં. ૧૩ દેખી દંપતિ જોવાને આવે, મોતી પુષ્પે ત્યાં વસ્તિ વધાવે; ગાય પુંઠળ વનિતાનાં વૃંદ, થાય અધીપતિ ઊર આનંદ. ૧૪ આવ્યા મધ્ય સદનમાં રે ભુપ, કોટી કંદર્પ કાન્તિ અનુપ; દાસી દાસ ઊભાં આવી રેહે છે, નાથ નામ તે સર્વનાં દે છે. ૧૫ માલિની લલિતા વિજેનંદા, ચંદ્રકળા ચકોરી સુનંદા; મૃદુવાંગી મનોહરા નામ, સઊને બોલાવે સુંદરશ્યામ. ૧૬ રીતભાત સ્વભાવ ને ટેવ, કરે તેજ રીતે વાસુદેવ; પછી વૃંદાને કહે વૃજરાજ, નિર લાવોને

ન્હાવણુ કાજ. ૧૭ સુણી ઊષ્ણુ ઉદક તતકાળ, લાવી નાવણુ કાજ ભુપાળ; તેલ ફુલેલ મરદતી અંગ, નારી નિરખે છે વર નવરંગ. ૧૮ નાસિકા મુખ નેત્ર ને કાન, ઊર ઊદર પોયસુ વાન; જાનું જંઘા ને કર ને હથેળી, શિષ અંગુળી સરખી રે મેળી. ૧૯ કટી નાભી ને ચિબુક ચેન, મંદ હાસ્ય મનોહર સેન; સુચી સ્નાન કરી તત્કાળ, બેઠા બાજઠે ત્યાં ભૂપાળ. ૨૦ નારે ભાવતાં ભોજન કીધાં, નિજ નાથને આસન દીધાં; શાક પાક ને સાહિત્ય જેહ, પ્રિતે પ્રેમદા પીરસે તેહ. ૨૧ જમતા પહેલું જળનું રે પાન, કરે ટેવ તેની ભગવાન; પેહેલા પાંચ ગ્રાસ સતિ હાથ, જમ્યા તેજ રીતે જદુનાથ. ૨૨ બીડી વૃંદાને હાથેરે ચાવી, ત્યાં પતિત સતિને રે આવી; સેજ સુંદર પાથરી સારી, પુષ્પ પ્રેમળ ત્યાં અતિ ભારી. ૨૩ ગાદી તકીયા બીછાવ્યા રે ત્યાંય, મુકયાં ગાલમસુરીયાં માંય; પોઢયાં ત્યાં પતિ પ્રેમદા પરખી, સતિ રંભા રતિના રે સરખી. ૨૪ જોડુ જોવાના સરખુ સદન, તાકે માધવ મનમથ મન; આવી અબળા ઉભી એક પાસ, નાથ નિરખે પણુ થાય ઉદાસ. ૨૫ કરજોડી કહે વૃંદા વચન, સ્વામિ સંદેહ ના ધરશો રે મન; એક અરજ કરૂં અધીપતિ, જાણુ કયમ ફરી મારી મતિ. ૨૬ મેં જમાડયા તમોને રે સ્વામિ, ત્યારની લાગે તપમાં રે ખામી; હરિહર અજ વાસવ જેહ, કુડા કપટી કળાનિધી

તેહ. ૨૭ તે તો જગતપિતાને રે કામ, હું છું તનયા તેની નથી વામ; તમે જો હો કો કપટી રે દેવ, તાકો તનમાં સતિની રે સેવ. ૨૮ તો આ વિશ્વ વધ્યાનું રે પાપ, જો બગાડો પર સ્ત્રીને આપ; કરે ઘાત કો આવે જો પર્ણ, તેને આડું આવે દુઃખ મર્ણ. ૨૯ હું તો ભૂલું અધીપતિ આશે, જો જો વહાતા મુને વિશ્વાસે; મુને નાથ ના કરશો રે અ-ળગી; રહીછું વેણ તમારાને વળગી. ૩૦ ખાઉંછું સાનિધ્ય આવતી સાંસો, પડે ભુપ ન મુજને ભરોંસો; ભવ બ્રહ્માથી ના લલચાઉં, એક વિષ્ણુને ઠાગે ઠગાઉં. ૩૧ હરી હો તો ના હારશો ધર્મ, છે અયુક્ત એ પાપનું કર્મ; જોજો રાજ ચઢાવતા રીસ, એમ કહી મુકયું ચર્ણમાં શિષ. ૩૨ કમ-ળાવર કહે સુણ નારી, ખરી ખાત્રી માન તું મારી; આવ્યો પ્રથમ પાદર જ્યારે, તારે તાતે તેડયો મુને ત્યારે. ૩૩ બળ બુદ્ધિની કિંમત કીધી, તારે તાતે તુને મને દીધી; પછે જીત્યો હું દેશ સમસ્ત, દીધી રાહુએ રત્ન વસ્ત. ૩૪ ચ-ઢયો સુર સાથે સંગ્રામે જ્યારે, આપ્યો કંદુક હાર તે ત્યારે; લે આ જો ફુલ તારાં તપાસી, ઘણી વૃંદા થઈ સુખરાસી. ૩૫ કહી પૂર્વની ગુપ્ત જે વાત, જુઓ માયા ત્રિભુવન તાત; આપ્યું આદિતે માધવ માગ્યું, સાચું સતિને સ્વરૂપ તે લાગ્યું. ૩૬ પછી ચંચળ નેત્ર નચાવી, સતિ શ્રીપતિ પાસ રે આવી; હાવભાવ ને કામ કટાક્ષ, કરે સતિ જોઈ સર્વના

સાક્ષ. ૩૭ નખ ક્ષત ને અધર સુધાપાન, કામ કેલી કરે ભગવાન; જુઓ ઈશ્વરે ખોદી અજાડી, ભોળી ભામનિ ભુલી રે પાડી. ૩૮ ઉર્ધરેતા ને ઈશ્વર યોગિ, થયા ભવહર વૃંદાના ભોગી; જ્યારે વાલાને વઢતાં ન ફાવ્યું, ત્યારે વૃંદાનું વ્રત ચુકાવ્યુ. ૩૯ થઈ માતા ને મારે રે બાળ, તેનો કોણ મળે રખવાળ; ફળ થાતુ તરૂવર ખાય, તેનો તત્રકાર કોણ ઝલાય. ૪૦ પીવા પાત્ર જો પાણીને લાગે, તો ત્રિલોકની તરશ ન ભાગે; સતિનું સત શ્રીજી મુકાવે, ત્યારે કોણ એ રામા ન આવે. ૪૧ વિશ્રામ—આવે ન એવી કોણ રામા, કેશવ કેડો સહાય રે; વૃંદા સાથે વિહારને, ત્યાં વરતે વ્રજ-રાય રે. ૪૨ એ કથા રહી એટલે, સુર શિવ નાઠા જાય રે; રેવા નિશાએ નરપતિ, શીબીરમાં સોહાય રે. ૪૩ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતે વિ-ષ્ણુવૃંદા વિહારવરણો નામ ષટ્ત્રિંશોધ્યાયઃ ૩૬

અધ્યાય ૩૭ મો.

રાગ મલ્હાર—એણી રીતે વાલો, વૃંદાને છળવા લાગ્યા; શીબીરમાંથી પ્રાતઃ કાળે, સિંધુનો સુત તે જાગ્યા; લાડ-કડાને લાગ્યા રે રે રે હો, દીવસ દોહેલા રે. ૧ સ્નાન સેવા કરીને, ત્યાં ઈષ્ટ આરાધન કીધું; લોહો મોજાં પગે પેહે-રીને, બળ બખ્તર ધારી લીધું; લાડકડાને લાગ્યા રે રે રે હો, દીવસ દોહેલા રે. ૨ સોનેરી સુરવાલ, જરતારી

લેહેકે લેહેરી; મુસ્તક મુગટ જ ધરીયો. કેશરીયા વાઘા પેહેરી. લાડકડાને૦ ૩ ગદા ગુરજ ને ગોળા, તરકસ ને તિર ધારી: શશિ શેખરશુ ભડવા, કરી ગજ ઊપર અસવારી. લાડકડાને૦ ૪ ઘોર ગર્જના ઘનના સરખી, કોપ કરીને કીધી; દાનવ દળની સૈન્યા, શણગારી સંગે લીધી, લાડકડાને૦ ૫ સાગર સેના દેખીને, ઊલટ અંગ ન માય; જાળંધરને જાતાં, તે માન શુકન બહુ થાય. લાડકડાને૦ ૬ વામ ભાગે ભૈરવ, કળકળતી કઠોર નાદ, જમણી દુર્ગા દે છે, શંભુના સુતને સાદ. લાડકડાને૦ ૭ મરકટ હરણા હુકી, દોડીને ડાબાં થાય; દક્ષિણ ફાલુ બોલે, શિર બાજ ઝપાટા ખાય. લાડકડાને૦ ૮ કાગ સ્વાન કોરીયો, ખર લોંકડી દક્ષણ બોલે; નેત્ર ઊર ભુજ વામ, ફરકે દરશી મન ડોલે. લાડકડાને૦ ૯ છીંક તડાતડ થાય, સુરશું સંગ્રામે જાતાં; વા ચો દશના વાયે, નરખીને નેણ ભરાતાં. લાડકડાને૦ ૧૦ દીનકર ભાસે ઝાંખો, આડો ઊતરીયો સાપ; શિષ વનો પરછાયો, દરશી પ્રગટયો સંતાપ. લાડકડાને૦ ૧૧ આ અપશુકન જોતાં, સંતાપ પ્રગટયો ભારી; પતિવૃતા પણ ચુકી, નિશ્ચે નિરલજ થઈ નારી. લાડકડાને૦ ૧૨ ખરી ખાતરી પાસે, જે સમર્થ સંદેહ ખોવા; કંદુક કાઢી કરમાં, જાળંધર લાગ્યો જોવા. લાડકડાને૦ ૧૩ લીલાં કંજર રેહેતાં, એ જેમ પાણીનાં પાચાં; સમ ખાઈ સતિએ આ-

ખ્યાં, આ એજ કુસુમ કરમાયાં. લાડકડાને૦ ૧૪ થઈ નથી નહીં થાએ, કામનિયો કપટી કોની; હું મરવાને ચાલ્યો, મહિલાનું સાચું માની. લાડકડાને૦ ૧૫ મીઠે વચને બોલી, મારૂ મન લીધું તાણી; જડબુદ્ધિ મારી તે, મેં જુવતિ જારી ન જાણી. લાડકડાને૦ ૧૬ માથે મૃત્યુ આવ્યું, હાવે કયાં જઈએ નાશી; આ વેળા કયાં આવી, જગમાં થાવાની હાંશી. લાડકડાને૦ ૧૭ ભવનો ભારજ ભાગ્યો, રહી વિનતાને વિશ્વાસે; છેતરીને છેહ દીધો, શી વલે આ શું થાશે. લાડકડાને૦ ૧૮ મેં કુમતિને જાતાં, કે જાગ્ય કરી નહીં આડયો; તો શા કારણ મુજને, કડકા મોડીને કહાડયો. લાડકડાને૦ ૧૯ સતિપણું આ સાચું, તે સમો પહેરે સમજાયું; એ વિનતા વેરણ થઈ કયાં, તેં મારૂં નાક કપાવ્યું. લાડકડાને૦ ૨૦ લોકે લાજ જાશે, કહેશે હિંમતવાળો હાર્યો; નિચ નજરમાં નાવ્યો, તો ઘરમેળે ના માર્યો. લાડકડાને૦ ૨૧ વ્યાળ વિષને વિનતા, એ છંછેડયાં સહુ ખાયે; પાળનારને પીડે, ક્રોધે કુમતિ ના કળાએ. લાડકડાને૦ ૨૨ વ્યાઘ્ર સિંહને મળવું, એ મેળ થયે ના મારે; શિર કાપી આપે એવી શામા, પણ સ્વામિને સંહારે. લાડકડાને૦ ૨૩ મનમથને વશ મેહેલા, એ કરે ચાહાય તે કર્મ; કપટ કરી કચરાવ્યો, આ જુવો સતિ ધર્મ. લાડકડાને૦ ૨૪ દગો કર્યો ડહાપણડાહી, તેં ઘરથી ધોળે દહાડે; ગણ્યો નહીં તેં ગોરી, મુને પર

પુરૂષને પાહે. લાડકડાને૦ ૨૫ સુર સંગ્રામે નાસુ, તો ભારજ ભાગે મારો; તેં ઘટમાં ઘા કીધો, નહીં ઊગરવાનો આરો. લાડકડાને૦ ૨૬ મહિલાનું મુખ ના જોઊં, એ સાથે ના ઊચરવું; એ કરતાં તો સારૂં, સંગ્રામે સન્મુખ મરવું. લાડકડાને૦ ૨૭ જો જો કો નર કરતા, ભાઈ વિનતાનો વિશ્વાસ; મન મેળવીને નાખ્યો, નારીયે મૃત્યુ પાશ. લાડકડાને૦ ૨૮ હેત કરી ગજ હાંકયો, કહે શત્રુ સનમુખ થાવું; આશ તજી ઉગર્યાની, કે ફરી નથી ઘેર જાવું. લાડકડાને૦ ૨૯ ઈન્દ્ર ચંદ્ર અગ્નિ ને, અનિલ વરૂણજ જેહ; શશિ શેખર ને ભાનુ, સહુ ત્રિદશ આવ્યા તેહ. લાડકડાને૦ ૩૦ કડાઝુડ થઈ બે સેના, દેવે દુંદુભી દીધાં; ત્રંબાળુ ગડગડીયાં, ઊઘાડાં આયુદ્ધ લીધાં. લાડકડાને૦ ૩૧ નૃપે નાગ ચલાવ્યો, શંભુના સનમુખ આવ્યો; જાળંધરે ત્યાં ગરજી, ગિરજાવરને બોલાવ્યો. લાડકડાને૦ ૩૨ ધરાધર ત્યાં કંપ્યો, દિગપાળ દશે ત્યાં ચળિયા; ધ્રુવ મેરૂ ત્યાં ધ્રુજયો, સિંધુ સાતે ખળભળિયા. લાડકડાને૦ ૩૩ પરિઘ પટ્ટી ને પાસ, તરકશનાં તિર છુટે; ગદા ગુરજ ને ગોળા, તારામંડળ ત્યાં તુટે. લાડકડાને૦ ૩૪ ભુંબારણ ત્યાં થાય, સુર સઘળા નાઠા જાય; કોઈ પડતા આખડતા, દાનવ દળ પુઠળ ધાય. લાડકડાને૦ ૩૫ કો સુર તે શિર ઝાલી, બેઠા છે શોણિત ચુતા; પ્રાણ વિના થઈ પ્રાણી, શૂરા કો રણમાં સુતા. લાડકડાને૦ ૩૬ ગિરજાવર ત્યાં ગરજી, ત્રંબક તાણીને

ધાયા; સિંધુસુતના સામા, ધરણીધર કોપી આવ્યા. લાડકડાને૦ ૩૭ અંબુસુતનું આનન, અવિનાશે જોયું જ્યારે; લુખું મુખ તે લાગ્યું, તરૂણી લોભાણી ત્યારે. લાડકડાને૦ ૩૮ શંકર કહે શ્રીપતિયે, વૃંદાને વિભળ કીધી; લક્ષ્મીવરે લલચાવીને, ઈજત એની લીધી. લાડકડાને૦ ૩૯ પશુપતિએ તે પરખી, પ્રૌઢું પગમાં બળ આવ્યું; હૈયે હિંમત આણી, શત્રુનું સૈન્ય હઠાવ્યું. લાડકડાને૦ ૪૦ શસ્ત્રને ત્યાં લક્ષકોટી, અરબુદ શર માર્યાં; વારી વાહની પેરે, બિંદુ સરખાં બળ ધાર્યાં. લાડકડાને૦ ૪૧ અસુર અતુળીત સેના, સિંધુસુતની સંહારી; રણવટ નાઠા જાય, જ્યાં કોપ્યા ત્રિપુરારી. લાડકડાને૦ ૪૨ તવ કોપ કરીને રણમાં, સિંધુનો સુત ગડગડીયો; ત્રિદશ સઘળા ત્રાશ્યા, ને તનમાં ત્રાસ પડીયો. લાડકડાને૦ ૪૩ એક એક સુર અંગે, તે લક્ષ લક્ષ શર વાગ્યાં; ભડકીને ભડ ભાગ્યા, ને ત્રિદશ ટોળાં તાગ્યાં. લાડકડાને૦ ૪૪ ખલક સહુ ખળભળીયું, સુરનો કીધો સંહાર; કડાઝુડ થઈ કટક, ને વરત્યો હાહાકાર. લાડકડાને૦ ૪૫ પાર્વતિપતિયે કોપી, અગન્યાસ્ત્ર મુક્યું જ્યારે; દાનવ સૈન્ય ઉપર, વૈશ્વાનળ વરશ્યો ત્યારે. લાડકડાને૦ ૪૬ સિંધુસુતે મેઘાસ્ત્ર, મુકયું તે તેણીવાર; પશુપતિએ પવનાસ્ત્રનો, ત્યાં કીધો ટંકાર. લાડકડા૦ ૪૭ ગજ રથ ઘોડા પાળા, ઉડે આકાશે ત્યાંય; ભુમરાણુ ત્યાં થાય, ભંગાણ કર્યું રણમાંય.

લાડકડાને૦ ૪૮ શંભુએ શૈલાસ્ત્ર, મુકયું તે ત્યાં પ્રચંડ; ઘન-સમ ગિરી કુટ વરસે, તે જેમ ભાગ્યું બ્રહ્માંડ. લાડકડાને૦ ૪૯ સિંધુસુતની સેન્યાનો, વળીયો કચ્ચરઘાણ; પાળા ગજરથ પડીયા, પ્રોઢા વરશી પાષાણ. લાડકડાને૦ ૫૦ વિ-શ્રામ—પાષાણ પડતા જોઈને, વજ્રાસ્ત્ર મુકે વિર રે; પર્વતને પ્રાજે કર્યો, ધાયા રણમાં ધીરરે. ૫૧ માન ન મુકે મર્હકો, વળગ્યા બીજીવાર રે; રેવા રણમાં ત્યાં પળ્યા, દેવ અસુર નિરધાર રે. ૫૨ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર સંગ્રામ વર્ણનો નામ સપ્તત્રિંશોધ્યાયઃ ૩૭

* અધ્યાય ૩૮ મો. *

રાગ ધન્યાશ્રી—વહે વાલ્મિક વળતા રે વાણી, કોપ્યા શંભુ જાળંધર જાણી; દોડયા દાનવ રણમાં રે સુર, થાય પર દળ ત્યાં ચકચુર. ૧ થયા અગણિત યોદ્ધા નિપાત, વરસે બાણ તણો વરસાત; વહેછે શોણિત નદીયો રે ત્યાંય, ત્રાહે ત્રાહે વરત્યો રણ માંય. ૨ તણાઈ જાય છે બાહુના બળિયા, કોણ શોણીત કાંપમાં ગળિયા; કંપે મેદની ચરણ પ્રતાપે, ચિદાનંદે ધર્યાં શર ચાપે. ૩ માર્યાં સિંધુના સુતને જગતાત, નાખ્યો ગજને યોજન લેઈ સાત; હસ્તિ ચીસ પાડે છે વિશાળ, ખળભળિયાં તે સપ્ત પાતાળ. ૪ ફરી ગજ લેઈ આવ્યો અસુર, વાધ્યું પંચવદન બળપુર; જોજે જટીલ હ્યા મારા હાથ, સરવે સંહારૂ સુરનો રે સાથ ૫ મુકયું

પવનાસ્ત્ર સિંધુકુમાર, ઊડયા વૃષભાદિ ચોજન બાર; બેળો ઈશ્વર અવનિમાં આવે, મારી બાણુ આકાશે ભમાવે. ૬ આવે અવનિ ને ઊંચારે જાય. ચકડોળની પેઠે ચળાય; ગંગાધર થયા ગાભરા ત્યાંહે, પડયું ભંગાણુ મહા રણુ માંહે. ૭ અજ ઈન્દ્રે જાણ્યું મારી, ટકી ના શકિયા ત્રિપુ-રારી; બ્રહ્મા કહે સુણુ વાસવ સાર, મેં તો નથી ખમાતો આ માર. ૮ નથી માહરે લાભનું કામ, જાવા દો મુને જીવતો ધામ; પીડા અસુરના મારથી પામું, આપુ કહો તો હું રાજી રે નામુ. ૯ નહિતો અધવચ જઈશ હું નાસી, થાસે તે ટાણે દેવની હાંસી; નથી કહેતો હું લાજનો માર્યો, હાર ખાધી ને હિંમત હાર્યો. ૧૦ નહિ જીતાય આ મોતનો મેળો, ભાઈ થાવા દે ભામનિ ભેળો; તું બચાવું જો આ સમે હાડ, નહીં ભુલું હું તારો રે પાડ. ૧૧ નાઠા ગરવી જે ગીરીવરધારી, હવે માહરી શી ગુન્હેગારી; કહ્યું કયમ કરે મારી ત્યાં કાય, ત્રિપુરારીયે જ્યાં ન ટકાય. ૧૨ ઈન્દ્ર કહે જઈયે અજ જીતી, કરીયે સામટા યુદ્ધ અનિતી; ચિત્ત દેઈ સહુ સુર ચઢીયે, તુટી એકના ઊપર પડીયે. ૧૩ વિધી કહે કરીયે અધર્મ આપ, બેસે પાર વનું એમાં પાપ; એની ગર્જના યુદ્ધમાં થાય, મેં તો હંસ ઊપર ન ટકાય. ૧૪ શક્ર કહે ઝાલો રે શરને ચાપ, એનું મારે માથે સહુ પાપ; તેનું તમનેરે લાગે ન લેશ, હિણા કર્મને હું ભોગવેશ. ૧૫ કહે ચતુરમુખ ચાપ

ન ધારૂં, કહે તો ચો મુખે વેદ ઊચારૂં; ઈંટચો અસુરને અજ તમે મારો, નથી ગમતો એ જ્ઞાન લવારો. ૧૬ દેખી અસુર ન નાશી રે જાય, એથી અમર ન કાયા રે થાય; ભુખ ભણતરે કોની ન ભાગે, બ્રહ્મ થાય પણ ભોજન માગે. ૧૭ વપુ વસ્ત્ર વિના ન ઢંકાય, ખરી ભુખમાં એ ન ખ-વાય; પીડાનું ન મટ્યું જુવો પીઠું, મેં તો એ દૈવત તમમાં ન દીઠું. ૧૮ માટે જ્ઞાનનુ ના મળે કામ, કરો સંપીને સબળ સંગ્રામ; એમ કહીને ત્યાં આયુદ્ધ લીધાં, સુરે સાથે પ્રયાણજ કીધાં. ૧૯ ઇંદ્ર ચંદ્ર અરૂણ અજ ત્યાંય, વિશ્વા-નળ ને વરૂણ રણ માંય; કોપ્યા ચંદ્રશેખર આદિ સુર, ચડ્યું જેમ સાગરનું રે પુર. ૨૦ શર સમ સમ કરતાં રે વાય, છુટે ગોફણ ગુરજ ગદાય; પડે પટ્ટી પરીઘને રે પાસ, ઊડે અમરના રથ આકાશ. ૨૧ આવ્યા અવનિમાં ઈશ્વર જ્યારે, ગયા ત્રિદશ નભમાં રે ત્યારે; લાગ સિંધુસુતે તવ લીધો, મારી નંદીને નીરબળ કીધો. ૨૨ થયા ગાભરા ગં-ગાધરણ, ચીર્યાં ચક્રથી વૃષભના ચરણ; હંસ પર થયા ફાટીને ફુકા, નાઠા દુહીણ ના આવ્યા ઢુકા. ૨૩ પડી ત્રિદશ ઉપર તાળી, નાસે ના જુવે પાછું રે ભાળી; પડ્યો ઠાલો ત્યાં રણનો રે ઠામ, ભાગ્યા ભડ મુકી મન મામ. ૨૪ ત્રાહે ત્રાહે ત્યાં ત્રિદશ બોલે, દોટાદોટથી દિગ્ગજ ડોલે; મારી દાનવે દેવ હઠાવ્યા, શશિ શેખર સનમુખ આવ્યા. ૨૫

ગ્રહ્યું પિનાક ત્યાં શુલપાણી, ધાયા કાળાસ્ત્ર તે સમે તાણી; ઉડસું અસ્ત્ર તે અપર અનુપ, આવી મુરછા ને પડીયો રે ભુપ. ૨૬ ત્યારે દેવે ત્યાં દુંદુભી દીધાં, પડયા તેણે આયુદ્ધ ઉઠી લીધાં; શસ્ત્ર શોણિતવાળાં રે કરતા, ફુલ્યા ફોગટ સુર સહુ ફરતા. ૨૭ કરે ખુંખારા ને ખાય શ્વાસ, જણવે ઝાઝો શ્રમનો પ્રયાસ; વળી મુરછા ને ગરજ્યો રે ઘોર, કર્યું જાગી જાળંધરે જોર. ૨૮ ચઢી મેદની તે સમે ચાક, મારી હરને હઠીલે રે હાક; કોપી સરપમુખી સાંધ્યો બાણ, લેવા પશુપતિ કેરો રે પ્રાણ. ૨૯ થઈ ગર્જના બાણુની ઘાડી, નાઠો નંદી ત્યાં શંભુને પાડી; થયો સુર સૈન્યામાં રે શોક, ત્રાહે વરતાયો ત્રણે રે લોક. ૩૦ થયા પાર્વતિવલ્લભ પાળા, વળગ્યા મલ્લ યુદ્ધે મદવાળા; મારે ધનુષ પરસ્પર ધાઈ, તાણે કેશ કપટ કરી સાઈ. ૩૧ ગદા ગુરજ ત્રીશુળ પડે ત્યાંય, રેતી પેસે રોળાઈ મુખ માંય; પાડુ ગડદા પંછાડે રે અંગ, થયા ગિરજાપતિ ગતિ ભંગ. ૩૨ પાડે પાર્વતિના પતિ ચીસ, સામાસામી અથાડે રે શિષ; વહ્યો સ્વેદ ચઢે પગે ખાલી, જાણે સૈલે સરિતા રે ચાલી. ૩૩ તોડી ત્રિપુરારીની રે દાઢી, કુટયા અવનિની ઉપર પાડી; અવિનાશીને ઊધડા લીધા, મારી કોંહોંણીએ કચ્ચર કીધા. ૩૪ ઊઠી દાનવ ત્યાં દડવડીઓ, કુદી ગિરીવર ગજ પર ચઢીયો; સાહી વૃષભ ચઢયા શિવરાય, કડાકુડ કટક બેઉ

થાય. ૩૫ મારી શંભુએ સાંગ્યજ ધીરી, નાખ્યો હસ્તિને ચરર ચીરી; ઝાલી ઝંધાવતે રાખ્યો ત્યાંય, પડયો ચીરીઓ થઈ રણમાંય. ૩૬ બીજા રથપર બેઠો રે જાઈ, આવ્યો શંભુની ઊપર ધાઈ; મુકયો વિષધરે શર અતિ વક્ર, મારયા અશ્વ ચીર્યાં રથ ચક્ર. ૩૭ થયો ગાભરો સિંધુનો તન, સજયું વાજીતણું રે વાહન; કોપ ત્યાંતો કપાળીએ કાઢયો, તાણી હવ થકી હેઠો રે પાડયો. ૩૮ જાણ્યું અસુરે કે આવ્યો રે અંત, બળહિન થયો બળવંત; લાગી ચો દશ કાળની ભિતી, જાણ્યું કે ગઈ બાજી રે ઝીતી. ૩૯ શાંગ્ય શક્તિ ભાલા ભીડી માળ, ગદા ચક્ર ભાગ્યાં રે ભુપાળ; ઠાલો ઠાકરીયો રણ ઝુજે, માથે મૃત્યુ ભમે તે રે સુઝે ૪૦ જાણે અવધી આવી રણ ઢુકી, ત્યારે ઊગર્યાની આશા રે મુકી; શિષ જોગણી ઝડપો દે છે, માથે મૃત્યુ ને ગીધ ભમે છે. ૪૧ વરસે રૂધીરનો ત્યાં વરસાત, થાય આભમાં ઊલકારેપાત; કંપી મેદની સપ્ત પાતાળ, ડોલ્યો કુર્મને દશ દિકપાળ. ૪૨ તારામંડળ ત્યાં તડતડીયા, ભુલ્યા રવિ શશિના રથ પડીયા; માયા માહાસુરની સહુ ફેરી, લીધો કાળ કટકમાં રે ઘેરી. ૪૩ કહે જાળંધરને મહાદેવ, સમર ઈષ્ટ તારો તતખેવ; હવે નહીં થાય ભામનિ ભેળો, લીધો કામપુરૂષે તુજ કેડો. ૪૪ કાઢયું અર્ધચંદ્ર કહી બાણ, લેવા પશુપતિએ ત્યાં પ્રાણ; મુકયું બાણ કરી બહુ રીશ, આવ્યા અં-

તની ઉપર ઈશ. ૪૫ પાડી ચો દસ હસ્તિએ ચીસ, જીવે કયમ જ્યાં રૂઠયા જુગદીશ; અર્ધચંદ્ર આવ્યું મુંકર્યું ઈશ, છેદ્યું જાળંધરનું રે શિષ. ૪૬ વિશ્રામ—શિષ સિંધુસુત તણું, ઉડયું ત્યાં આકાશરે; ધડ ધરણી ઊપર રહ્યું, પડયો ત્રિલોકે ત્રાસ રે. ૪૭ કુંડળ મુગટ વિરાજતે. તેજ પ્રભાકર ભાસ રે; રેવા શિષ આવી પડયું, વૃંદા વિષ્ણું પાસ રે. ૪૮ ઈતિ શ્રી પદ્મપુરાણે જાળધરો પાખ્યાને કવિશ્રી રેવાશંકર વિરચિતે સિંધુસુતસંગ્રામ મૃત્યુવરણોનામ અષ્ટત્રિંશોધ્યાય:૩૮

અધ્યાય ૩૯ મો.

રાગ મારૂ—વદે વાલ્મિક રે, ભારદ્વાજ શ્રવણે ધરે; સુત સૌનક રે, પ્રત્યે વચન ત્યાં ઊચરે. ૧ વૃંદા વિષ્ણુને રે, એકાંત સ્થળ જ્યાં જડયું; પોઢયાં પર્યંકે રે, ત્યાં મસ્તક જઈને પડયું. ૨ જોઈ જુવતિને રે, તનમાં ત્રાસ પુરણ પડયો; કર્ણ કુંડલ રે, મુગટ લહ્યો મણીએ જડયો. ૩ સતિએ તવ રે, સ્વામિનું મસ્તક જાણીયું; કયાં કુટિલ થઈ રે, અણચિંત્યું આ દુ:ખ આણીયું. ૪ કીયા કરમનાંરે, કાળાં પ્રગટ મારાં થયાં; મુકી મુજનેરે, કંથજી મારા કયાં ગયા. ૫ કોણ કપટીયે રે, ભ્રષ્ટ કરી મુને ભોગવી; પાપ પ્રગટીયાં રે, કરમે કલંકવતી હવી. ૬ મારા નાથજીરે, હવે દગો મુજને કર્યો; પ્રાણજીવન રે, તે પાપે તમ દેહ પરહર્યો. ૭ ભુંડા ભાગ્યની રે, માટે શું મુજને મેલી ગયા; નથી બોલતા રે, કંથજી

કયમ કપટી થયા. ૮ પીડા પ્રેમની રે, વાહ્લા વદન દરશી બળુ; આવી કીયે સ્થળે રે, મનમોહન તમને મળુ. ૯ દુઃખ દોહેલું રે, વિકટ વિયોગનું નહીં મટે; નમેરા થવું રે, નાથજી તમને ના ઘટે. ૧૦ રીસ ના લાવશો રે, બળતી બોલુ બે ભાનમાં; કયાં મુકી ગયા રે, રાજ રઝળતી રાનમાં. ૧૧ પહેલી પ્રિતમાં રે, મોહમાં મન લીધાં હરી; છો દયાનિધી રે, સાટે જીવણ ઝાંખો જરી. ૧૨ હું અભાગણી રે, પ્રથમ દોષ મારો પડયો; દ્રોહ વશ થઈ રે, એ અપરાધ મુને નડયો. ૧૩ રક્ત નેત્રને રે, રૂદન કરે ત્યાં કામની; કોપી કળકળેરે, ભુલી ભમે છે ભામનિ. ૧૪ ધુણે શિષને રે, કેશ તોડે કન્યા ત્યાંહાં; પીયુ પાતળા રે, કષ્ટ વિષે નાખી કયાંહાં. ૧૫ જીવ્યું ઝેર છેરે, કંથ વિના કામની તણું; થયું માહ્યરૂં રે, લોક વિષે લાજવા પણું. ૧૬ મુને નાથજી રે, છેહ દેઈ છેદુ ન પાડશો; પ્રભુ મહારૂં રે, કે દિન પાનું કહાડશો. ૧૭ કોપ્યુ કરમને રે, ગામ ગાળ મુજને ચડી; રૂપ રાજતું રે, ભાળી ભોળાઈ ભુલી પડી. ૧૮ પર પુરૂષને રે, મોહ થકી નથી માણિયો; દગો દેવનો રે, જીવણ એ મેં ન જાણીયો. ૧૯ મારૂં મોહન રે, મળવાને મન અકળાય છે; વાહ્લા તમ વિના રે, પલક કલપ સમ થાય છે. ૨૦ માન્યા મન તણા રે, છો મારી આંખના ભાવતા; કયારે દેખીયેરે, ગજપર ચઢી ઘેર આવતા. ૨૨ હીણા હાથનુંરે, કોણ જમી રાજી થશે; શોક સિંધુમાં રે, કોણ વહેતાં

કર ઝાલશે. ૨૨ હાથો દૈવની રે, ઊપર મારો ન ચાલીયો; હાથ હોંસથી રે, જનમ નભાવાને ઝાલીયો. ૨૩ કહે કોકને રે, કોમળ કયમ કપટી થયા; મુકી મુજને રે, રાજ રિસાવીને કયાં ગયા. ૨૪ રીત રાજની રે, રાંકડી હું જાણું જરી; ત્યારે કંથજી રે, કયમ મુને આગળ ના કરી. ૨૫ કિયા દેશમાં રે, ન્યારાં નગર વસાવિયાં; કેઈ માનિતીયે રે, રાજન મનડાં મનાવિયાં ૨૬ કોણ બાંહડી રે, સાહીને મુજને બોલાવશે; વસ્ત્ર વિવિધનાં રે, મન ગમતાં કોણ મગાવશે. ૨૭ મારાં લાલચુ રે, લોભમાં લોચન ઝુરશે; મોંઘા મુલના રે, કોણ મનોરથ પુરશે. ૨૮ ઊઠી ઓળખો રે, કોણ પાપી પાસે પડયો; હિણા કર્મનો રે, નીચ રિપુ મુજને નડયો. ૨૯ પર મેષ્ટિયે રે, મંદ કયાં મુજ માટે ઘડયો; સુતો સેજમાં રે, રાજરૂપ લેઈને રડયો. ૩૦ સુણી સેજથી રે, ત્રાશીને ત્રિકમ ઊતર્યા; ધ્રુજે થરથર રે, શ્રાપ થકિ ભીતિ ભર્યા. ૩૧ કરી ક્રોધને રે, વૃંદા વચન વળતી વદે, પાપી કોણ છું રે, ભોળવી મુને માયા મદે. ૩૨ દેવ દાનવ રે, રાક્ષસ યક્ષ કિન્નરપતિ; પ્રેત પિશાચ રે, ગાંધર્વ નર નાગ જયતિ. ૩૩ ઓ અભાગિયા રે, છળ કરી કયાં મુને છેતરી; દેઈ શ્રાપને રે, ભસ્મ કરૂં તુજને અરી. ૩૪ સતિના શ્રાપથી રે, કમળનયન કંપી ગયા; દગો દિન છે રે, ઓશિયાળા ઈશ્વર થયા. ૩૫ સુને-હગાર તે રે, ત્રિકમનું તન ત્રાશીસું; કોટી કંદ્રપ રે, લાવણ્ય

રૂપ પ્રકાશિયું. ૩૬ મેઘ શાંમને રે, અંબુજવરણી આંખડી; ચતુર્ભૂજને રે, અંગુળી પદ્મની પાંખડી. ૩૭ મકરાકૃત રે, કરણમાં કુંડળ જળહળે; મોર મુગટને રે, તાપ ત્રિવિધી દરશને ટળે. ૩૮ શંખ ચક્રને રે, પદ્મ ગદા કર શોભતાં; પિતાંબર કટી રે, દેખી મુનિ મન લોભતાં. ૩૯ કંઠે કૌસ્તુભ રે, વૈજયંતી માળા ધરી; ભ્રગુ લાંછન રે, સોળ ચિન્હ શોભિત હરી. ૪૦ જોઈ વિષ્ણુને રે, વૃંદા વદી છુટી લટે; કરવી ભ્રષ્ટ ના રે, ગિરિવરધર તમને ઘટે. ૪૧ સતિ સંતના રે, રક્ષણ કાજ તમે હરી; પરનારની રે, શી સમજણે સેવા કરી. ૪૨ કોટિ બ્રહ્માંડમાં રે, પલમાં પ્રકાશ કરી હરો; તો દાનવ તણો રે, આપ આગળ શો આશરો. ૪૩ અન્યુપાસને રે, વધવો હુતો દાનવપતિ; શિર કલંકજ રે, ધરિયું તે ભ્રષ્ટ કરી સતિ. ૪૪ પુરણકામ કર્યાં રે, પેટમાં પાળી મારિયે; લીલા વિસ્તારિરે, ઘર ઘાલ્યું ગિરિધારિયે. ૪૫ ભુંડો ભ્રષ્ટ થઈ રે, વિશ્વની બાજી બગાડશો; જીવ જોઈ કરે રે, વાંક ત્યાં કોનો કાઢશો. ૪૬ તાત વિશ્વના રે, લોપ્યો આ વેદનો કાયદો; આ અધર્મમાં રે, શો મળ્યો તમને ફાયદો. ૪૭ વિશ્વકર્ત્તાનો રે, વિશ્વાસ તે રાખ્યો નડયો; છળે છેતરી રે, જીવન જન્મ છુટી પડયો. ૪૮ તપસી રૂપે રે, ભ્રષ્ટ કરી હું ભામનિ; માટે લેઈ જશે રે, કો તપશી તારી કામનિ. ૪૯ મતિ જડ થઈ રે, માટે શ્રાપ આ લાગજો; સરિતા વિષે રે,

શૈલનું રૂપ તારૂં થજો. ૫૦ શ્રીપતિ કહે રે, સહ્યા મુને કીધો સતિ; માટે તું થજે રે, વૃંદાવનમાં વનસ્પતિ. ૫૧ હું પાષાણ પર રે, પામર વસ્ત્ર પખાળશે; ત્યારે તુજનેરે, ચતુરાઓ ચુલે બાળશે. ૫ર સુણી ત્યાં સતિ રે, પાય નમી પરિબ્રહ્મને; રાખો શર્ણુંમાંરે, વિસારી કર્મ અધર્મને. ૫૩ થાશો શૈલ પણ રે, વિશ્વ પ્રભુ કરી પુજશે; કરી કામનિ રે, કયમ તમથી અળગી થશે. ૫૪ સુખ સેજમાંરે, સોગવિચું ભરથાર થઈ; હવે મુજને રે, કંથ કરો અળગી કહીં ૫૫ રમાનાથ ત્યાં રે, સુંદરીને સ્વાધીન થયા; તાહારે વશ હું રે, શ્રી મુખે એ અક્ષર કહ્યા. ૫૬ તારા વિના હું રે, ભામનિ ભોજનના કરૂં; તું વિના નહીં રે, ભુષણ વસન વપુ ધરૂં. ૫૭ તુળશી તું થજેરે, પટરાણી મારી પ્રેમદા; મોક્ષદાયની રે, તું સતિ સૃષ્ટિમાં સર્વદા. ૫૮ તારૂં પત્રજરે, મુકીને દાન જે આપશે; તેનું ફળ સતિ રે, કોટી ગણું કોડે થશે ૫૯ સેવા આચરી રે, પત્ર તારૂં શિર થાપશે; તે માનવી રે, પ્રાણથી વલ્લભ મુને લાગશે. ૬૦ છપ્પન ભોગમાં રે, તુજ વિના જમવું નહીં માહરે; શ્રીથી વલ્લભ રે, હું શરણે સતિ તાહરે. ૬૧ કનક પાત્રને રે, વસ્ત્ર આભુષણ ગાય છે; અશ્વ ઊરવી તેરે, તુજથી કોટી ગણું થાય છે. ૬ર અરપે વિપ્રને રે, તુળશીનું પત્ર ઊપર ધરી; તેને આપું હું રે, વ્યાજ સહિત પાછો ભરી. ૬૩ પુજે વિપ્રને રે, તાપ ટાળુ હું તે તણા; સુણે

મહાત્મ આરે, તે વલ્લભ મુજને ઘણા. ૬૪ હાર હેતથી રે, દ્વિજના કંઠમાં થાપતા; તેને કનકનારે, અરપીને સંકટ કાપતા. ૬૫ પરમારથે રે, હાથ ન વાહ્યો જેહને; નથી આપતો રે, તારૂણી હું કંઈ તેહને. ૬૬ તારા શ્રાપને રે, માંનુંનિ હું મસ્તક ધરૂં; ગત પાવને રે, વિપ્ર વિષે વાસો કરૂં. ૬૭ સુણી ત્યાં સતિ રે, સ્વામિનું શિર લેઈને પળી; વન્હિ પ્રગટિયો રે, વપુ થકી વિનતા બળી. ૬૮ તેની છારમાં રે, લક્ષિમવર લોટી ગયા; તર્ત તે પળે રે, છોડ ત્યાં તુલશીના થયા. ૬૯ વિશ્રામ—થયો છોડ તુળશી તણો, વિષ્ણુ વલ્લભ જેહ રે; ત્રિભોવન પાવન તે કથા, વિસ્તારી કહી તેહ રે. ૭૦ ગલકી પુત્ર ગોવિંદજી, શાલિગ્રામ સ્વરૂપ રે; રેવા સતિના શ્રાપને, શિર ધારે ભવભુપ રે. ૭૧ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિ રેવાશંકર વિરચિતે શ્રીવિષ્ણુવૃંદા પરસ્પર વરણોનામ એકોન ચત્વારિંશોધ્યાયઃ ૩૯

અધ્યાય ૪૦ મો.

રાગ આશાવરી—વાલ્મિક વળતા એણી પેરે બોલ્યા, સાંભળને રૂષિરાય; વૃંદા વૃક્ષ થઈ તુળશીનું, ત્યાં થકી વિષ્ણુ પળાય. ૧ સુર સેનામાં શ્રીપતિ આવ્યા, શંભુને કહે સમાચાર; સુણતાં હરખ સઊને રે વાપ્યો, વરત્યો તે જયજયકાર. ૨ આ રીતે સતિને સમજાવી, કપટ કરયું આ રીતે; શ્રાપ પરસ્પર ત્યાં દીધા, પછી વર આપ્યો એક ચિતે. ૩ તે તુલશી તરૂણી થઈ જોતાં, સ્નેહે મેં મુસ્તક

લીધી; વાત સુણી સઘળા સુર હરખ્યા, જો કૃતિ વિષ્ણુએ કીધી. ૪ સુર કહે ધન્ય સતિ વૃંદાને, ચતુર્ભજ શિર બેઠી; સફળ થયો અવતાર જ એનો, પ્રભુના સુખમાં પેઠી. ૫ હરીહર અજ ઇંદ્રાદિક સુર સહુ, હરખ ધરે મન માંહે; ભ્રગુને કૃત્યા યોનિથી કાઢયા, વિષ્ણુએ વંદ્યા રે ત્યાંહે. ૬ અસુર ગુરૂ ષટ્ માસ જ સુધી, કૃત્યાની યોનિમાં વાસ્યા; સ્વેત વરણ સોમપણું પ્રગટયું, ત્રિદશના ડર ત્રાસ્યા. ૭ ભ્રગુ ભગવંત તણા પદ વંદી, પોતે પળ્યા નિજ ધામ; અવિનાશી કૈલાશે રે આવ્યા, વૈકુંઠે સુંદરશ્યામ. ૮ વરૂણ વળ્યો પાતાળે રે પોતે, ઇંદ્ર સ્વરગમાં રે આવ્યા; સઘળા સુર સ્વસ્થાને પહોત્યા, ભામનિને મન ભાવ્યા. ૯ બ્રહ્મસદન બ્રહ્માજી પળિયા, ત્રિદશ તાપ નિવાર્યો; દગો કરી દામોદરે પોતે, સિંધુસુતને માર્યો. ૧૦ વાલ્મિક કહે ભારદ્વાજ તે માટે, શ્રાપ સતિયે દીધો; કમળા સીતા રૂપ થયાં ને, લાગ દશાનને લીધો. ૧૧ રાવણે પુર્વ કથાને જાણી, રૂપ તપસ્વિનું લીધું; પંચવટીમાં જનક સુતાનું, હરણ તેણે તો કીધું. ૧૨ વિષ્ણુ શ્રી રઘુનાથ થયા ને, વન વન રોતા જાય; શ્રાપ સતિનો સફળ જ કરવાને; અવિનાશી અથડાય. ૧૩ નહિ તો કોણ રાવણની સત્તા, સીતાનું કરે હર્ણ; કાળીરાત્રીની અર્ધ કટાક્ષે, થાય વિશ્વનું મર્ણ. ૧૪ પુર્વે સનકાદિકના શ્રાપે, જય ને વિજયે ધર્યો દેહ; વૈરભાવના ત્રણ અવતારે, પામ્યા નિજ પદ તેહ. ૧૫ હિરણ્યકશિપુ ને હિરણ્યાક્ષ,

આદિએ જન્મ જ ધાર્યા; વરાહ ને નરસિંહજ રૂપે, માધવે તેને માર્યા. ૧૬ કુંભકરણ ને રાવણ બીજો, જન્મ ધર્યો બેઊ ભાઈ; જાનકી હરણ કરયું તે જોઈ, તેને માર્યા રઘુરાઈ. ૧૭ શિશુપાળ દંતવક્ર જ ત્રીજો, જન્મ બે બાંધવે લીધો; કૃષ્ણ સ્વરૂપે વિષ્ણુએ તેને, વાંક કાઢી વધ કીધો. ૧૮ વિષ્ણુ વૃંદા કેરી કથા મેં, સંભળાવી રૂડી રીત; જે સુણતાં સઊ સંકટ જાએ, વાધે પ્રભુમાં પ્રિત. ૧૯ તન ધન સદન સહોદરનું સુખ, પામે પદારથ ચાર; આવાગમન મટે અવનિમાં, એજ કથા આધાર. ૨૦ ગાય સુણે શિખે નરનારી, વશ થાયે વૃજરાય; ત્રિવિધી તાપ ટળે તે સેજે, પાપી પાવન થાય. ૨૧ અડસઠ તિરથ ને સહુ યાત્રા, પુજન સઘળા દેવ; યજ્ઞ યાગ ને દાન પુણ્ય વ્રત, સર્વ વળે તતખેવ. ૨૨ હરહર અજ ઇંદ્રાદિક સુરનાં, જેમાં ચપળ ચરિત્ર; વાલ્મિક ભારદ્વાજને કીધું, પ્રાક્રમ પરમ પવિત્ર. ૨૩ સંસ્કૃત ગ્રંથનો સાર વલોવી, મેં કીધું પદબંધ; ચરિત્ર ચતુર્ભૂજનાં જેમાં, સરસ કથા જો સંબંધ ૨૪ ગુણસાગર ગુજરાતની મધ્યે, સિંધુ તટ પર ગામ; ખંભાતમાં વાસ કવિજન, રેવાશંકર નામ. ૨૫ દ્વિજ ઊદિચ્ય ટોળકિયા તેમાં; કૃષ્ણાતરી કુળ જેહ; પીસાવટ પંડયા પ્રખ્યાતે, પાવન પરમજ તેહ. ૨૬ જયશંકરનો સુત કર જોડી, કવિજન પ્રત્યે ગાય; પ્રભુ કૃપાએ આ ગ્રંથ પ્રકાશ્યો, કરજો ખોડ ક્ષમાય ૨૭ ચતુર ચરોત્તર માંહે પાવન, ભાદ્રણ એવું ગામ; ભદ્રકાળી ત્યાં

ઈષ્ટ દેવીને, ગુરૂ શિવશંકર નામ. ૨૮ માત તણા તે તાતજ કહાવે, આદિ એ ઉપદેશ; ભદ્રકાળીને ભજતાં વાશ્યાં, વદને સારદ શેષ. ૨૯ અધ્યાય ચાળીસ અવિચળ કિધા, રાગ ત્રયોદશ શિષ; ચોપાઈ એક હજાર ને નવસેં, ઉપર ઓગણત્રીસ. ૩૦ આશાવરી ધનાશ્રી મેવાડો, મારૂ ને કેદાર; સિંધુ મલ્હાર સામેરી ટોડી, કલ્યાણ દેવગંધાર. ૩૧ બિહાગ ને પરજીયો એ પુરણ, રાગ ત્રયોદશ સાર; જેટલા ફેરા જે આવે તે, વર્ણવું સહુ વિસ્તાર. ૩૨ આશાવરી તે આઠજ ફેરા; મેવાડો ત્રણવાર; મારૂ પાંચ ને મલ્હાર ત્રણ, ધનાશ્રી અગિયાર. ૩૩ બિહાગ બે ને ગંધારદેવતે, બે ફેરા નિરધાર; એંશી છ વિશ્રામની ચોપાઈ, અન્ય રાગ એક વાર. ૩૪ વિક્રમ શક ઓગણિસેં છવીસ; પક્ષ વદ ને ફાગણ માસ; પંચમી ને મંગળ દિનવારે, પુરણ ગ્રંથ પ્રકાશ. ૩૫ વિશ્રામ—પ્રકાશ પુરણ ગ્રંથનો, કિધો પરમ પવિત્ર રે; રેવા રસિક બન્ને મળી, વર્ણવી કથા વિચિત્ર રે. ૩૬ પ્રાણીને પ્રિય લાગવા, રસ મિશ્રીત છે ગ્રંથ રે; એક મને સુણતાં જડે, રેવા રસિકનો પંથ રે. ૩૭ ઈતિશ્રી પદ્મપુરાણે જાળંધરો પાખ્યાને કવિરેવાશંકર વિરચિતેવિષ્ણુવૃંદા કથા સંપુર્ણો નામ ચત્વારિંશોધ્યાયઃ ૪૦

ઈતિ શ્રી કવિ રેવાશંકરકૃત જાળંધરો પાખ્યાનં સંપૂર્ણમ્

॥ શુભંભવતુ. ॥